

Nota van Antwoord

Dijkversterking Wijk bij Duurstede - Amerongen

**STERKE
LEKDIJK**

Wijk bij Duurstede - Amerongen



HOOGHEEMRAADSCHAP
**DE STICHTSE
RIJNLANDEN**

Colofon

Rapportgegevens	
Rapporttitel	Nota van Antwoord
Ondertitel	Dijkversterking Wijk bij Duurstede - Amerongen
DMS nummer:	012539-NOT-21428
Versie:	Definitief
Datum:	16 mei 2023

Vrijgave:

Verantwoordelijkheid	Functie	Naam	Paraaf
Opsteller:	Coordinator planproces	Pauline van Veen	
Verificateur:	Adviseur planvorming	Janine van Bon	
Autorisator	Omgevingsmanager	Margreet van Zee	
Vrijgever	Projectmanager	Freek Visser	

Documenthistorie:

Versie	Datum	Toelichting
Reviewversie	17-03-2023	Concept voor brede review HDSR, PU en gemeenten
Eindconcept	01-05-2023	Versie voor College
Definitief	16-05-2023	Definitief

Dit product is tot stand gekomen in samenwerking tussen de bevoegde gezagen (provincie Utrecht, Gemeenten Wijk bij Duurstede en Utrechtse Heuvelrug) en Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden.

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
Poldermolen 2
030 634 57 00 **T**
sterkelekdijk@hdsr.nl **E**
hdsr.nl/sterkelekdijk **W**

**STERKE
LEKDIJK**

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Het project	4
1.2	Gecoördineerde projectprocedure Projectplan Waterwet	4
1.3	Ontwerpbesluiten	4
1.4	Zienswijzen	5
1.5	Vervolgprocedure	5
1.6	Leeswijzer	5
2	Veelvoorkomende zienswijzen en de beantwoording daarvan	7
2.1	Inleiding	7
2.2	Zorgen over schade en hinder	7
2.3	Grondbeleid HDSR	8
2.4	Natuurontwikkeling in combinatie met de horizontale pipingmaatregelen	8
2.5	Realisatie en gebruik van beheerstroken	10
2.6	Realisatie werkstroken	10
2.7	Effecten op kwel in Kolland	11
2.8	Vellen van houtopstanden	13
2.9	Effect op dassen	14
3	Aanvulling MER naar aanleiding van advies Commissie m.e.r.	15
3.1	Aanvulling effecten stikstofdepositie	15
3.2	Aanvulling effecten 'verticale pipingmaatregelen' op natuurwaarden afhankelijk van kwel	16
3.3	Aanvulling effecten op het landschap	16
4	Ambtelijke zienswijze provincie Utrecht	19
4.1	Vergunningplicht Wet natuurbescherming	19
4.2	Grondwater in het gebied Kolland	20
4.3	Maatregelen ter plaatse van Natura2000 gebied Oud Kolland	20
4.4	Aandacht voor ganzenrustgebied	21
4.5	Foerageerfunctie vogels gebied Sluiscomplex	22
5	Wijzigingen ten opzichte van ontwerp Projectplan Waterwet	23
5.1	Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen	23
5.1.1	<i>Werkstrook in Lunenburgerwaard Oost</i>	23
5.1.2	<i>Verzoek verschuiven wegas</i>	23
5.2	Ambtshalve wijzigingen door meer gedetailleerd ontwerpen	23
5.3	Uitwerking en concretisering	25
Bijlage 1	Overzicht zienswijzen en beantwoording daarvan	
Bijlage 2	Second opinion B-WARE	
Bijlage 3	Effecten op de kwelsituatie Kolland.	

1 Inleiding

1.1 Het project

In het programma Sterke Lekdijk werkt Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (HDSR) aan het versterken van de Lekdijk tussen Amerongen en Schoonhoven over een lengte van 55 kilometer. De dijk is 900 jaar oud en beschermt een groot deel van Midden- en West-Nederland tegen hoge waterstanden op de Lek en Nederrijn.

Sinds 1 januari 2017 gelden nieuwe veiligheidsnormen voor primaire waterkeringen. Voor het traject Wijk bij Duurstede geldt dat de overstromingskans per jaar 1/10.000 is. HDSR heeft de taak om de dijk aan de nieuwe norm van de Waterwet te laten voldoen.

Het deelproject **Wijk bij Duurstede - Amerongen** ligt tussen de rand van de kern Amerongen en de Prinses Irenesluizen bij Wijk bij Duurstede. Het deelproject bestrijkt daarmee elf kilometer aan primaire kering. Het dijktraject tussen Wijk bij Duurstede en Amerongen voldoet niet aan de in 2017 aangescherpte veiligheidsnormen voor hoogte, piping, macrostabiliteit, microstabiliteit en de grasbekleding binnenwaarts en buitenwaarts. Verreweg de grootste opgave is het voldoen aan de normen voor piping. Versterking is daarom noodzakelijk.

De beheerder van een primaire waterkering is verplicht om de wijziging van een primaire waterkering vast te leggen in een projectplan Waterwet. Ten behoeve van het besluit over het projectplan is een Milieueffectrapport (MER) opgesteld.

1.2 Gecoördineerde projectprocedure Projectplan Waterwet

Op het projectplan Waterwet is de gecoördineerde projectprocedure van toepassing. Dit betekent dat alle benodigde ontwerp - 'hoofdbesluiten' en het MER gelijktijdig gepubliceerd en ter inzage gelegd zijn. Ingevolge de Waterwet is het college van Gedeputeerde Staten aangewezen als coördinerend bevoegd gezag voor de projectplan Waterwet procedure. De provincie Utrecht regelt als coördinerend bevoegd gezag de procedure van de besluiten en het MER, zoals het publiceren van de stukken en het coördineren van het loket voor alle zienswijzen die zijn ingediend op de ontwerpbesluiten.

1.3 Ontwerpbesluiten

Het projectplan Waterwet voor de dijkversterking Wijk bij Duurstede – Amerongen is, samen met het MER, ter inzage gelegd van 23 december 2022 tot en met 17 februari 2023. Voor de realisatie van deze dijkversterking zijn, naast een projectplan Waterwet, een aantal hoofdvergunningen nodig. Deze hoofdvergunningen hebben, in ontwerpvorm, eveneens ter inzage gelegen. Het totale pakket dat er inzage heeft gelegen betrof:

- Ontwerp projectplan Waterwet Dijkversterking Wijk bij Duurstede – Amerongen van Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden;
- Milieueffectrapport Deel 2 Dijkversterking Wijk bij Duurstede - Amerongen;
- Ontwerp Ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming, afgegeven door de provincie Utrecht;
- Ontwerp Omgevingsvergunning – activiteit kappen afgegeven door de gemeente Wijk bij Duurstede;
- Ontwerp Omgevingsvergunning – activiteit kappen afgegeven door de gemeente Utrechtse Heuvelrug.

Voor dit project is een Milieueffectrapportage Deel 2 (MER) opgesteld. De Commissie voor de milieueffectrapportage heeft geadviseerd over de inhoud van het MER fase 2.

In het ontwerp Projectplan is aangegeven dat een vergunning ingevolge de Wet natuurbescherming nodig is, onder meer vanwege de (mogelijke) effecten van stikstof. Deze vergunning is inmiddels aangevraagd.

1.4 Zienswijzen

In totaal zijn er 27 zienswijzen ingediend die ingaan op diverse onderwerpen. De grote meerderheid van de zienswijzen gaan over het ontwerp projectplan Waterwet. Er zijn ook enkele zienswijzen ingebracht over de Omgevingsvergunningen Kappen. De zienswijzen zijn doorgestuurd naar de desbetreffende bevoegde gezagen (gemeente Wijk bij Duurstede, gemeente Utrechtse Heuvelrug en provincie Utrecht) die de ingediende zienswijzen hebben betrokken bij de definitieve besluitvorming.

Samen met de gemeente Wijk bij Duurstede, gemeente Utrechtse Heuvelrug en provincie Utrecht zijn de zienswijzen beoordeeld en beantwoord. In bijlage 1 zijn de zienswijzen samengevat opgenomen. Elk onderdeel is apart beantwoord. Ook is aangegeven of de zienswijze heeft geleid tot aanpassing van het besluit en op welke wijze de aanpassing is doorgevoerd.

1.5 Vervolgprocedure

Het Algemeen Bestuur van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (verder HDSR) stelt het projectplan Waterwet dijkversterking Wijk bij Duurstede – Amerongen naar verwachting op 5 juli 2023 definitief vast. Na vaststelling van het Projectplan Waterwet door het Algemeen Bestuur van HDSR hebben de indieners een reactie op hun zienswijze ontvangen.

HDSR legt het projectplan Waterwet vervolgens ter goedkeuring voor aan de provincie Utrecht. Zodra de provincie het projectplan heeft goedgekeurd, wordt dit door de provincie bekendgemaakt. De indieners hebben na goedkeuring van het Projectplan Waterwet deze Nota van Antwoord ontvangen. Het goedkeuringsbesluit, het projectplan Waterwet en de andere definitieve besluiten liggen vervolgens 6 weken ter inzage voor beroep.

Tegen de definitieve besluiten kan beroep worden ingediend door belanghebbenden bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Op de gecoördineerde projectprocedure van het projectplan Waterwet is de Crisis en Herstelwet van toepassing.

1.6 Leeswijzer

De Nota van Antwoord bevat een aantal hoofdstukken en bijlagen. In hoofdstuk 2 is een aantal veelvoorkomende zienswijzen in algemene zin beantwoord. In hoofdstuk 3 is het advies van de Commissie m.e.r. beschreven en is bij de adviezen een aanvulling geschreven op het Milieueffectrapport. Er is een ambtelijke zienswijze ingediend door de provincie Utrecht, deze is samengevat en beantwoord in hoofdstuk 4.

De zienswijzen hebben geleid tot aanpassingen in het ontwerp projectplan Waterwet. Ook is een aantal ambtshalve wijzigingen ten opzichte van het ontwerp projectplan Waterwet in het projectplan doorgevoerd. De wijzigingen ten opzichte van het ontwerp projectplan Waterwet zijn opgenomen in hoofdstuk 5.

Deze Nota van Antwoord heeft een aantal bijlagen. In Bijlage 1 zijn de geanonimiseerde zienswijzen in samengevatte vorm opgenomen, inclusief de beantwoording daarvan. Daarbij is ook aangegeven of de betreffende zienwijze heeft geleid tot een aanpassing in het projectplan Waterwet. Bijlage 2 is een second opinion van Bureau B-WARE over de natuurontwikkeling boven de bentonietmat. Bijlage 3 bevat aanvullende informatie over het geohydrologisch modelonderzoek.

2 Veelvoorkomende zienswijzen en de beantwoording daarvan

2.1 Inleiding

Een aantal vergelijkbare zienswijzen zijn door verschillende indieners ingebracht. De antwoorden hierop zijn in dit hoofdstuk opgenomen.

2.2 Zorgen over schade en hinder

Verschillende indieners vrezen schade als gevolg van het aanbrengen van verticale constructies in de nabijheid van hun woning.

Tijdens het plaatsen van verticale constructies worden woningen die in de buurt van de werkzaamheden liggen gemonitord op zettingen en trillingen. Het doel van monitoring is om tijdig te kunnen zien of en wanneer een (trillings-)grenswaarde overschreden wordt, om daar vervolgens snel op te kunnen anticiperen voordat er schade ontstaat.

Vóór de monitoring tijdens de uitvoering wordt ook in de voorbereiding gemonitord. Om 'autonome' zettingen in kaart te brengen zijn vanaf medio 2022 zettingsbouten aangebracht en ingemeten (nulmeting) op gebouwen binnen 50 meter uit de teen van de dijk. Autonome zettingen zijn zettingen die nu al plaatsvinden, dus zonder dat er werkzaamheden aan de dijk plaatsvinden. Ieder half jaar vindt een herhalingsmeting plaats. Door het periodiek meten van de precieze hoogte van een zettingsbout wordt geregistreerd of en welke verschillen er zijn tussen de metingen en daarmee of een gebouw beweegt.

Voor de start van de werkzaamheden worden bouwkundige opnames gemaakt van alle gebouwen die binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden zijn gelegen. Met foto's wordt de huidige toestand van het gebouw in kaart gebracht.

In geval van een schademelding wordt in overleg met de schade-expert een tussen- of eindopname uitgevoerd van het betreffende gebouw. Tijdens de tussen-/eindopname worden de eventueel nieuw geconstateerde en/of verergerde gebreken gerapporteerd. Bevindingen worden ter plaatse doorgesproken met de eigenaar of bewoner.

Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden worden de gebouwen gemonitord op zettingen en trillingen. Voor zettingen worden de zettingsbouten gebruikt en voor trillingen worden trillingsmeters geplaatst. Het doel van monitoring is om tijdig te kunnen zien of en wanneer een (trillings-)grenswaarde overschreden wordt en om daar vervolgens op te kunnen anticiperen, voordat er daadwerkelijk schade ontstaat.

Op een aantal gebouwen langs de bouwwegen en waar we werkzaamheden uitvoeren worden trillingsmeters gehangen. Daarbij wordt steeds gekeken welke gebouwen maatgevend zijn vanwege hun schadegevoeligheid in combinatie met de invloedssfeer van de werkzaamheden. Hierdoor wordt de kans op schade aan andere gebouwen ook goed in beeld gebracht. Eigenaren van gebouwen ontvangen op verzoek hun persoonlijke monitoringsgegevens.

Indien bij de dijkversterking onverhoopt schade aan eigendommen optreden, dan kan de schade bij het project via het mailadres sterkelekdiijk@hdsr.nl worden gemeld. Op werkdagen wordt er binnen 24 uur na de melding contact met de melder opgenomen.

2.3 Grondbeleid HDSR

Verscheidende indieners verzoeken om in het projectplan de mogelijkheid op te nemen de dijkversterking te realiseren op basis van een te vestigen zakelijk recht. Met dit recht blijft het huidige eigendom gehandhaafd.

HDSR acht het noodzakelijk de gronden aan te kopen op basis van volledige schadeloosstelling volgens de Onteigeningswet. Het bereiken van overeenstemming in goed overleg is daarbij een belangrijk streven. Mocht er geen overeenstemming worden bereikt, kan een procedure tot onteigening worden gestart op basis van de Onteigeningswet en artikel 5.14 van de Waterwet.

In het projectplan (hoofdstuk 10) en het grondverwervingsplan is aangegeven waarom HDSR het nu noodzakelijk acht om het talud en aangrenzende beheerstrook in eigendom te verkrijgen (deze zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden). In 2017 zijn de normen in de Waterwet aangescherpt. Er worden extra hoge eisen aan dijken gesteld die veel mensen, bedrijven en vitale infrastructuur beschermen. Daarnaast dient meer rekening te worden gehouden met klimaatverandering die vaker en langduriger hoog en laag water met zich meebrengt. Het voorgestelde zakelijk recht biedt niet de beste waarborgen voor het waterschap om de waterveiligheid op lange termijn te borgen. Bij een zakelijk recht is altijd een afhankelijkheidsrelatie met de eigenaar en dit is gezien het belang van waterveiligheid ongewenst. Om voornoemde reden is ook de Keur ontoereikend. Om deze waterveiligheid te borgen zijn voorzieningen nodig om deze taak goed te kunnen uitvoeren. HDSR vindt het daarom noodzakelijk om van Amerongen tot Schoonhoven de dijk (de kruin, het talud en 5 meter brede beheerstrook) in eigendom te krijgen. Dat geldt zowel buitendijks (rivierzijde) als binnendijks (landzijde). HDSR kan als eigenaar namelijk:

- Actief en gericht sturen in ontwikkelingen;
- Actief en gericht beheer en onderhoud uitvoeren;
- Ongewenste ontwikkelingen tegengaan;
- Bij calamiteiten snel en passend optreden;
- Zonder afhankelijk te zijn van (te) veel verschillende partijen haar taken uitvoeren.

2.4 Natuurontwikkeling in combinatie met de horizontale pipingmaatregelen

Een aantal indieners, waaronder het Utrechts Landschap, heeft twijfel of er zekerheid is dat de natuur boven de horizontale pipingmaatregel zich in de gewenste richting zal ontwikkelen.

Hierover kan het volgende worden gezegd.

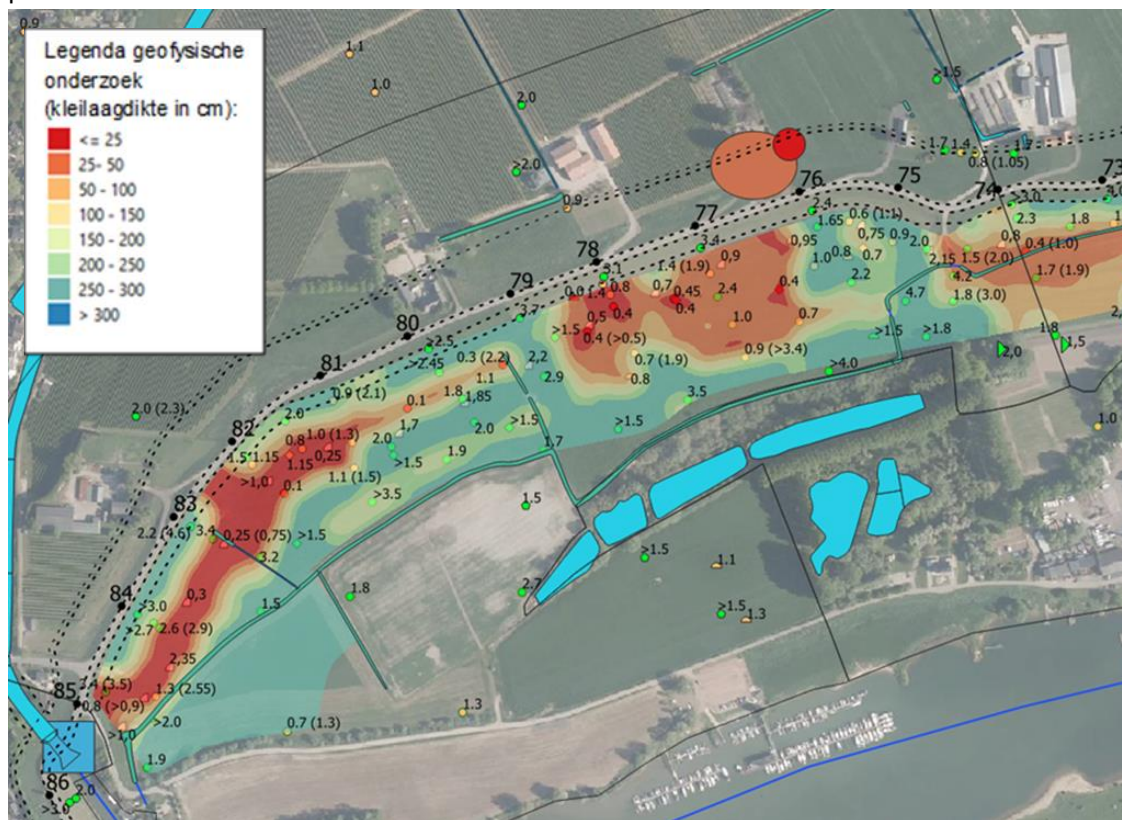
De horizontale pipingmaatregel zal worden uitgevoerd in de vorm van een bentonietmat, een dunne mat met daarin kleipoeder dat een zeer slecht waterdoorlatende laag vormt. Een bentonietmat heeft dezelfde werking als een dikke kleilaag. Door te kiezen voor deze mat, en niet voor een dikke kleilaag als horizontale pipingmaatregel, wordt het grondverzet beperkt. Dit betekent ook minder verstoring in de aanlegfase dan bij een kleilaag. De bentonietmat kan in één seizoen worden aangelegd.

De voedselrijke toplaag wordt afgegraven en verwijderd, zodat er voor wat betreft de voedselrijkdom een goede Ausgangssituatie ontstaat voor de ontwikkeling van glanshaverhooiland. Uit bodemkwaliteitsonderzoek door B-ware is gebleken dat het ontwikkelen van dit natuurbeheertype niet realiseerbaar is met alleen een verschralend beheer en dat plaggen hiervoor nodig is. Aan deze voorwaarde wordt dus voldaan.

Verder wordt de bentonietmat diep onder de grond gelegd, namelijk op een diepte van 80 tot 120 cm onder het nieuwe maaiveld. De bestaande bodemlagen, die een geschikte

samenstelling hebben voor de gewenste natuurontwikkeling, worden teruggebracht boven de bentonietmat. Er zijn berekeningen uitgevoerd hoe de grondwaterstand zich gaat gedragen bovenop de bentonietmat. Daarbij is rekening gehouden met verschillende omstandigheden die zich voor wat betreft de opbouw van de ondergrond en het verloop van de grondwaterstand in de Lunenburgerwaard voordoen. Dit onderzoek is bijgevoegd bij het Achtergrondrapport Watersysteem. Uit de berekeningen is gebleken dat afhankelijk van de lokale omstandigheden er een grondwaterstandverloop ontstaat dat in tijd en ruimte meer variatie vertoont dan in de huidige situatie. Verder is gebleken het berekende grondwaterstandverloop op de bentonietmat de ontwikkeling van glanshaverhooiland of vochtig hooiland mogelijk maakt. Op sommige plaatsen zal de grondwaterstand naar verwachting ook in de zomer veelal hoog zijn waardoor een natter natuurtype kan ontstaan.

Op de onderstaande figuur is te zien dat de ondergrond in de Lunenburgerwaard in de huidige situatie een variabele bodemopbouw heeft, met een afwisseling van dikke kleilagen en zeer dunne kleilagen. Plaatselijk is de kwaliteit van de kleilaag in de ondergrond dermate zwaar dat deze zich - net als de bentonietmat - als een nagenoeg ondoorlatende laag gedraagt. In de vegetatie is die variatie van de bodemopbouw niet terug te zien; in droge noch in natte periodes.



Figuur 2.1 Kleilaagdiktes in de Lunenburgerwaard

Mede naar aanleiding van deze zienswijze is bureau B-WARE gevraagd om in een second opinion te beoordelen of zich boven de bentonietmat glanshaverhooiland zal ontwikkelen. Deze beoordeling is bijgevoegd als bijlage 2 bij deze Nota van Antwoord. De conclusie van B-WARE is dat dit het geval is.

Overigens is het oppervlak van de horizontale pipingmaatregel verkleind ten opzichte van die in het ontwerp projectplan. Het gebied waarin de voedselrijke toplaag worden verwijderd en dat wordt geherprofileerd blijft gelijk aan dat in het ontwerp projectplan. In het definitieve projectplan

wordt daardoor ongeveer de helft van het natuurontwikkelingsgebied (waarin de voedselrijke toplaag wordt verwijderd en wordt geherprofileerd) voorzien van een bentonietmat.

Samenvattend concluderen we dan ook dat de beoordeling in het MER dat er 1 tot 10 ha glanshaverhooiland zal ontstaan (beoordeling ++) passend en realistisch is.

2.5 Realisatie en gebruik van beheerstroken

Een aantal indieners meent dat de realisatie van de beheerstrook grote schade aan de bestaande natuurwaarden in de Lunenburgerwaard toebrengt. Indieners geven aan dat de beheerstrook gebruikt zal worden door wandelaars, soms met loslopende honden. Zij verwachten dat dit een onaanvaardbare verstoring van de natuur veroorzaakt.

Bij het ontwerp van de beheerstroken is gebruik gemaakt van een gedetailleerde inmeting van het gebied die voor kritische locaties, bijvoorbeeld waar dicht langs de dijk moeraszones aanwezig zijn, is gecontroleerd in het veld. Op enkele locaties is op grond van de inmeting afgezien van een beheerstrook, of is deze 'hoger' op de dijk aangelegd.

In de passende beoordeling is aangegeven dat de beheerstrook, zoals ingetekend op de ontwerp projectplankaart, leidt tot een verlies van potentieel areaal aan leefgebied van kamsalamander van 400 m². Dit verlies heeft geen effect op de instandhouding van kamsalamander (zie paragraaf 6.3.3. van het MER). Ditzelfde areaal is ook leefgebied van de blauwborst. In de passende beoordeling is beargumenteerd dat de moeraszone geschikt blijft voor evenveel territoria als in de huidige situatie.

Naar aanleiding van de zienswijzen is een extra controle uitgevoerd van de ligging van de beheerstrook. Dit heeft geen andere inzichten over het verlies aan moeraszone of de effecten op natuurwaarden opgeleverd. De beheerstrook is gehandhaafd in het definitieve ontwerp.

De effecten van verstoring door wandelaars met loslopende honden zijn niet beoordeeld in het MER en de passende beoordeling. De beheerstrook krijgt namelijk geen functie als wandelroute, behalve in de Lunenburgerwaard West en in een deel van de Buitenpolder, waar nu al een wandelroute langs de buitenteen van de dijk loopt. Overigens wordt in de huidige situatie ook daarbuiten 'ongereguleerd' gewandeld langs de buitenteen van de dijk.

Het waterschap ziet voor zichzelf geen taak in het voorkomen van toegang van de uiterwaarden door derden. Wanneer een natuurbeheerder het onwenselijk acht dat wandelaars (met honden) toegang hebben tot natuurgebieden grenzend aan de dijk/beheerstrook, zal een natuurbeheerder zelf maatregelen moeten nemen. HDSR zet de beheerstrook alleen af waar de dijk beweid wordt of wanneer er activiteiten plaats vinden die strijdig zijn met het waterveiligheidsbelang en daarmee het afzetten noodzakelijk maken.

2.6 Realisatie werkstroken

De Vereniging Natuur en Milieu afdeling Wijk bij Duurstede geeft aan dat de werkstrook en twee werklocaties tussen (groveweg) dp 54 en dp 69 negatieve effecten hebben op de natuurwaarden omdat ze in de moeraszone liggen. De vereniging doet een voorstel voor alternatieve werklocaties.

Naar aanleiding van deze zienswijze heeft HDSR besloten tussen dp 54 en dp 69 de werkstrook te beperken tot de breedte van de beheerstrook en de depotlocaties (voor tijdelijke grondopslag) buiten dit gebied neer te leggen. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan deze zienswijze.

2.7 Effecten op kwel in Kolland

De werkgroep Krommerijnscorridor geeft aan dat de kweldruk in het Natura 2000 gebied Kolland en Overlangbroek kan afnemen als gevolg van de pipingmaatregelen. Volgens indiener is de uitgevoerde modellering zwak en onvoldoende onderbouwd en ontbreekt een waterbalans voor het hele Weteringgebied, een ecohydrologische analyse en meer gedetailleerd hydrologisch veldonderzoek langs de deelpercelen van het Natura2000 gebied.

Grondwatermodel volgens stand der techniek

De invloed van de horizontale en verticale dijkversterkingsmaatregelen op het grondwatersysteem zijn onderzocht met een grondwatermodel. Het model en de resultaten daarvan zijn gepresenteerd in het rapport '3D-Grondwatermodellering', dat een bijlage is van het Achtergrondrapport Watersysteem. Het grondwatermodel is speciaal gebouwd om de effecten van de dijkversterking op de omgeving goed te kunnen onderzoeken. Dit juist vanwege de ligging van de kwelafhankelijke natuurgebieden binnendijs. Dit model is gebaseerd op de beste wetenschappelijke inzichten die op dit moment beschikbaar zijn. Het is een uitgebreid en gedetailleerd model opgesteld op basis van actuele kennis van de geohydrologie van het gebied. In hoofdstuk 3 van het rapport is uitgewerkt op basis van welke informatie het basismodel tot stand is gekomen en welke aanpassingen vervolgens aan het model zijn gedaan om de modelresultaten te laten overeenkomen met beschikbare meetgegevens op het gebied van de kwel- en infiltratieflux en gemeten afvoeren. Uit de vergelijking van het bijgestelde model met de meetgegevens blijkt dat het grondwatermodel goed overeenkomt met de werkelijkheid. Het model is getoetst door de geohydrologen van HDSR. Het is kortom niet duidelijk wat de argumentatie is dat het grondwatermodel zwak en onvoldoende onderbouwd is. Met voldoende wetenschappelijke zekerheid is te zeggen dat geen negatieve effecten op de kwel in de verschillende deelgebieden van het Natura2000 gebied Kolland&Overlangbroek optreden.

Uitkomsten van het model komen overeen met verwachtingen

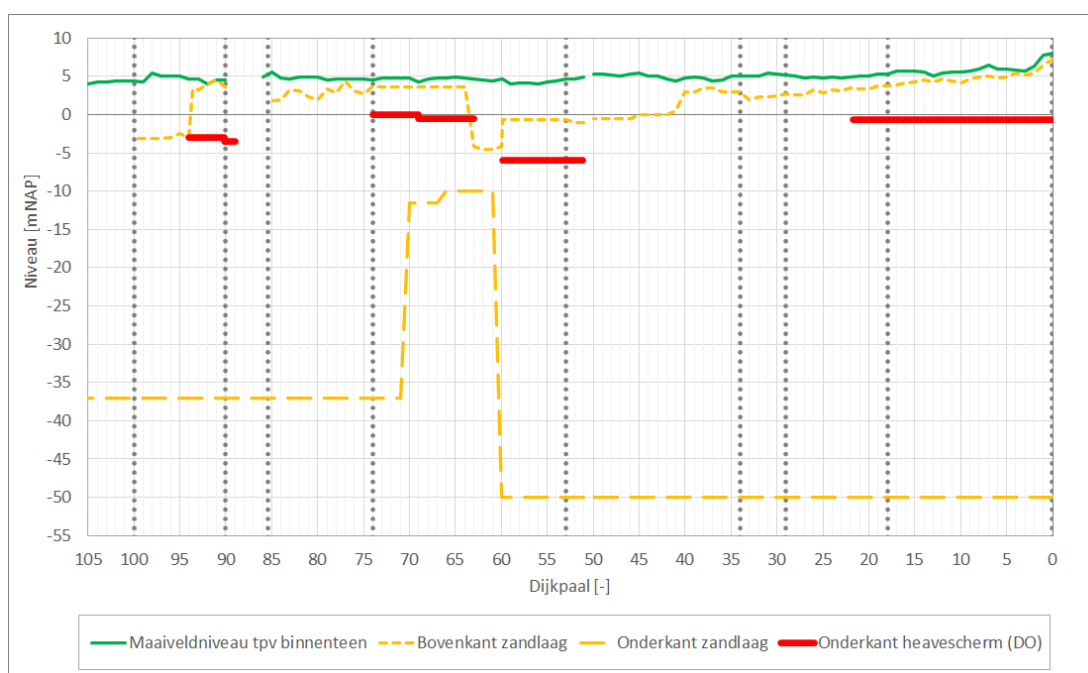
De met het model berekende effecten komen overeen met de verwachting die hierover bestond op basis van vuistregels. De eventuele effecten van de dijkversterking zijn primair afhankelijk van de maatregelen die worden genomen op de fluxen van- en naar de Lek. Omdat de maatregelen het doorlaatvermogen van het watervoerend pakket nagenoeg niet aantasten en ook de interactie van de Lek met het watervoerend pakket niet verandert ontstaan er slechts de kleine effecten op de grondwatersituatie binnendijs zoals die zijn weergegeven in onder andere de figuren 5.4 (effect op kwel bij gemiddelde situatie) en 5.13 (effect op kwel bij hoog water) uit het rapport. Deze figuren zijn in bijlage 3 van deze Nota van Antwoord nogmaals opgenomen. In beide gevallen is er **geen** vermindering van kwel binnen de begrenzing van het Natura 2000 gebied. Buiten de begrenzing van het Natura 2000 gebied is er wel een afname van de kwelflux bij hoog water in een zone direct langs de binnentoe van de dijk ter hoogte van de horizontale pipingmaatregelen. Dit effect **buiten** Natura 2000 gebied treedt op gedurende enkele weken bij een hoog water dat plaatsvindt gemiddeld eenmaal per 10 jaar. Het wordt veroorzaakt door de horizontale pipingmaatregelen en niet door de verticale pipingmaatregelen.

Aanvullend op figuur 5.4 die is opgenomen in het rapport '3D-Grondwatermodellering' is in bijlage 3 van deze Nota van Antwoord de modeloutput weergegeven met een fijnere legendaklasse. Dit geeft een nog gedetailleerder beeld van de berekende effecten.

Verticale schermen sluiten het watervoerend pakket niet af

Hierboven is al beschreven dat op voorhand weinig effecten werden verwacht als gevolg van de verticale maatregelen. Als vuistregel geldt namelijk dat als een watervoerend pakket voor minder dan $\frac{2}{3}e$ wordt afgesloten, er geen geohydrologische effecten zijn.

In het rapport '3D -Grondwatermodellering' is geen figuur opgenomen waarin de afsluiting van het watervoerend pakket als gevolg van de verticale maatregelen te zien is. Deze figuur is hieronder wel opgenomen. Op figuur 2.2 is te zien waar en met welke diepte de verticale pipingmaatregelen ('heavescherm') in het watervoerend pakket komen te zitten in het definitieve projectplan waterwet.



Figuur 2.2 Diepteligging heaveschermen in relatie tot de dikte van het watervoerend pakket, over de lengterichting van de dijk.

De verandering in de dikte van de zandlaag tussen dp 60 en dp 70 komt doordat er in dat gebied een tussenkleilaag in het dikke zandpakket aanwezig is op ongeveer 10 meter -NAP. Daaronder zet het zandpakket zich door.

In de figuur is te zien dat de afsluitingen aanzienlijk kleiner zijn dan $\frac{2}{3}e$. Dat geldt ook voor de locaties waar Natura 2000 deelgebied Kolland direct achter de dijk ligt. Kolland ligt tussen dp 13 en dp 14 én ter hoogte van dp 20 dicht langs de dijk. Hier steekt het heavescherm ongeveer 5 meter in een zandpakket van meer dan 50 meter dik.

De uitkomsten van het modelonderzoek, waaruit geen vermindering van kwel in Kolland naar voren komt, zijn hiermee in lijn.

Vervallen deel horizontale pipingmaatregelen in definitief projectplan

In het geohydrologisch modelonderzoek zijn de effecten van verticale maatregelen en van horizontale maatregelen onderzocht. De horizontale maatregelen waarmee rekening is gehouden zijn opgenomen op figuur 4.1.

Inmiddels is gebleken dat in het definitieve projectplan een deel van de horizontale pipingmaatregelen kan vervallen en de maatregel in de Lunenburgerwaard kleiner wordt dan

eerder nodig leek (zie paragraaf 5.2.2). Dat betekent dat de effecten van de horizontale maatregelen, zoals bijvoorbeeld te zien in afbeelding 5.13 (zie ook bijlage 3 van deze Nota van Antwoord), evenredig kleiner uitvallen.

Waarom geen waterbalans voor het gehele weteringgebied?

Wat betreft de **waterbalans** nog het volgende. Er is, aanvullend op het geohydrologisch modelonderzoek, een waterbalans opgesteld voor het grondpakket op de horizontale pipingmaatregel in de Lunenburgerwaard. Hier wordt natuur ontwikkeld boven de horizontale pipingmaatregel. Inmiddels is er voor gekozen om een bentonietmat toe te passen als horizontale pipingmaatregel.

Boven de slecht doorlatende bentonietmat is een relatief dun pakket grond aanwezig met een beperkt doorlaatvermogen. De interactie van deze laag grond met de omgeving is beperkt. In het grondwatermodel belemmert de bentonietmat bij hoog water (als de pipingmaatregel onder water staat) de infiltratie van water van boven naar beneden. Bij lagere rivierstanden zakt de grondwaterstand in de omgeving van de bentonietmat onder het niveau (hoogteligging) van de bentonietmat, terwijl er nog wel water boven de bentoniet mat staat. Er ontstaat dan een luchtlaag direct onder de bentonietmat en er zijn dan feitelijk twee grondwaterstanden: één boven de bentonietmat en één eronder. Dit is een situatie met een zogenoemde schijngrondwaterspiegel. Door de luchtlaag is er geen interactie tussen de beide grondwatersystemen. Deze situatie is niet goed te modelleren met een grondwatermodel. Daarom is er voor gekozen om deze situatie te onderzoeken met een aparte waterbalansmodellering. Hiermee kan toch inzicht worden gekregen in de vochttoestand van de bodemlaag boven de bentoniet mat. Die is immers van belang voor de natuurontwikkeling.

De waterbalans voor de Lunenburgerwaard is dus gemaakt omdat het grondwatermodel niet voldoende uitsluitsel biedt in deze speciale situatie, boven een slecht doorlatende laag met een schijngrondwaterspiegel. Deze noodzaak is er niet voor het weteringgebied als geheel en daarom is dit ook niet gedaan voor het weteringgebied als geheel.

Noodzaak ecohydrologisch onderzoek, hydrologisch veldonderzoek

Er is de afgelopen jaren in het kader van het Natura 2000 beheerplan voor Kolland&Overlangbroek ecohydrologisch onderzoek én veldonderzoek uitgevoerd door Staatsbosbeheer, provincie Utrecht en HDSR. Deze informatie is beschikbaar en bekend. Meer onderzoek voegt niets toe aan de uitkomsten van het modelonderzoek, nu blijkt dat er geen kwelafname zal optreden als gevolg van de dijkversterking. Immers: als de kwel in Natura 2000 gebied niet afneemt, treden er ook geen effecten op natuurwaarden op als gevolg van kwelafname. Aangezien deze effectroute niet optreedt, is in de passende beoordeling ook geen verder onderzoek uitgevoerd naar natuurwaarden in Kolland&Overlangbroek.

2.8 Vellen van houtopstanden

In zienswijzen op ontwerpvergunningen voor het vellen van houtopstanden wordt er op gewezen dat een aantal bijlagen niet ter visie hebben gelegen. Eén zienswijze gaat over de voorwaarden waaronder de beide vergunningen wordt verleend. Er wordt gesteld dat er een inspectie naar de aanwezigheid van soorten moet plaatsvinden. Ook wordt gesteld dat de eisen aan de herplant weinig specifiek zijn en dat de noodzaak voor de kap van sommige bomen niet duidelijk is.

Inderdaad hebben de bijlagen niet digitaal ter visie gelegen, maar wel in papieren vorm in het gemeentehuis van Utrechtse Heuvelrug. Met het ter inzage leggen van de definitieve stukken wordt deze gedeeltelijke omissie hersteld.

Inspecties naar de aanwezigheid van soorten voorafgaand aan het kappen van bomen worden opgenomen in het ecologisch werkprotocol.

In de verder uitwerking naar het uitvoeringsontwerp wordt ook het ontwerp ten opzichte van de vellen houtopstanden verder geoptimaliseerd, waarbij het doel is zoveel mogelijk bomen te sparen. De compensatieopgave die dan rest voor de te vellen houtopstanden wordt met dijkbeheerders, gemeenten, provincie en grondeigenaren uitgewerkt. Daarbij wordt de hele landschappelijk inpassing van de dijk beschouwd en worden ook de aantallen, soorten en kroonvolume uitgewerkt.

2.9 Effect op dassen

Stichting Dassenwerkgroep en Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen-Leersum vragen aandacht voor effecten op de dassen als gevolg van de dijkversterking. Zij pleiten voor het aanleggen van dassentunnels of andere maatregelen om aanrijkskansen te verkleinen. Ook vragen de organisaties aandacht voor het omgaan met dassen in de uitvoeringsperiode van de dijk en verslechtering van foerageermogelijkheden.

Er worden af en toe dassen doodgereden op de dijk. De dijkversterking zal hier niets aan veranderen. De verkeersintensiteit neemt niet toe en het snelheidsregime wordt niet aangepast als gevolg van de dijkversterking. Ook de wegbreedte verandert niet wezenlijk als gevolg van de dijkversterking. Er is met andere woorden geen aanleiding om de voorgestelde maatregelen voor de das te overwegen. Overigens is de weg in beheer van de gemeente en die gaat over de weginrichting.

Voor het beperken van effecten tijdens de uitvoering op de das worden maatregelen opgenomen in een ecologisch werkprotocol.

Het effect op de aanleg van glanshaverhooilanden op de plek van weilanden op de dassen is onderzocht in het MER. De omvorming van grasland in de Lunenburgerwaard naar glanshaverhooiland leidt tot een marginale afname van geschikt foerageergebied. Er is echter voor de das ruim voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de vorm van kortgemaaid, bemest grasland met veel voedsel voor de das.

3 Aanvulling MER naar aanleiding van advies Commissie m.e.r.

Op 16 maart 2023 heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage een advies uitgebracht over Milieueffectrapport Deel 2 en de zienswijzen¹.

De Commissie signaleert bij de toetsing van het MER dat op enkele onderdelen belangrijke informatie ontbreekt. Het gaat om de volgende onderwerpen:

- De effecten van stikstofdepositie in de bouwfase zijn niet in beeld gebracht. Het MER moet laten zien of aantasting van beschermde natuurgebieden door uitstoot van stikstof voorkomen kan worden, zo nodig door het nemen van mitigerende maatregelen.
- De effecten van 'verticale pipingmaatregelen' (damwanden of alternatieve oplossingen) op natuurwaarden die afhankelijk zijn van kwel zijn nog onvoldoende onderbouwd.
- De negatieve en positieve effecten op het landschap zijn niet altijd onafhankelijk van elkaar beoordeeld. Daardoor komen de negatieve effecten van taludverflauwing en van de beheerstrook onvoldoende tot uitdrukking.

De Commissie adviseert de ontbrekende informatie in een aanvulling op het MER op te nemen, en dan pas een besluit te nemen over het projectplan Waterwet. De gevraagde aanvullingen staan in deels deze Nota van Antwoord. Over de effecten van stikstofdepositie is een aparte Passende Beoordeling Stikstofdepositie opgesteld.

3.1 Aanvulling effecten stikstofdepositie

Het advies van de Commissie met betrekking tot stikstofdepositie luidt:

De effecten van stikstofdepositie in de bouwfase zijn niet in beeld gebracht. Het MER moet laten zien of aantasting van beschermde natuurgebieden door uitstoot van stikstof voorkomen kan worden, zo nodig door het nemen van mitigerende maatregelen. (...)

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER:

- *de tijdelijke effecten van stikstofdepositie in de beide Natura 2000-gebieden in beeld te brengen;*
- *te beoordelen of deze effecten tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van deze gebieden kunnen leiden. Bij deze beoordeling kunnen mitigerende maatregelen – zoals het inzetten van emissieloos of emissiearm materieel - worden betrokken.*

In het project WAM is hiermee als volgt omgegaan.

Direct na het vervallen van de zogenoemde bouwvrijstelling is gestart met het uitvoeren van een Aeriusberekening en het opstellen van een ecologische beoordeling in de vorm van een Passende Beoordeling Stikstofeffecten. Na het uitkomen van een nieuwe release van de Aeriusscalculator is een herberekening van de stikstofeffecten uitgevoerd met de vigerende versie van januari 2023 (Aerius versie 2022_20230126_290cbff6e8). Op basis van de nieuwe stikstofgegevens is de Passende Beoordeling Stikstofeffecten bijgesteld. In deze Passende Beoordeling Stikstofeffecten is op basis van een ecologische analyse geconcludeerd dat de tijdelijke extra stikstofdepositie de natuurlijke kenmerken van Natura 2000 gebieden niet aantast. Deze Passende Beoordeling Stikstofeffecten is besproken met provincie Utrecht en ingediend als onderdeel van de aanvraag om de vergunning Wet natuurbescherming.

¹ [Commissie voor de milieueffectrapportage \(16 maart 2023\), Versterking Lekdijk traject Wijk bij Duurstede – Amerongen: Toetsingsadvies over het milieueffectrapport](#)

3.2 Aanvulling effecten ‘verticale pipingmaatregelen’ op natuurwaarden afhankelijk van kwel

Met betrekking tot de effecten op de kwel schrijft de Commissie het volgende.

Het MER stelt op basis van een watersysteemanalyse dat de realisatie van de verticale pipingmaatregelen (stalen damwanden of innovatie alternatieven) niet zal leiden tot afname van de kwel in naastgelegen natuurgebieden. (...) In een van de ingediende zienswijzen wordt gesteld dat de conclusies over de effecten op de kweldruk onvoldoende onderbouwd zijn. De Commissie constateert dat in geohydrologische berekeningen in de watersysteemanalyse uitgangspunten zijn gehanteerd, die zij niet heeft kunnen controleren. Het onderzoek maakt duidelijk dat de bodemopbouw in het studiegebied sterk varieert, waardoor in de huidige situatie zowel kwel als wegzijging optreedt. Het effect van een verticale pipingmaatregel zal daardoor ook per locatie verschillen, mede afhankelijk van de dikte van het watervoerende pakket en de diepte tot waar de maatregelen reiken.

Uit het MER en de bijlagen daarbij is deze informatie niet af te leiden, waardoor onvoldoende duidelijk is of hierdoor negatieve effecten kunnen optreden op kwelafhankelijke natuurwaarden in het Natura 2000-gebied Kolland & Overlangbroek.

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER de effecten van de verticale pipingmaatregelen op de kweldruk in het Natura 2000-gebied Kolland & Overlangbroek nader te onderbouwen, en zo nodig mitigerende maatregelen te beschrijven.

Met dit advies is als volgt omgegaan.

De zienswijze waar de Commissie aan refereert is beantwoord in paragraaf 2.6. Daar is beargumenteerd dat het geohydrologisch onderzoek grondig en verantwoord is uitgevoerd. Kortheidshalve wordt naar paragraaf 2.6 verwezen.

In het gesprek over het concept-toetsingsadvies met de Commissie bleek dat de uitgangspunten die zij niet kon controleren betrekking hadden op de diepte van de damwanden in het watervoerend pakket. Inderdaad was die informatie niet opgenomen in de rapportage van het geohydrologisch onderzoek. Het overzicht van de diepte van de wand in relatie tot het watervoerend pakket is opgenomen in figuur 2.2 in deze Nota van Antwoord.

De Commissie geeft aan dat door het ontbreken van de informatie over de diepte van de wand onvoldoende duidelijk is of er negatieve effecten kunnen optreden. Echter: het niet opnemen van de informatie over de diepte van de wand in het rapport maakt het model of de uitkomsten niet onbetrouwbaar. Wel verduidelijkt de informatie over de diepte van de verticale maatregelen waardoor de effecten van de dijkversterkingsmaatregelen zijn zoals ze zijn. De modeluitkomsten van de effecten zijn wel degelijk duidelijk en ook verklaarbaar.

3.3 Aanvulling effecten op het landschap

De Commissie plaatst de volgende kanttekeningen bij de beoordeling van de effecten op het landschap:

- *De effecten van taludverflauwing zijn niet beschreven en beoordeeld. Dit is niet juist, aangezien de herkenbaarheid van de hoofdvorm hierdoor weldegelijk wordt aangetast. (...)*
- *De varianten met en zonder beheerstrook worden zeer positief beoordeeld op het criterium ‘aansluiting bij landschappelijke structuren’, door het ontwikkelen van een bloemrijke dijkbekleding over het buitentalud en natuurontwikkeling in de Lunenburgerwaard. (...) De Commissie vindt deze conclusie niet navolgbaar omdat het niet in lijn is met het*

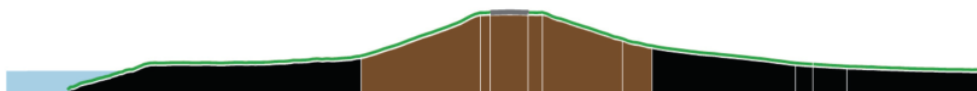
inpassingsprincipe dat de dijk een heldere grens moet vormen tussen twee verschillende landschappen (binnendijs en buitendijs), die beide direct tegen de dijk aan moeten lopen. (...) Negatieve en positieve effecten behoren daarom los van elkaar beoordeeld te worden.

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het MER, bij de beoordeling van het criterium 'aansluiting bij landschappelijke structuren' de negatieve en mogelijk positieve landschappelijke effecten apart in beeld te brengen, vooral met het oog op de afweging over de taludverflauwing en de beheerstrook.

Ten aanzien van de 1e kanttekening van de Commissie m.e.r.: de effecten van taludverflauwing zijn niet beschreven en beoordeeld, wordt het volgende opgemerkt.

In plaats van verflauwen van het buitentalud kan beter gesproken worden over het herstellen van het oorspronkelijke talud naar 1 op 3. Het buitentalud is namelijk bij de voorgaande dijkversterking aangebracht op 1 op 3. In de loop der tijd is dit echter hier en daar uitgezakt. Bij de dijkversterking wordt dit nu weer teruggebracht in de oorspronkelijke situatie. Het verschil in helling tussen het nieuwe en het bestaande talud is zeer beperkt, en daardoor is er geen sprake van een negatief effect.

De Commissie verwijst naar het uitgangspunt van de gedetailleerde dijk. In de huidige situatie is voor het dijktraject Amerongen – Wijk bij Duurstede, nergens sprake is van een expliciet gedetailleerd dijkprofiel, dat wil zeggen dat het bovenste deel van het dijktaalud herkenbaar en waarneembaar steiler is dan het onderste deel van het talud. Het in de inpassingsvisie benoemde uitgangspunt: 'Voorkeur voor een gedetailleerd profiel' is afkomstig uit het Kwaliteitskader Noordelijke Rijn- en Lekdijk Amerongen Schoonhoven uit 2016 (pagina 81). Dit uitgangspunt geldt voor het totale traject Amerongen Schoonhoven, maar is omdat deze situatie niet voorkomt in het dijktraject Amerongen Wijk bij Duurstede, niet relevant.



Een zichtbare hoofdvorm met een smalle kruin en een lage binnendijkse dijkvoet. Bron: Kwaliteitskader eindrapport Noordelijke Rijn- en Lekdijk Amerongen - Schoonhoven, p82

Figuur 3.1 Uitsnede uit Kwaliteitskader Noordelijke Rijn- en Lekdijk Amerongen Schoonhoven: uitgangspunt zichtbare hoofdvorm met smalle kruin en lage binnendijkse dijkvoet

Voor het nieuwe profiel van de versterkte dijk Amerongen – Wijk bij Duurstede geldt de bestaande situatie als uitgangspunt. Hiervoor zijn met name de volgende uitgangspunten relevant (zoals weergegeven in Figuur 3.1): een smalle kruin, een vierkant dijkprofiel zonder bermen, relatief steile taluds 1 op 3 en een lage binnendijkse dijkvoet. Het dijkontwerp voldoet aan deze uitgangspunten. De in het MER uitgevoerde beoordeling is hierop gebaseerd en in onze ogen is deze beoordeling terecht.

Daarnaast zet de Commissie m.e.r. een kanttekening bij de uitwerking van het Ontwerpprincipe: 'Ontwikkel en beheer de dijk als een grens tussen twee werelden die doorlopen tot boven aan de dijk' (pagina 17 van de inpassingsvisie).



Impressie van de dijk als grens tussen twee werelden. Bron: Nota Kansrijke Oplossingen Dijkversterking Wijk bij Duurstede – Amerongen

Figuur 3.2 Uitsnede uit Nota Kansrijke Oplossingen Dijkversterking Wijk bij Duurstede - Amerongen: dijk als grens tussen twee werelden

Door de Commissie wordt gesteld dat de overgang van de dijk naar het buitendijkse landschap verandert door de beheerstrook, de taludverflauwing en plaatselijk door het aanbrengen van een kleidek (de horizontale pipingmaatregel) en daarmee impact heeft op de dijk als scherpe grens tussen twee verschillende landschappen. De beoordeling kan als volgt worden verduidelijkt.

- De beheerstrook langs de buitenteen van de dijk ligt grotendeels op het bestaande maaiveld, dat wil zeggen dat er geen verhoging plaatsvindt van het maaiveld. De beheerstrook wordt integraal beheerd als onderdeel van het buitentalud van de dijk ten behoeve van het ontwikkelen van dijkflora. De buitendijkse beheerstrook vormt daarmee een vrijwel naadloze overgang tussen het bloemrijke dijktaalud en de graslanden (onder andere glanshaver- en stroomdalgraslanden) in de uiterwaarden (effect is neutraal). Alleen ter hoogte van de buitendijkse moeraszones/kleigaten wordt het maaiveld hier en daar enkele decimeters verhoogd voor voldoende drooglegging. Daarbij wordt er voortgebouwd op het markante hoogteverschil tussen de tichelgaten en de buitenteen van de dijk, zoals dat van oudsher aanwezig was (effect is neutraal).
- Het herstellen van het buitentalud naar 1 op 3 is noodzakelijk voor het maaibeheer voor een bloemrijke dijkbekleding. Het verschil in helling tussen het nieuwe en het bestaande buitentalud is zeer beperkt en doet geen afbreuk aan het ontwerpprincipe van de dijk als grens tussen twee werelden (effect is neutraal). Zoals beschreven in het MER levert het ontwikkelen van een bloemrijke dijkbekleding op het buitentalud een belangrijke positieve bijdrage aan het ontwikkelen van de dijk als scherpe grens tussen twee werelden, omdat de natuurlijke inrichting van de uiterwaarden wordt voortgezet tot aan de kruin van de dijk.
- De horizontale pipingmaatregel (bentonietmat) wordt in de Lunenburgerwaard gecombineerd met het ontwikkelen van glanshaverhooilanden op een perceel dat enkele jaren terug nog in agrarisch gebruik was. Deze nieuwe glanshaverhooilanden versterken de natuurlijke karakteristiek van de uiterwaarden, en leveren daarmee een positieve bijdrage aan de dijk als scherpe grens tussen twee werelden.

4 Ambtelijke zienswijze provincie Utrecht

Op 23 februari 2023 heeft de provincie Utrecht een ambtelijke zienswijze ingediend. In deze zienswijze heeft de provincie aangegeven, ondanks de intensieve samenwerking, een aantal zorgpunten te hebben die zij in deze brief ambtshalve als zienswijze willen indienen, om dit in de definitieve rapporten te verwerken. De punten zijn hieronder samengevat en beantwoord.

4.1 Vergunningplicht Wet natuurbescherming

De provincie Utrecht geeft aan dat voor de dijkversterking een vergunning nodig is ingevolge de Wet natuurbescherming (Wnb).

HDSR is er niet van uitgegaan dat de werkzaamheden zijn vrijgesteld van vergunningverlening ingevolge de Wnb. Deze vergunning is dan ook inmiddels aangevraagd.

Idealiter was de Vergunning Wnb tegelijkertijd aangevraagd met de Ontheffing (Wnb) en de Omgevingsvergunningen Kappen, zodat de ontwerpvergunning Wnb ook samen met het ontwerp projectplan ter inzage kon worden gelegd. Echter, begin november 2022 is de zogenoemde Bouwvrijstelling vervallen, waardoor een stikstofonderzoek met daarbij een ecologische (passende) beoordeling noodzakelijk werden. Het was niet mogelijk het stikstofonderzoek uit te voeren vóór de geplande indiendatum van de vergunningaanvragen. Bovendien werd een nieuwe release van het stikstofmodel Aeries verwacht. Het is verplicht om in het onderzoek de meest actuele release te gebruiken. Daarom is in overleg met provincie Utrecht besloten om de Wnb vergunning in een 'tweede tranche' aan te vragen.

In de passende beoordeling van de effecten op Natura 2000, die is opgenomen in het Milieueffectrapport, zijn de effecten van de aanlegfase en van de gebruiksfase op het Natura2000 gebied beoordeeld. De conclusie hiervan is dat er noch in de aanlegfase noch in de gebruiksfase significant negatieve effecten optreden op Natura2000-gebied. Echter, omdat op voorhand significant negatieve effecten niet konden worden uitgesloten geldt een vergunningplicht.

Belang

De maatregelen die bij de dijkversterking worden uitgevoerd worden genomen in het kader van de hoogwaterveiligheid, dus de openbare veiligheid.

Met de wijziging van de Waterwet op 1 januari 2017 is er een nieuwe veiligheidsnormering voor hoogwaterveiligheid in werking getreden, welke gebaseerd is op het overstromingsrisico. Dit overstromingsrisico, waarmee iedereen in Nederland eenzelfde bescherming geniet, is vertaald naar een overstromingskans voor een dijktraject, die het achterliggende gebied beschermt. Voor het dijktraject waarbinnen de dijkversterking tussen Wijk bij Duurstede en Amerongen is gelegen, geldt dat de overstromingskans is vastgesteld op 1/10.000 per jaar. Aan deze eis dient de waterkering nu en in de toekomst te voldoen. De primaire opgave van de dijkversterking Wijk bij Duurstede - Amerongen is te zorgen dat het traject aan deze waterveiligheidsnormering voldoet. Als de Lekdijk niet wordt versterkt levert dit een overstromings- en daarmee een openbaar veiligheidsrisico op voor dit hele gebied. Daarnaast is dit een belangrijk gebied voor de economie van Nederland dat doorkruist wordt door enkele van de belangrijkste verkeersaders van ons land. Het project Wijk bij Duurstede - Amerongen staat daarom bovenaan de lijst van het Hoogwaterbeschermingsprogramma.

De versterking vindt deels plaats middels verticale pipingmaatregelen langs de binnenzijde van de dijk. In de Lunenburgerwaard West vindt de versterking plaats middels een horizontale pipingmaatregel in het voorland, dus in het buitendijkse gebied. Deze keuze sluit aan bij de keuze voor het voorkeursalternatief die in de verkenning is gemaakt. De realisatie van de horizontale pipingmaatregel wordt gecombineerd met natuurontwikkeling boven de horizontale pipingmaatregel, door middel van het verwijderen van de voedselrijke top laag.

De realisatie van een beheerstrook is ook nodig in verband met de hoogwaterveiligheid. Langs de dijk is in de huidige situatie op veel plekken geen beheerstrook aanwezig. Deze is wel noodzakelijk, zowel langs de binnenzijde als de buitenzijde van de dijk, voor inspectie en onderhoud. Het talud en de beheerstrook vormen een onlosmakelijk geheel om een erosiebestendige grasbekleding te kunnen waarborgen én voor het veilig en goed uit kunnen voeren van inspectie en onderhoud. De noodzaak hiervan is groter geworden dan voorheen, door de hogere eisen die de Waterwet stelt aan de dijk en de kwaliteit (en erosiebestendigheid) van de grasmat.

4.2 Grondwater in het gebied Kolland

Het is voor de provincie Utrecht belangrijk dat effecten op het grondwater van het gebied Kolland niet mogen verslechteren. De provincie twijfelt aan het wegschrijven van de minimale effecten en verzoekt HDSR om het waterpeil op verschillende punten in dit gebied te monitoren. Voorkomen moet worden dat onttrekking van het grondwater leidt tot permanente negatieve effecten op kwetsbare gebieden.

Zoals beschreven in paragraaf 2.6 zijn de effecten op grondwater onderzocht met een 3D-grondwatermodel. De effecten zijn dus niet weggeschreven. In paragraaf 2.6 is ingegaan op het model en de uitkomsten. Korte tijdshalve wordt daarnaar verwezen.

HDSR is bereid om de grondwatersituatie rond Kolland te monitoren. Graag stellen wij hiervoor samen met provincie Utrecht een monitoringsplan op.

In de ambtelijke zienswijze van de provincie wordt gesproken over grondwateronttrekking. Voor alle duidelijkheid: dit zal, indien nodig, slechts zeer plaatselijk en tijdelijk worden toegepast ten behoeve van de aanleg van de bentonietmat in de Lunenburgerwaard West.

4.3 Maatregelen ter plaatse van Natura2000 gebied Oud Kolland

De provincie Utrecht geeft aan dat er onvoldoende helderheid is wat de maatregelen uit het ontwerp projectplan Waterwet betekenen voor de voorgenomen herstelwerkzaamheden bij Natura2000 gebied Oud Kolland. Het betreft maatregelen aan het watersysteem in en rond Kolland die door provincie Utrecht worden voorbereid.

Op de plankaart van het ontwerp projectplan Waterwet was een aantal slootdempingen opgenomen tussen de dijkpalen 30 en 35. Daarvoor was watercompensatie voorzien in de vorm van verbreding van bestaande sloten. Deze aanpassingen bevonden zich nabij de geplande herstelmaatregelen voor Oud Kolland.

Deze maatregelen nabij Oud Kolland Oost vervallen in het definitieve ontwerp van de dijkversterking. De aanpassing aan het watersysteem die het dichtst nabij de maatregelen voor Oud Kolland ligt, is een verbreding (geen verdieping) van de watergang ter plaatse van dijkpaal 29. Dit is een compensatiemaatregel voor een demping van het eerste deel (bij de dijk) van deze watergang. Dit is tevens de watergang die na de herstelmaatregelen het water uit Oud

Kolland afvoert richting de Amerongerwetering in het noorden. De verbreding van het zuidelijke deel van deze watergang staat deze functie niet in de weg.



Figuur 4.1 Uitsnede uit definitieve plankaart ter hoogte van Oud Kolland

Dit ontwerp is opgenomen in het definitieve projectplan Waterwet.

4.4 Aandacht voor ganzenrustgebied

De provincie Utrecht attendeert HDSR op Artikel 6.45 van de Interim Omgevingsverordening die van kracht is in het projectgebied van de dijkversterking. Hierin zijn de uiterwaarden aangewezen als ganzenrustgebied.

Het is bekend dat de uiterwaarden als ganzenrustgebied zijn aangewezen. De rust- en slaapplekken zijn doorgaans grote waterplassen met voldoende grasland in de nabije omgeving. Volgens artikel 6.45 is het hier verboden de foerageerfunctie van het gebied opzettelijk teniet te doen. De betreffende uiterwaarden zijn ook aangewezen als Natura 2000-gebied met doelstellingen voor rust- en foerageerfuncties voor overwinterende ganzen. In de passende beoordeling, die in het MER is opgenomen (zie paragraaf 6.3) zijn de effecten op niet-broedvogels (waaronder de ganzensoorten kolgans, grauwe gans en brandgans) beschreven, waarbij ook de foerageerfunctie van het gebied is beoordeeld. Hieruit komt naar voren dat er geen sprake is van een significant negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen, omdat de draagkracht van het gebied voldoende groot blijft voor de aantallen in het aanwijzingsbesluit. Dit geldt zowel voor tijdelijke verstoring in aanlegfase als het permanente verlies aan foerageergebied door ontwikkeling van glanshaverhooiland.

Het belang van de uiterwaarden ter hoogte van de dijkversterking voor rustende ganzen is relatief beperkt, open water waar ze rusten is met name bij de Gravenbol aanwezig. Veel in het gebied foeragerende ganzen komen van elders, mogelijk onder meer van het Eiland van Mourik waar een slaapplek bekend is. Het gebied waar effecten op ganzen optreden betreft geen

foerageergebied nabij rustgebied, waardoor het belang van specifiek die locatie voor ganzen minder is dan van foerageergebieden direct naast rustgebieden. Mede gezien de draagkracht van het gebied wordt verwacht dat er voor de lage aantallen ganzen waar de effecten betrekking op hebben (zie ook MER par. 6.3) voldoende alternatieve locaties zijn om naar uit te wijken. De foerageerfunctie van het in de verordening aangewezen gebied wordt dan ook niet teniet gedaan. Dit geldt ook voor de rustfunctie.

4.5 Foerageerfunctie vogels gebied Sluiscomplex

De provincie Utrecht vermeldt dat, indien de horizontale maatregel ter hoogte van het Sluiscomplex doorgang vindt, dit de foerageerfunctie van dit gebied voor vogels vermindert. De foerageerfunctie wordt met de graafwerkzaamheden vernietigd, omdat de vegetatie een paar stappen wordt teruggezet. Het valt niet onder tijdelijke verstoring, ondanks dat de oude situatie wordt teruggebracht. Hierop is ook de Wnb van toepassing. Indien er geen ingreep bij het sluiscomplex nodig is, vervalt het genoemde aandachtspunt.

De maatregelen in het ontwerp ter hoogte van het foerageergebied bij Sluis Amerongen zijn vervallen in het definitieve ontwerp. De foerageerfunctie van dit gebied zal dus niet worden aangetast.

5 Wijzigingen ten opzichte van ontwerp Projectplan Waterwet

5.1 Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen

5.1.1 Werkstrook in Lunenburgerwaard Oost

Naar aanleiding van zienswijzen (zie paragraaf 2.6) wordt de werkstrook langs de buitenzijde van de dijk tussen dijkpaal 54 en dijkpaal 69 qua breedte beperkt tot de breedte van de beheerstrook. De twee gronddepots die op de ontwerp plankaart waren ingetekend langs de buitenzijde van de dijk zijn op de definitieve plankaart vervangen door twee nieuwe locaties buiten het gebied met de moeraszone.

5.1.2 Verzoek verschuiven wegas

Eigenaren van een woning langs de dijk hebben in een zienswijze verzocht om de wegas en het dijklichaam ter plaatse van hun woning richting binnendijs te verleggen in verband met onveilige situatie ter hoogte van de woning.

De mogelijkheid hiertoe wordt onderzocht. De financierbaarheid en de mogelijkheid om de hiervoor benodigde grond minnelijk te verwerven zijn hiervoor bepalend. Op de plankaart is een aanduiding van de mogelijke verlegging opgenomen.

5.2 Ambtshalve wijzigingen door meer gedetailleerd ontwerpen

In het ontwerpproces om te komen tot het ontwerp-projectplan zijn de waterveiligheidsberekeningen uitgevoerd met de toen beschikbare bodemgegevens en volgens een gangbare voorzichtige rekenmethode.

In de loop van 2022 zijn extra bodemonderzoeken uitgevoerd voor de verdere detaillering van het ontwerp. De extra zekerheid over de bodem maakte het mogelijk om met minder grote onzekerheidsmarges te rekenen. Verder zijn de rekentechnieken die worden gebruikt om de omvang van met name de pipingmaatregelen te berekening volop in ontwikkeling. Mede op basis van de nieuwe bodeminformatie is gebruik gemaakt van deze nieuwe rekentechnieken.

Deze uitwerking heeft geleid tot een kleinere omvang van de horizontale pipingmaatregelen en tot minder slootdempingen. Het geoptimaliseerde dijkontwerp vormt de basis voor het definitieve projectplan. Met de optimalisatie van het waterveiligheidsontwerp worden ten opzichte van het ontwerp projectplan geen nieuwe of andere belangen van derden aangetast. Het geoptimaliseerde ontwerp heeft juist kleinere effecten op de omgeving, met name op de natuurwaarden in het buitendijkse gebied.

Minder kopslootdempingen

De demping van binnendijkse kopsloten blijkt op een aantal locaties niet nodig en deze zijn vervallen. Het gaat om de volgende locaties:

- tussen de dijkpalen 30 en 35: demping 8 kopsloten en één langssloot vervallen
- tussen de dijkpalen 49 en 52: demping 5 kopsloten vervallen
- bij dijkpaal 74: demping 1 kopsloot vervalt
- bij dijkpaal 96: demping 1 kopsloot vervalt

Deze dempingen zijn vervallen en de daarbij behorende watercompensatie (in de vorm van verbreding van bestaande watergangen) eveneens.

Minder horizontale pipingmaatregelen

Het oppervlak van de horizontale pipingmaatregel in de Lunenburgerwaard is kleiner geworden ten opzichte van de in het ontwerp projectplan opgenomen horizontale pipingmaatregel. De horizontale pipingmaatregel heeft geen raakvlak meer met de agrarische gronden in de Lunenburgerwaard Oost. De watergang in de Lunenburgerwaard Oost moet wel worden voorzien van een kleilaag als resterende pipingmaatregel.

De horizontale pipingmaatregel in Sluis blijkt na meer gedetailleerde berekeningen niet nodig te zijn; deze is vervallen.

De kleibekleding van de Hank is tot een kleiner deel van de Hank beperkt.

Minder verticale pipingmaatregelen

Het aantal strekkende meter verticale pipingmaatregelen is in het definitieve projectplan kleiner dan in het ontwerp. De totale lengte was in het ontwerp projectplan ongeveer 6,5 km, in het definitieve projectplan ongeveer 6,1 km.

Hoogte van de dijk

In het dijkontwerp van het ontwerp projectplan zat een beperkte verhoging van de dijk op vier locaties. De noodzakelijke verhoging in het ontwerp projectplan was afgeleid van het hoogste deel van de dijk, meestal de kruinlijn. In het nu voorliggende projectplan is de lengte waarover een verhoging nodig is groter dan in het ontwerp projectplan. Deze verandering komt doordat in het definitieve ontwerp de as van de dijk als uitgangspunt voor de bestaande hoogte is genomen, conform de leggersituatie. De resulterende verhoging is nog steeds beperkt. De verhogingen kunnen binnen het talud worden opgevangen. Op een aantal locaties moeten hiervoor afritten worden aangepast. Met de verhogingen worden bestaande laagtes in de dijk verwijderd.

Taludmaatregelen

De lengte van de taludmaatregelen die nodig zijn voor de waterveiligheid (of ter plaatse van waterveiligheidsmaatregelen) en de taludmaatregelen die nodig zijn voor groot onderhoud is veranderd ten opzichte van het ontwerp projectplan. Het aantal strekkende kilometers voor waterveiligheid (taludmaatregel – dijkversterking plus talud ter plaatse van versterkingsmaatregel) langs de binnenzijde van de dijk is gelijk gebleven. De onderstaande tabel geeft een beeld van de aanpassingen van de taludmaatregelen.

Tabel 5.1 Verandering taludmaatregelen tussen ontwerp en definitief projectplan

Taludmaatregel (m)	Ontwerp projectplan		Definitief projectplan	
	binnendijs	buitendijs	binnendijs	buitendijs
taludmaatregel - dijkversterking	2,5	4,1	3,4	2,4
talud ter plaatse van versterkingsmaatregel	4,9	2,1	4,0	2,0
taludmaatregel - groot onderhoud	2,2	2,9	1,4	4,7

5.3 Uitwerking en concretisering

Een aantal keuzemogelijkheden die in het ontwerp projectplan open waren gehouden zijn inmiddels geconcretiseerd.

Toepassing innovatieve technieken

In het ontwerp projectplan was nog geen keuze gemaakt voor de toepassing van innovatieve technieken. In het definitieve projectplan is gekozen voor de toepassing van de bentonietmat als horizontale pipingmaatregel in de Lunenburgerwaard West.

Als verticale maatregel wordt, waar het kan, een kunststof damwand als heavescherm toegepast. Kunststof damwanden zijn de afgelopen jaren doorontwikkeld in de waterveiligheid en zijn inmiddels in diverse dijkversterkingsprojecten toegepast. Op tracés waar een kunststof damwand niet kan worden ingebracht vanwege een te grote diepte of te veel weerstand in de ondergrond, wordt een stalen damwand toegepast. Daarnaast is het de intentie om SoSEAL toe te passen in dijkvak Buitenpolder. Hierover wordt in het eerste kwartaal van 2024 een besluit genomen.

Alle verticale maatregelen passen binnen de constructiezones die op de plankaart zijn opgenomen.

Voorkeurstracé bouwweg en concretisering werklocaties

Er is een tijdelijke bouwweg nodig om de dijkversterking veilig te kunnen maken. Op de ontwerp-projectplankaart was een zoekgebied opgenomen. Binnen het zoekgebied is op de definitieve plankaart een voorkeurstracé ingetekend.

Voor de werklocaties zijn locaties gekozen en deze zijn begrensd op basis van actuele inzichten.

Goede en veilige afwikkeling van verkeer tijdens de uitvoering

In de afgelopen maanden zijn de uitvoeringswerkzaamheden en de uitvoeringslogistiek meer gedetailleerd in kaart gebracht.

Voor de gemeente Wijk bij Duurstede geldt een specifieke verkeerskundige situatie omdat de dijkroute van Wijk bij Duurstede naar Amerongen een essentiële ontsluiting is. De komende periode overlegt het project met de beide gemeenten zodat de verkeersstromen, met name in en rond Wijk bij Duurstede, tijdens de uitvoeringsperiode op een goede en veilige wijze kunnen worden afgewikkeld.

Bijlage 1 Overzicht zienswijzen en beantwoording daarvan

In de onderstaande tabel zijn alle ingebrachte zienswijzen samengevat en beantwoord. In de kolom 'Heeft betrekking op' is opgenomen op welk document de zienswijze betrekking heeft als dit door de indiener zelf is aangegeven of als dat uit de zienswijze is af te leiden. In andere gevallen is deze kolom leeggelaten. In de kolom 'Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten' is aangeduid of de zienswijze leidt tot een aanpassing en zo ja welke.

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
1	1	Stichting Dassenwerkg roep	In de definitieve versie van het MER moet op grond van artikel 1.11 Wnb worden aangegeven of er kan worden nagelaten dassentunnels aan te leggen bovenop de dijk op plekken waar vier dassenwissels de Rijndijk kruisen, nabij Kolland.	Milieueffectrapport	De zorgplicht van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming (Wnb) geldt als een 'vangnetbepaling' die in aanvulling op de meer specifieke wettelijke geboden en verboden een zorgvuldigheidsplicht tot uiting brengt. In dat verband is van belang dat in het kader van de voorbereiding van het projectplan uitgebreid ecologisch onderzoek is verricht. In een ecologisch werkprotocol zal worden uiteengezet middels welke maatregelen wordt geborgd dat ten aanzien van de das geen overtreding van de verbodsbepalingen van hoofdstuk 3 van de Wnb zal plaatsvinden. De zorgplicht biedt daarbij geen aanleiding voor verdere maatregelen.	Geen
1	2	Stichting Dassenwerkg roep	Als het niet mogelijk blijkt om bovenop de dijk dassentunnels aan te leggen, dan moeten er op grond van artikel 1.11 Wnb in het MER andere mogelijkheden worden meegewogen om de aanrijdingskans voor dassen te verkleinen.	Milieueffectrapport	Inderdaad worden er af en toe dassen doodgereden op de dijk. De dijkversterking zal hier niets aan veranderen, de dijkversterking leidt niet tot verslechtering van de oversteekbaarheid van de dijkweg. De verkeersintensiteit neemt niet toe en het snelheidsregime wordt niet aangepast als gevolg van de dijkversterking. Ook de wegbreedte verandert niet wezenlijk als gevolg van de dijkversterking. Er is met andere woorden geen aanleiding om de voorgestelde maatregelen voor de das te overwegen. De zorgplicht van artikel 1.11 Wnb verplicht daar ook niet toe. De weg is in beheer van de gemeente en die gaat over de weginrichting. Het aanbrengen van dassentunnels of -goten is ingrijpend en kostbaar. De gemeente heeft geen voornemens om dergelijke voorzieningen aan te brengen, noch hiervoor een verplichting in kader van de wet natuurbescherming.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
1	3	Stichting Dassenwerkgroep	Er worden drie dassenwissels genoemd die de dijk nabij Kolland kruisen. Het zijn er echter vier.	Milieueffectrapport	In de notitie van de dassenwerkgroep 2020 (Veldonderzoek dassenwissels Lekdijk nabij Amerongen, d.d. 13 mei 2020), worden er 2 wissels nabij Kolland beschreven ('W1' en 'W2', zie figuur 1A in onderhavige notitie). Bij ons veldonderzoek vonden wij dezelfde wissels. Tijdens vervolgveldonderzoek is nog een extra wissel meer oostelijk aangetroffen. Dassen verplaatsen zich langs vaste routes, deze zogenaamde 'dassenwissels', maar deze kunnen van tijd tot tijd ook wijzigen afhankelijk van het seizoen en voedselaanbod. Bovendien wordt rekening gehouden met het veranderen van de locaties en routes van de wissels. Verder zijn twee wissels bekend en aangetroffen op basis van veldonderzoek in de Lunenburgerwaard, zoals opgenomen in de rapportage.	Geen
1	4	Stichting Dassenwerkgroep	Het rapport noemt twee dassenwissels die de dijk kruisen nabij de Lunenburgerwaard. Deze heeft indiener niet waargenomen in zijn onderzoek. Waarschijnlijk steekt de clan van Lunenburgerwaard de dijk hier echter over bij twee inritten, onder meer omdat daar schapengaas ontbreekt langs de dijkberm.	Milieueffectrapport	In ons veldonderzoek zijn deze in 2021 vastgesteld door een ter zake kundige ecoloog met veel ervaring met betrekking tot de das. Tevens zijn deze wissels bekend bij de dassenwerkgroep, hetgeen gebleken is uit correspondentie met de heer H. Vink van uw werkgroep (12 juni 2021).	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
1	5	Stichting Dassenwerkg roep	Dit [concept Milieueffect-]rapport vermeldt dat binnendijkse agrarische graspercelen naar verwachting weinig belang hebben als dassenleefgebied. De stelling is echter niet onderbouwd. Bovendien is het gestelde waarschijnlijk onjuist, omdat dit gebied ongetwijfeld door een of meer dassenclans wordt gebruikt als foerageergebied en omdat dergelijke bemeste percelen met kort gras gelden als primair foerageergebied vanwege de vele goed beschikbare regenwormen.	Milieueffectrapport	Het gebied binnendijks is zeker op sommige momenten van belang als foerageergebied. Enerzijds omdat de uiterwaarden (buitendijks) met hoog water onder water (kunnen) lopen en derhalve niet de primaire gebieden zijn voor dassen om hoofdburchten te maken. Dit wordt bevestigd door de monitoringsgegevens waaruit blijkt dat de belangrijkste kraamburchten in het binnendijkse gebied zijn gelegen en dus niet in de uiterwaarden. Met de beoordeling en afweging van het belang van de binnendijkse graspercelen ten opzichte van de buitendijkse percelen als foerageergebied voor de das, is rekening gehouden met het totaal areaal grasland dat aanwezig is, in vergelijking tot datgeen dat ook jaarrond bereikbaar is en in voldoende voedsel kan voorzien. Zowel binnendijks als buitendijks is los van elkaar dusdanig veel grasland aanwezig om de dassenclans in voldoende voedsel te kunnen voorzien. Om deze redenen wordt gesteld dat een eventueel tijdelijk niet kunnen passeren van de dijk geen effecten heeft op de das.	Geen
1	6	Stichting Dassenwerkg roep	Er wordt gesteld dat de geplande verstevigingswerkzaamheden zullen leiden tot barrières voor de clan(s) bij Kolland. Voor zover ik kan nagaan vermeldt het rapport echter niet hoe dit kan worden tegengegaan. Dat is op grond van artikel 1.11 (zorgplicht) van de Wet natuurbescherming echter wel vereist. De barrières kunnen de looppatronen van de clanleden namelijk zodanig wijzigen, dat zij langer op het wegdek zullen verblijven, waardoor de kans op aanrijding door auto's of motoren zal toenemen.	Milieueffectrapport	In het MER wordt benoemd dat de werkzaamheden tijdelijk versturende effecten kunnen hebben op de dassenwissels. Ook wordt gesteld dat dit geen negatieve effecten zijn doordat bij tijdelijk niet kunnen oversteken van de dijk er aan weerszijden van de dijk voldoende foerageergebied aanwezig is. Het noemen van de benodigde (mitigerende) maatregelen t.a.v. soortenbescherming, en dus ook specifiek voor de das, is niet op zijn plaats in een MER. De mitigerende maatregelen t.a.v. soortenbescherming worden nog uitgewerkt en zullen opgenomen worden in een ecologisch werkprotocol.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
1	7	Stichting Dassenwerkg roep	Bij de werkzaamheden kunnen greppels en kuilen ontstaan waar dassen in kunnen vallen en niet uit kunnen klimmen. Ook dit moet op grond van artikel 1.11 Wnb worden tegengegaan	Milieueffectrapport	Het is voornamelijk niet gebleken of beoogd dat er kuilen ontstaan die niet uitreedbaar zijn voor de das. Mocht dit onverhoopt toch aan de orde zijn, zullen maatregelen genomen worden om dit te voorkomen omdat dit inderdaad negatieve effecten op individuen kan hebben. Mitigerende maatregelen t.a.v. soortenbescherming en zorgplicht worden opgenomen in een ecologisch werkprotocol, en horen niet thuis in onderhavige MER.	Geen
1	8	Stichting Dassenwerkg roep	Vanwege de zorgplicht moet ernaar worden gestreefd ook zo weinig mogelijk mensengeur achter te laten op de wissels, bijvoorbeeld door er zoveel mogelijk omheen te werken. Daarnaast is het wenselijk om apparatuur zoals pompen en generatoren, ver van de wissels af te plaatsen zodat clanleden niet worden verontrust door geluiden van deze apparatuur.	Milieueffectrapport	Het formuleren van locatiespecifieke (mitigerende) maatregelen voor de uitvoeringsfase is niet op zijn plaats in een MER. Indien de voorgestelde maatregelen noodzakelijk blijken om overtreding van verbodsbepalingen uit de Wnb (artikel 3.10) te voorkomen, zullen deze beschreven worden in het ecologisch werkprotocol en zal hier bij de uitvoering rekening mee gehouden worden. Vooruitlopend hierop zijn derhalve de wissels reeds in kaart gebracht tijdens het veldonderzoek.	Geen
1	9	Stichting Dassenwerkg roep	In paragraaf 6.8 vermeldt het rapport dat het volstaat als er niet wordt gewerkt tussen zonsondergang en zonsopkomst. De dassen kunnen echter tussen pakweg 20:00 en 6:30 uur de dijk (willen) oversteken en zouden dan door de werkzaamheden kunnen verontrust. In mei t/m augustus is de zon dan niet (altijd) onder. Vanwege de zorgplicht is het dus wenselijk om aan te geven dat er niet mag worden gewerkt tussen 20:00 en 6:30 uur	Milieueffectrapport	De specifieke uitwerking van mitigerende maatregelen hoort thuis in het ecologisch werkprotocol en niet in onderhavige MER. Vooruitlopend kan aangegeven worden dat hier rekening mee wordt gehouden. In het werkprotocol wordt dit aangescherpt naar "niet werken na zonsondergang (maar nooit later dan 19.00 uur, als de zon later ondergaat), en voor zonsopkomst (maar op zijn laatst niet werken tot 6:30 (als de zon later op komt))".	Geen
1	10	Stichting Dassenwerkg roep	Bij 'referenties' ontbreekt het rapport van C. Achterberg en T. Meijer. Waarschijnlijk is het echter wél geraadpleegd en dan is het logisch om het hier te vermelden.	Rapportage Soortenonderzoek	Bij het soortenonderzoek is dit rapport ter info gekregen van de heer H. Vink als doorkijk naar een oplossingsrichting. In het MER wordt wel naar deze bron gerefereerd.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
1	11	Stichting Dassenwerkgroep	Dassen zijn erg kwetsbaar voor menselijke ingrepen op hun burchten en burchten kunnen makkelijk worden verstoord, beschadigd of vernield. Als burchten publiekelijk bekend raken neemt de kans daarop (helaas) toe. Vanwege de zorgplicht is het beter om geen exacte burchtgegevens op kaartjes aan te geven, zoals nu is gedaan in het conceptrapport. Het is wenselijk om de burchtlocaties in het definitieve rapport te maskeren, zodat het rapport niet eenvoudig kan leiden tot ongewenst bezoek door mensen en eventueel meegenomen honden, die vooral voor dassenjongen gevaar opleveren.	Soort onderzoek bijlage 1 - verspreidingsgegevens van beschermde soorten	Het Milieueffectrapport met de daarbij horende Achtergrondrapporten is al in definitieve vorm gepubliceerd. Deze stukken worden niet meer aangepast voor publicatie bij het definitieve projectplan.	Geen
1	12	Stichting Dassenwerkgroep	Het feit dat er op de dijk in de laatste jaren vijf doodgereden dassen zijn gemeld ter hoogte van het tracé met de dassenwissels, is in geen van de door u ter inzage gegeven stukken vermeld.	Achtergrondrapport natuur	Inderdaad is dit niet gemeld. De aanwezigheid van burchten en wissels is wel beschreven in het Achtergrondrapport natuur. Ook is beschreven dat het gevaar voor aanrijdingen door verkeer het belangrijkste knelpunt is bij de dassenwissels. Ook bij de andere beschermde soorten is geen aandacht besteed aan verkeersslachtoffers of meer in het algemeen aan doodsoorzaken. Wanneer relevant worden waarnemingen van dode dieren wel meegenomen in het verspreidingsonderzoek. Overigens is het wel bij ons bekend dat er dassen zijn doodgereden.	Geen
1	13	Stichting Dassenwerkgroep	Ook zijn er voor de dassen geen inrichtingsalternatieven voor de dijk afgewogen.	Milieueffectrapport	De alternatieven die in de verkenning en in de planuitwerking zijn afgewogen hebben betrekking op maatregelen voor waterveiligheid. Dit omdat het hoofddoel van de dijkversterking de waterveiligheid is. Bij die afweging is wel nadrukkelijk rekening gehouden met de effecten van waterveiligheidsmaatregelen op de natuurwaarden aan beide zijden van de dijk. De waterveiligheidsmaatregelen beïnvloeden de oversteekbaarheid van de weg op de dijk voor de das echter niet. Daarom zijn geen alternatieven opgesteld specifiek voor de das.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
1	14	Stichting Dassenwerkg roep	Uit het bijgaande document blijkt dat het waterschap zelf de dijkversterking ziet als een unieke kans om de verkeersveiligheid te verbeteren. Uiteraard hoort dat óók te gelden voor de daar overstekende dassen en bijvoorbeeld verkeer dat risico loopt op botsingen met de dassen. De motie van het waterschap kan, en moet dus worden beschouwd als een bekrachtiging voor de zienswijze van de stichting.	Milieueffectrapport	De fietsvriendelijke weginrichting is een meekoppelkans, gericht op de verkeersveiligheid. HDSR heeft de sterke wens om de dijkversterking te benutten om ook de weginrichting van de dijk aan te pakken. De motie is een oproep aan de gemeenten om hieraan medewerking te verlenen. HDSR kan dit echter niet afdwingen; de weg is in beheer van de gemeenten. De gemeenten bepalen én betalen (grotendeels) de weginrichting. Zo lang de weg niet fundamenteel wordt aangepast komt een verplichting in kader van de wet natuurbescherming niet in beeld.	Geen
1	15	Stichting Dassenwerkg roep	Zoals aangegeven in onze adviesrapporten die reeds deel uitmaken van onze zienswijze, foerageren de dassenclans aan beide kanten van de dijk. De stelling in het MER dat zij uitsluitend aan de 'droge' kant zouden foerageren is pertinent onjuist. Dat is onder meer direct te zien aan de wissels die de dijk kruisen. Ik hecht eraan om dit veel krachtiger uit te drukken dan in onze zienswijze tot nog toe. Zowel tijdens de werkzaamheden, als daarna moet daarmee terdege rekening worden gehouden op grond van de Wet natuurbescherming.	Milieueffectrapport	De stelling van de appellant dat in de MER is gesteld dat dassen louter aan de 'droge' kant zouden foerageren is onjuist. Er is in de MER voor Kolland aangegeven dat binnendijs genoeg foerageergebied aanwezig is om te foerageren -indien de dassen eventueel tijdelijk door de werkzaamheden niet kunnen oversteken naar foerageergebied in de uiterwaard- en zodoende voldoende voedsel te kunnen vinden. Het areaal foerageergebied zowel binnendijs als buitendijs zal te allen tijde ruim voldoende blijven om het ecologisch functioneren van de verblijfplaatsen (burchten) te kunnen waarborgen. Ook bij de dassen t.h.v. Lunenburgerwaard is aangegeven dat ze (ook) buitendijs foerageren, ook hier is voldoende voedselgebied aanwezig indien de dijk tijdelijk niet over te steken is.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
1	16	Stichting Dassenwerkgroep	Het MER suggereert volledig ten onrechte dat de voorgestelde glanshavergraslanden gunstig zouden zijn voor de clans. Niets is minder waar als daarbij de bestaande weilanden van de uiterwaarden zouden verdwijnen. Die vormen het beste mogelijke foerageergebied voor de clans dat denkbaar is, met kleiige grond, voedselrijkdom en regenwormen, verreweg het belangrijkste dassenvoedsel. De aanleg van glanshavergraslanden op de plek van weilanden is dan ook in strijd met artikel 3.10 1b van de Wet natuurbescherming. Dassen kunnen daar niet rendabel regenwormen bemachtigen en zullen het hoge gras gaan mijden. De stichting oppert een alternatief dat veel minder schadelijk is voor de dassenclans: vrije, extensieve begrazing door runderen, afgewisseld met stroken of kleine oppervlakten meer natuurlijk en kruidenrijk grasland. Wellicht zouden meidoornhagen en sloten daarbij als veekering kunnen dienen.	Milieueffectrapport	Dat het aanleggen van glanshaverhooilanden op de plek van graslanden in strijd is met artikel 3,10 lid 1b, zoals de appellant vermeld, is onjuist. Dit wordt onderbouwd in de MER. Uit de beoordeling van de MER is gebleken dat bij omvormen van regulier grasland naar glanshaverhooiland er geen overtreding van de Wnb aan de orde is. Weliswaar leidt deze omvorming tot een beperkte afname van (kwaliteit van) foerageergebied voor das, want het wordt minder geschikt (maar niet ongeschikt) foerageergebied. Echter is dit een marginale afname. Immers is er voor de das ruim voldoende alternatief foerageergebied voorhanden in de vorm van kortgemaaid, bemest grasland met veel voedsel voor de das. Daarbij wijzen wij de appellant er op dat de voorgestelde inrichting van natuurlijk en kruidenrijk grasland weinig anders is dan glanshaverhooiland. Ecologisch betreft het glanshaverhooiland een over het algemeen kwalitatief hoogwaardiger natuurtipe dan een voedselrijk kort grasland. Voor de das is het belangrijk dat voldoende foerageergebied binnen 500 meter tot enkele kilometers beschikbaar is. De grootte van het benodigde leefgebied varieert van 30 tot 150 hectare in optimaal gebied. Dit is ruimschoots aanwezig. De ca. 9 hectare grasland die wordt omgezet naar glanshaverhooiland wordt omgezet kan dus als een marginale vermindering gezien worden.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
2	1	Particulier	De wegas en dus ook het dijklichaam moet richting binnendijs verlegd worden in verband met onveilige situatie ter hoogte van mijn woning. De weg ligt zo dicht langs de woning dat woning en haar bewoners in het geding zijn.	Plankaart 2 ter hoogte van Lekdijk tussen dijkpaal 28 en 29	De zienswijze is gericht op de verkeersveiligheid ter plaatse. Het gaat niet om de waterveiligheid. Het waterschap heeft desondanks gekeken naar de mogelijkheden om hieraan tegemoet te komen. Het waterschap heeft een ontwerp gemaakt van deze dijkverlegging. Er is geen waterveiligheidsprobleem ter plaatse aanwezig zodat deze maatregel ook niet subsidiabel is vanuit het Rijk. De haalbaarheid hiervan hangt af van de minnelijke verwerving van binnendijs gelegen gronden en de financierbaarheid van de maatregel. Hierover vinden nog gesprekken plaats met HDSR, gemeente, grondeigenaren en indiener van deze zienswijze.	Aanduiding mogelijke asverlegging op plankaart met notie dat dit afhankelijk is van medewerking van derden
2	2	Particulier	Het verzoek dan ook meteen de parkeerplaatsen aan de zijde van de woning te situeren in plaats van aan de overzijde van de dijk.	Plankaart 2 ter hoogte van Lekdijk tussen dijkpaal 28 en 30	Zie vorige punt, de parkeergelegenheid is opgenomen in het ontwerp.	Aanduiding mogelijke asverlegging op plankaart met notie dat dit afhankelijk is van medewerking van derden

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
3	1	Particulier	Op de tekeningen zoals ze door de HDSR bij de Provincie Utrecht zijn ingediend, is te zien dat er op de ontwerpkaarten is gekozen voor een Verticale Piping oplossing in de voortuin op geringe afstand van de voorgevel van het huis. Het betreft hier het Veerhuis in Wijk bij Duurstede, Lekdijk Oost 10,3961MB. Het Veerhuis is een Rijksmonument en indiener maakt zich zorgen over de bouwtechnische gevolgen van de uit te voeren pipingmaatregel.	Achtergrond Watersystemen	HDSR heeft ter hoogte van het betreffende perceel aanvullende gedetailleerde pipingberekeningen uitgevoerd. Hier is uit gebleken dat de verticale pipingmaatregel op deze locatie minder ver naar het westen wordt doorgetrokken. Een pipingmaatregel tot dijkpaal 94 is nog wel noodzakelijk om de pipingopgave op te lossen. De plankaart is hierop aangepast. Om schade aan woningen te beperken worden voorafgaand aan de werkzaamheden de panden binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden bouwkundig opgenomen en tijdens de werkzaamheden worden trillingen en zettingen gemonitord. In de keuze voor het ontwerp, de fasering en uitvoeringswijze is zoveel mogelijk rekening gehouden met het voorkomen van schade aan de omgeving. Voor de monitoring wordt voor de uitvoeringsfase een monitoringsplan opgesteld, in dit plan wordt uitgebreid de monitoring van gebouwen beschreven.	Geen
4	1	Particulier	Er is een grondaankoop op de locatie Rijndijk 1 B-C-D opgenomen in het bijbehorende grondverwervingsplan. De verwervingskaart met zaaknummer 1614920, grondplannummer WAM0169 laat zien dat men het eigendom van de gehele voortuin en een deel aan beide zijden langs de zijgevels zal verliezen. De oppervlakte bedraagt 704 m ² en beslaat zoals gezegd de gehele voortuin en dit leidt tot aanzienlijke waardedaling van het gehele object. De geplande werkzaamheden (damwand plaatsen) liggen op slecht enkele meters vanaf de kruin. De eigenaar verzoekt de te aankoop oppervlakte tot het minimum te beperken vanaf de kruin tot aan het te plaatsen damwand.	Grondverwervingsplan	HDSR acht het noodzakelijk om talud en 5m brede beheerstrook in eigendom te verkrijgen zoals toegelicht in het projectplan en bijbehorend grondverwervingsplan. Met verwijzing naar de Strategienota grondverwerving Sterke Lekdijk is in tabel 1 pagina 12 een uitzondering opgenomen dat voor bebouwd (woning dan wel opstallen incl. een zone van 2m rondom bebouwing) het eigendom niet noodzakelijk is en in eigendom bij de huidige eigenaar kan blijven. Voor de oppervlakte buiten deze genoemde zone van 2m geldt deze uitzondering niet en is het noodzakelijk dat deze gronden in eigendom komen bij HDSR zoals toegelicht in het eigendommenbeleid, strategienota en grondverwervingsplan. Indien er sprake is van waardevermindering van het overblijvende wordt deze in geval van een waterveiligheidsopgave conform de volledige schadeloosstellingsvergoeding op basis van de onteigeningssystematiek vergoed. Na uitvoering van de dijkversterkingsmaatregelen kan een bruikleenovereenkomst met de gebruiker gesloten worden voor onbepaalde tijd.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
4	2	Particulier	Het plaatsen van damwand in de dijk zal mogelijk invloed hebben op de grondwaterstand direct aan de binnenteen, daar waar de woning staat. Eigenaren maken zich grote zorgen over de maatregel (damwand plaatsen) aangezien Rijndijk 1 B-C een rijksmonument op een fundering uit de 16e eeuw (ca. 1560) betreft. Wijziging van grondwaterstand zal mogelijk leiden tot schade(verzakking, scheurvorming). Wijziging van de grondwaterstand zal ook negatieve invloed hebben op de beeldbepalende bomen voor de woning. Eigenaar vraagt de maatregel (damwand plaatsen en de wijze van uitvoering) te heroverwegen indien blijkt dat er minimaal risico's bestaat dat het Rijksmonument en de bomen schaderisico lopen.		Uit grondwatermodelberekeningen blijkt dat de buitendijkse horizontale pipingmaatregel in de Lunenburgerwaard zal leiden tot een beperkte vermindering van de hoogste grondwaterstanden langs de binnenzijde van de dijk (max. 5-10 cm). De verlaging is beperkt in vergelijking met de huidige grondwaterdynamiek ter plaatse (minimaal 75 cm tot 100 cm). Er is geen effect van de horizontale maatregelen op de situatie met lage grondwaterstanden, die voor de fundering het meest van belang is. Daarbij wordt opgemerkt dat in de modelberekening het effect van de damwand op deze locatie niet expliciet is opgenomen. De grondwatermodelberekeningen op locaties met een damwand laten zien dat de invloed van een damwand op het grondwater minimaal is. Dit komt door de aanwezigheid van een dik watervoerende zandpakket dat is gelegen onder de slecht doorlatende deklaag. De damwand sluit maar een beperkt deel van het watervoerende pakket af. Daarom is er geen risico voor de bebouwing direct achter de dijk of voor de beeldbepalende bomen.	Geen
4	3	Particulier	Op pagina 42, paragraaf 5.6.4. wordt aangegeven dat volledige afsluiting zoveel mogelijk wordt voorkomen maar waar geen werkstrook aanwezig is de dijk tijdelijk wordt afgesloten. Volledige afsluiting is voor de exploitatie van de B&B niet acceptabel en verzocht wordt om de recreatieve bereikbaarheid te garanderen.		Een aantal werkzaamheden vindt plaats op de kruin van de dijk zoals het verhogen van de kruin en het plaatsen van constructies t.p.v. panden die kort op de dijk staan. In die gevallen is het niet mogelijk om langs de werkzaamheden heen te rijden. Hierbij zorgt de aannemer van HDSR dat de woningen, bedrijven, en percelen aan de dijk, dus ook de B&B, altijd van één kant te bereiken is. HDSR blijft graag in gesprek met indiener om zoveel mogelijk rekening te houden met de wensen met betrekking tot de B&B.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
4	4	Particulier	In het minnelijk overleg met het waterschap is reeds aangegeven dat de eigenaren de wens hebben om de huidige haakse inrit om te leggen en een nieuwe meeliggende oprit te realiseren. Dit komt de verkeersveiligheid ten goede en zal ook een positieve invloed hebben op de hemelwaterafvoer vanaf de dijk richting de voorzijde van de woning.		Wensen betreffende wijzigingen van op- en afritten zijn geen onderdeel van het projectplan Waterwet. Bij het projectteam ingediende wensen worden beoordeeld en, indien gehonoreerd, uitgewerkt in samenspraak met de indiener van de wens.	Geen
5	1	Particulier	Er is eerder een overleg gevoerd met de rentmeester/verwerver en omgevingsmanager waarbij de verwervingskaarten zijn overlegd met zaaknummer 1614962 met grondplannummers WAM0256 en WAM 2053-1. Hieruit blijkt de (gewenste) aankoop van totaal 3.148 m ² ; voor het vestigen van zakelijk recht is 427 m ² benodigd en voor tijdelijke werkstrook een oppervlakte van 1.460 m ² . Daarnaast blijkt uit de kaarten dat de pachtgronden die buitendijs liggen met een totale oppervlakte van circa 8 hectare eveneens tijdelijk niet of slechts deels te gebruiken zijn. De familie verzoekt dat er een heroverweging plaatsvindt of een dergelijke ingreep wel nodig is. De familie verzoekt hierbij de veiligheidsopgave' geheel te laten vervallen en dat daarmee ook geen 'gedwongen' verkoop aan het waterschap hoeft plaats te vinden. Voor de tijdelijk benodigde gronden	Plankaart	HDSR heeft ter hoogte van het binnendijs gelegen perceel aanvullende gedetailleerde pipingberekeningen uitgevoerd. Hier is uit gebleken dat de verticale pipingmaatregel op deze locatie minder ver naar het westen wordt doorgetrokken. Een pipingmaatregel tot dijkpaal 94 is nog wel noodzakelijk om de pipingopgave op te lossen. De plankaart is hierop aangepast. De ingrepen zijn binnendijs op deze locatie dan ook niet langer noodzakelijk. Het waterschap wil nog steeds het talud en beheerstrook aankopen. Zonder veiligheidsopgave vindt verwerving echter op basis van vrijwilligheid en marktwaarde plaats. De ingrepen buitendijs zijn op deze locatie wel noodzakelijk om de dijkversterkingswerkzaamheden uit te kunnen voeren. Het waterschap bekijkt of er tijdelijk geschikte vervangende grond beschikbaar is. Momenteel is deze (nog) niet voorhanden.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
			is geschikte vervangende grond noodzakelijk			
5	2	Particulier	Locatie 2 (B&B nabij inundatiesluis). Op deze locatie wordt een Bed & Breakfast gerund. Uit de verwervingskaarten (zaaknummer 1614962 grondplannummers WAM0185 en WAM 0186) blijkt dat het waterschap een oppervlakte van 182 m ² wenst aan te kopen en op 203 m ² een zakelijk recht gevestigd dient te worden. Deze gronden zijn nu in eigendom en dat wenst de eigenaar zo te houden. De familie verzoekt hierbij de 'veiligheidsopgave' geheel te laten vervallen en dat daarmee ook geen 'gedwongen' verkoop aan het waterschap hoeft plaats te vinden.	Projectplan	De op de plankaart aangegeven maatregelen zijn hier noodzakelijk om weer aan de waterveiligheidsvereisten te voldoen. Dit is in het projectplan toegelicht. Het verzoek van indiener om de veiligheidsopgave te laten vervallen kan dan ook niet gehonoreerd worden. In het projectplan en het grondverwervingsplan is het eigendommenbeleid toegelicht waarom kruin, talud en 5m brede beheerstrook noodzakelijk geacht worden in eigendom te verwerven. Grondverwerving vindt hier vanwege de waterveiligheidsopgave plaats op basis van volledige schadeloosstelling. Na uitvoering van de dijkversterkingsmaatregelen kan een bruikleenovereenkomst met de gebruiker (indiener zienswijze) gesloten worden voor onbepaalde tijd. Het gedeelte waarop een zakelijk recht gevestigd moet worden, blijft in eigendom bij de huidige eigenaar. Het betreffende gedeelte wordt wel belast met een zakelijk recht. Indien de medewerking niet wordt verkregen, zal een gedoogplichtprocedure gevolgd worden.	Geen
5	3	Particulier	De B&B is sinds enkele jaren in bedrijf en heeft een goede bezetting. Goede bereikbaarheid en rust voor gasten is van groot (financieel) belang. Het moge duidelijk zijn dat de exploitatie gedurende de dijkversterking geraakt wordt. Eigenaren gaan ervan uit dat deze nog te bepalen schade voordat de werkzaamheden	Projectplan	Het is niet mogelijk om de dijkversterking te realiseren zonder hinder en overlast. De aannemer van HDSR zet voor het beperken van de hinder en de overlast hinderbeperkende maatregelen in. Indien indiener alsnog schade ondervindt met zijn onderneming dan kan hij hiervoor een verzoek voor nadeelcompensatie indienen bij HDSR.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
			aanvangen voor volledige vergoeding in aanmerking komt.			
6	1	Particulier	Graag ziet de indiener het projectplan en de bijbehorende grondverwervingstekening dusdanig aangepast worden dat er buitendijks een oplossing wordt bedacht	Projectplan	Het waterschap heeft in de verkenning middels een uitgebreide afweging en effectanalyse de positie van de waterveiligheidsmaatregel bepaald. Er is geen aanleiding om een andere keuze te maken.	Geen

6	2	Particulier	Graag ontvangt de indiener een uiteenzetting over de wijze waarop de onderwerpen 'leefgenot', 'geluid', 'veiligheid' en 'wateroverlast' zijn beoordeeld en hebben bijgedragen in de totstandkoming van dit ontwerp	Milieueffectrapport	Het thema leefgenot is niet als apart aspect beoordeeld in het MER. Wel zijn aspecten beoordeeld die impact hebben op leefgenot. Dit zijn (1) ruimtebeslag op tuinen, bedrijfsperven en agrarische percelen, (2) waterover- en onderlast woningen en bedrijfsgebouwen en (3) geluid- en trillinghinder tijdens de aanlegfase. Geluidhinder is als apart aspect beoordeeld. Het is niet duidelijk wat de inspreker met veiligheid bedoeld, maar we lichten graag waterveiligheid en het aspect verkeersveiligheid toe. Bij het aspect ruimtebeslag op tuinen, bedrijfsperven en agrarische percelen is een beoordeling gemaakt van het ruimtebeslag van het dijkontwerp op gronden met de vigerende bestemmingen wonen, bedrijf- en agrarische percelen. In de beoordeling is rekening gehouden met tijdelijke effecten (als gevolg van aanlegwerkzaamheden, zoals werkstrook) en permanente effecten (als gevolg van het dijkontwerp en beheerstrook). Ruimtebeslag wordt als een negatief effect gezien. Een ruimtebeslag dat leidt tot beperking van de functie van een volledig perceel is negatiever beoordeeld. In de kwalitatieve beoordeling wordt gekeken naar het ruimtebeslag wat wordt gelegd op percelen met een woon, bedrijf of agrarische bestemming en wordt beoordeeld of het woongenot of de functie van het perceel (tijdelijk) onder druk staat door het voorziene ontwerp. Voor de beoordeling van het aspect wateroverlast is gebruik gemaakt van 2D- en 3D grondwatermodellen. Details over het gebruikte (grondwater)model is te lezen in het achtergrondrapport 3D-grondwatermodellering. Een verandering van grondwaterstand kan impact hebben op verschillende aspecten. In de beoordeling grondwater zijn daarom verschillende aspecten beoordeeld. Dit zijn zetting, waterover- en onderlast woningen en bedrijfsgebouwen, vernatting en verdroging agrarische percelen, waterbezwaar, natuurwaarden grondwaterstand en natuurwaarden kwel. Het thema geluidhinder is beoordeeld aan de hand van de toetstabel van de Circulaire bouwlawaai 2010 en het Bouwbesluit 2012. Daar waar er geen overschrijding is van de toets tabel is er geen sprake van feitelijke hinder in de aanlegfase (hinderbeleving is wat anders). De mate van overschrijding van de toets tabel qua duur en/of aantal geluidsgevoelige gebouwen/terreinen bepaalt in	Geen
---	---	-------------	--	---------------------	---	------

				welke mate er sprake is van hinder. Als er sprake is van meer dan 80 dB(A) op gevels van meerdere geluidsgevoelige gebouwen/terreinen (5 of meer) dan is er sprake van onacceptabel hinder. Uit de berekeningssoftware volgens methode I van de handreiking Industrielawaai zijn afstanden van de geluidsbelastingcontouren voor de oplossingsrichtingen bepaald. Deze contouren zijn vervolgens in GIS gezet (kaarten bijlage 2.2 van het Achtergrondrapport Wonen en Werken), om zodoende het gebied van het dijkontwerp te beoordelen op het aantal gehinderde geluidsgevoelige objecten. Voor trillinghinder is als beoordelingskader de SBR-A en SBR-B richtlijnen van de SBR 'meet en beoordelingsrichtlijnen trillingen' gehanteerd. Op basis van deze richtlijnen is een berekening uitgevoerd wat heeft geleid tot een contour die de invloedsfeer van de richtlijnen aangeeft. Daar waar er gebouwen buiten de invloedsfeer van de berekende trilling afstanden voor beide richtlijnen liggen is er geen sprake van een verhoogd risico op schade (<1%) en/of is geen sprake van trillinghinder bij personen. Waterveiligheid is de grootste opgave van de dijkversterking, met de wijziging van de Waterwet op 1 januari 2017 is er een nieuwe veiligheidsnormering voor hoogwaterveiligheid in werking getreden. De belangrijkste opgave in dit project is zorgen dat de dijk aan deze nieuwe normering voldoet. In het MER is verkeersveiligheid beoordeeld in de gebruiksfase van de dijkversterking (na aanleg). Hierbij is gekeken naar hoe de (ontwikkeling van de) verkeersveiligheid zich verhoudt ten opzichte van die in de autonome ontwikkeling (situatie als de dijkversterking niet zou plaatsvinden). Hierbij is gekeken naar de inrichting van de weg, of verkeersstromen elkaar kruisen en of verkeersstromen van elkaar worden gescheiden. Het voorkomen van grote snelheidsverschillen tussen de modaliteiten en een lage snelheid op de uitwisselpunten (kruispunten en parkeerplaatsen) zijn hierbij belangrijke aandachtspunten. Meer informatie over deze beoordelingen is te vinden in de achtergrondrapporten, die van 23 december 2022 tot en met 17 februari 2023 ter inzage hebben gelegen. In de verkenning, die voorafging aan de planuitwerking, zijn vier kansrijke alternatieven getoetst op milieuaspecten. De toetsing op milieuaspecten in de VKA-fase is beschouwd als MER deel 1. Op	
--	--	--	--	--	--

					basis van deze toetsing is het voorkeursalternatief tot stand gekomen. In de planuitwerking is de waterveiligheidsopgave geactualiseerd en gedetailleerd, op basis van aanvullend veldonderzoek en aanvullende modelberekeningen. Vervolgens is voor een aantal dijkvakken onderzocht of de gekozen oplossing nog steeds de beste oplossing was bij de nieuwe, grotere veiligheidsopgave. Hiervoor is een uitgebreide afweging gemaakt, op basis van het beoordelingskader van het MER en een Trade Off Matrix (TOM) afgeleid van de projectdoelen. In hoofdstuk 2.2.3 van het MER is beschreven welke varianten daarbij in beeld zijn gebracht en welke overwegingen (onder andere de milieuaspecten) een rol hebben gespeeld bij gemaakte keuzen. Van alle varianten is bepaald of er op één of meer criteria een onderscheidend effect te verwachten is. Waar dit het geval was, is dat opgenomen in de beschrijving van de afweging.	
--	--	--	--	--	---	--

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
6	3	Particulier	Indiener maakt zich zorgen over diverse vormen van wateroverlast en daarmee gepaarde schade en verzoekt om een deugdelijke drainage aan te leggen en overige water afdichtende maatregelen	Projectplan	De waterveiligheidsmaatregel betreft het verflauwen en herstellen van het binnentalud. Dit is nodig voor de bekleding van de dijk. Dit brengt geen verandering met zich mee in de hoeveelheid hemelwater die op het perceel wordt ontvangen. Het waterschap voorziet op voorhand dus niet in het aanbrengen van aanvullende maatregelen. Indien de maatregel of ingreep aan of nabij de dijk toch resulteert in een aantoonbare verslechtering van afwatering of waterhuishouding, worden hiervoor passende maatregelen getroffen.	Geen
7	1	Stichting Wijkse Stadshaven	Indiener maakt bezwaar tegen het voorgestelde plan ter plaatse van de duikersluis en dringt er op aan om dit punt ter plaatse beleefbaar te maken. Dit kan door de dijk met een glooiende hobbel over de duikersluis te leiden. Door die hobbel met geel asfalt te markeren, wordt het publiek geattendeerd dat dit een bijzondere plek is.	Plankaart 6 en Dwarsprofielen	Op de locatie van de duikersluis wordt een rustpunt ontwikkeld. Onderdeel van dit rustpunt is een verwijzing in de vorm van een of meerdere objecten naar het regelhuisje en mogelijk de duiker. Ook het terugbrengen van de verlande waterpartij wordt onderzocht. Op pagina 62 en 108 van de inpassingsvisie is een mogelijke impressie van de duikersluis/inlaatduiker gegeven. De komende tijd wordt dit rustpunt verder uitgewerkt. Overigens wordt de wijze van versterking van de dijk op deze locatie niet aangepast.	Geen
7	2	Stichting Wijkse Stadshaven	Indiener verzoekt om een replica van het regelhuisje van het duikersluisje te plaatsen, zoals op foto in betreffende zienswijze te zien is.	Plankaart 6 en Dwarsprofielen	Op de locatie van de duikersluis wordt een rustpunt ontwikkeld. Onderdeel van dit rustpunt is een verwijzing in de vorm van een of meerdere objecten naar het regelhuisje en mogelijk de duiker. Ook het terugbrengen van de verlande waterpartij wordt onderzocht. Op pagina 62 en 108 van de inpassingsvisie is een mogelijke impressie van de duikersluis/inlaatduiker gegeven. De komende tijd wordt dit rustpunt verder uitgewerkt. Overigens is de uitwerking van het rustpunt geen onderdeel van het projectplan Waterwet.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
8	1	Landgoed Kolland	Uit de kaarten blijkt dat een aanzienlijke strook grond van Landgoed Kolland vereist is voor uitvoering van de werkzaamheden. Daarbij beoogt het Hoogheemraadschap de eigendom van de desbetreffende strook te verkrijgen. Het is geheel onduidelijk waarom er enig nut en noodzaak zou zijn voor het Hoogheemraadschap om eigenaar te zijn van deze strook grond langs de dijk en de dijk zelf. Er wordt wel kort wat over geschreven in het projectplan (verwijzing naar intern beleid), echter er zal een algemene afweging gemaakt dienen te worden of het eventueel afdwingen van de ontneming van eigendom via een onteigeningsprocedure noodzakelijk is voor het uit te voeren werk. Van enige noodzakelijkheid lijkt geen sprake, nu er op dit moment al een dijk is welke de afgelopen decennia altijd beheerd en onderhouden is door het Hoogheemraadschap. Daartoe was kennelijk geen eigendom vereist; wat dan nu het nut en noodzaak is voor eigendom is volstrekt onduidelijk. Temeer daar er allerlei voorzieningen noodzakelijk zijn, die achterwege kunnen blijven indien het eigendom blijft bij de aanliggende eigenaren. Op voorhand is Landgoed Kolland bereid aan te geven dat zij wel	Plankaart 2 en 3 en Grondverwervingsplan	In het projectplan (hoofdstuk 10) en het grondverwervingsplan is aangegeven waarom HDSR het nu noodzakelijk acht om het talud en aangrenzende 5m brede beheerstrook in eigendom te verkrijgen. In 2017 zijn de normen in de Waterwet aangescherpt. Er worden extra hoge eisen aan dijken gesteld die veel mensen, bedrijven en vitale infrastructuur beschermen. Daarnaast dient meer rekening te worden gehouden met klimaatverandering die vaker en langduriger hoog en laag water met zich meebrengt. Het voorgestelde zakelijk recht biedt niet de beste waarborgen voor het waterschap om de waterveiligheid op lange termijn te borgen. Bij een zakelijk recht is altijd een afhankelijkheidsrelatie met de eigenaar en dit is gezien het belang van waterveiligheid ongewenst. Om voornoemde reden is ook de Keur ontoereikend. Om deze waterveiligheid te borgen zijn voorzieningen nodig om deze taak goed te kunnen uitvoeren. Die voorzieningen kunnen niet achterwege blijven.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
			bereid is (onder voorwaarden) mee te werken aan het project, indien de eigendom bij het landgoed blijft en het Hoogheemraadschap een zakelijk recht verkrijgt voor het hebben, houden, beheren en in stand houden van een dijk ter plaatse.			

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
8	2	Landgoed Kolland	Het eigendom van de dijk is voor Landgoed Kolland des te belangrijker, nu het gehele landgoed is gerangschikt onder de Natuurschoonwet 1928. Deze rangschikking biedt waarborgen voor de eenheid en instandhouding van het landgoed en het daarop aanwezige natuurschoon, maar biedt ook fiscale voordelen. Aan een dergelijke Natuurschoonwet-rangschikking kleven ook voorwaarden, zoals de voorwaarde dat een landgoed niet doorsneden mag worden en agrarische percelen 'omzoomd' dienen te zijn door bosschages of bomenrijen. Bij verlies van het eigendom van de dijk zal het eigendom doorsneden worden, zodat een noordzijde en een zuidzijde ontstaat, waarbij de zuidzijde vervolgens niet meer rangschikkingswaardig zal zijn en ook aan de noordzijde een deel uit de Natuurschoonwet zal vallen wegens het ontbreken van omzoming. Hieruit voortkomende fiscale gevolgen, zoals fiscale tegemoetkomingen uit het verleden die alsnog ingevorderd worden en/of toekomstige fiscale gevolgen, dienen bij verplichte eigendomsovergang verrekend te worden. Gezien bovenstaande twee punten (zie ook 8.1) is de verplichte overdracht van eigendom voor landgoed Kolland onevenredig belastend en wordt met klem	Plankaart 2 en 3 en Grondverwervings plan	In geval van een waterveiligheidsopgave, vindt grondverwerving plaats op basis van volledige schadeloosstelling. De eventuele schade van indiener wordt inzichtelijk gemaakt en in deze schadeloosstelling meegenomen. De genoemde aspecten zullen met indiener in de grondverwerving nader bekeken worden. Het eigendom biedt het waterschap de beste borging om de dijkversterking nu uit te kunnen voeren en de waterveiligheid in de toekomst te kunnen borgen. Bij het door indiener voorgestelde zakelijk recht zal het waterschap altijd een afhankelijkheidsrelatie hebben met de eigenaar hetgeen gezien het belang van de waterveiligheid ongewenst is. Om voornoemde reden is ook de Keur onvoldoende toereikend. Overigens zijn de partijen in overleg om te komen tot maatregelen die borgen dat de status van het landgoed behouden kan blijven.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
			verzocht om in het projectplan de mogelijkheid op te nemen de dijkversterking te realiseren op basis van een te vestigen zakelijk recht, waarbij de grondeigenaar financieel gecompenseerd wordt voor de schade, maar wel eigenaar kan blijven. Ook op basis van de Keur en de Waterwet valt er door het Hoogheemraadschap af te dwingen dat meegewerkt wordt aan realisatie van het plan alsmede toekomstig beheer en onderhoud van de verstevigde dijk. Eigendom is daarvoor onnodig en (het dreigen met) onteigening een veel te zwaar middel.			
8	3	Landgoed Kolland	Een extra complicerende factor bij eventuele eigendomsoverdracht is het feit dat de gronden grotendeels regulier 'langlopend' verpacht zijn aan lokale agrariërs, zodat geen levering vrij van gebruik kan plaatsvinden.	Plankaart 2 en 3 en Grondverwervings plan	In geval van een waterveiligheidsopgave, vindt grondverwerving plaats op basis van volledige schadeloosstelling. Na het doorlopen van een onteigeningsprocedure zijn alle beperkingen op het perceel niet meer van kracht vanwege de titelzuiverende werking. De pachter zal financiële compensatie worden geboden.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
8	4	Landgoed Kolland	Speciale zorg is er over de rijksmonumentale boerderij Lekdijk 2, die zeer dicht tegen de dijk aanligt. Op de kaart lijkt hier een oplossing met damwanden voorgesteld te worden. Onduidelijk is echter wat voor een invloed dit zal hebben op het rijksmonument.	Plankaart	Lekdijk 2 is één van de twee maatwerklocaties binnen het projectgebied. Op deze locatie zal een damwand worden aangebracht als stabiliteits- en pipingscherm. Om schade aan woningen te beperken wordt de uitvoeringsmethode hierop afgestemd en wordt voorafgaand aan de werkzaamheden het pand van indiener bouwkundig opgenomen en tijdens de werkzaamheden worden trillingen en zettingen gemonitord. Voor de monitoring wordt voor de uitvoeringsfase een monitoringsplan opgesteld, in dit plan wordt uitgebreid de monitoring van gebouwen beschreven.	Geen

8	5	Landgoed Kolland	Daarbij valt op dat in de MER staat dat het project geen effect zal hebben op monumenten, zonder dat dit nader uitgewerkt of onderbouwd is, zodat ook niet inzichtelijk wordt welke mogelijke effecten bij Lekdijk 2 aan de orde zouden kunnen zijn. Er is hierover geen enkel afwegingskader in de MER te vinden. Voor de borging van de rijksmonumentale waarden en behoud van de opstal (met voorkoming van schade als gevolg van de werkzaamheden) wil landgoed Kolland graag nadere afspraken maken.	Milieueffectrapport	In het MER zijn de effecten op de monumenten beoordeeld. De (cultuurhistorische) waarden zijn middels een monumenteninventarisatie in een eerder stadium in kaart gebracht (zie Achtergrondrapport cultuurhistorische en aardkundige waarden). In paragraaf 7.2 van het MER is beoordeeld dat de voorgestelde werkzaamheden geen effect hebben op die waarden. Vanwege de ouderdom van (de oorsprong van) het gebouw Lekdijk 2 in combinatie met de beperkte afstand tussen gebouw en damwand, is beoordeeld dat er rekening gehouden moet worden met een mogelijk risico op zowel directe als indirecte schade door het inbrengen van een damwand. In het achtergrondrapport Wonen, Werken en Landbouw is een effectbeoordeling met betrekking tot geluid- en trillingshinder tijdens de aanlegfase uitgewerkt. In het MER is een conclusie en tabel met de resultaten van de effectbeoordeling opgenomen voor zowel geluid- als trillingshinder. De kans op schade aan monumentale en/of gewone gebouwen is voor sommige locaties groter dan 1%. Tijdens het plaatsen van de verticale constructies wordt daarom gemonitord op zettingen en trillingen. Het doel van monitoring is om tijdig te kunnen zien of en wanneer een (trillings-)grenswaarde overschreden wordt, om daar vervolgens snel op te kunnen anticiperen voordat er schade ontstaat. Aan deze meting gaat een uitgebreid monitoringsproces vooraf. Om 'autonome' zettingen in kaart te brengen zijn vanaf medio 2022 zettingsbouten aangebracht en ingemeten (nulmeting) in het gebouw aan de Lekdijk 2. Autonome zettingen zijn zettingen die nu al plaatsvinden, dus zonder dat er werkzaamheden aan de dijk plaatsvinden. Ieder half jaar vindt een herhalingsmeting plaats. Door het periodiek meten van de precieze hoogte van een zettingsbout registreren we of en welke verschillen er zijn tussen de metingen en daarmee of een gebouw beweegt. Voor de start van de werkzaamheden worden bouwkundige opnames gemaakt van het gebouw. Met foto's wordt de huidige toestand van het gebouw in kaart gebracht. In geval van een schademelding wordt in overleg met de schade-expert een tussen- of eindopname uitgevoerd van het betreffende gebouw. Tijdens de tussen-/eindopname worden de eventueel nieuw geconstateerde en/of verergerde gebreken gerapporteerd. Bevindingen worden ter plaatse doorgesproken met de eigenaar of bewoner.	Geen
---	---	------------------	--	---------------------	--	------

					Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden wordt het gebouw gemonitord op zettingen en trillingen. Voor zettingen worden de zettingsbouten gebruikt en voor trillingen worden trillingsmeters geplaatst. Het doel van monitoring is om tijdig te kunnen zien of en wanneer een (trillings-)grenswaarde overschreden wordt en om daar vervolgens op te kunnen anticiperen, voordat er daadwerkelijk schade ontstaat.	
--	--	--	--	--	--	--

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
8	6	Landgoed Kolland	Milieueffectrapportage: bladzijde 9 en 189. In deze paragrafen staat beschreven dat, indien er geen beheerstrook wordt aangebracht, er geen negatief landschappelijk effect ontstaat. Er hoeven dan ook minder bomen te worden gekapt en er zijn minder gebruiksbepkeringen langs de dijk. Waarom wordt er dan niet voor deze variant gekozen? In de afweging alsmede de uitwerking komt dit in zijn geheel niet terug. Landgoed Kolland zou graag zien dat er een plan komt waarbij er géén beheerstrook langs de dijk noodzakelijk is, althans niet als zodanig ingericht. Het gebruik van de dijk en naastliggende grond, zoals thans reeds decennia het geval is, is immers voldoende gebleken teneinde deugdelijk beheer te kunnen uitvoeren.	Milieueffectrapport en projectplan	De beheerstrook is van groot belang voor de waterveiligheid. De beheerstrook en het talud vormen een onlosmakelijk geheel. Dit is in paragraaf 2.3.2 en in paragraaf 6.3 van het ontwerp projectplan onderbouwd. Dat ook een variant zonder beheerstrook is opgenomen in het Milieueffectrapport heeft als reden dat het wenselijk is om de effecten van de beheerstrook op de omgeving in kaart te brengen. De realisatie van de beheerstrook heeft inderdaad ook negatieve effecten. Het belang van de waterveiligheid wordt echter door HDSR als hoger belang gezien.	Geen
8	7	Landgoed Kolland	In hoofdstuk 2.7 van de inpassingsvisie wordt benadrukt dat behoud van woningen en beplantingsstructuren van belang zijn. Specifiek is opgenomen dat de beplantingsstructuur van de historische as haaks op de dijk bij Kolland zover mogelijk moet doorlopen tot aan (de kruin) van de dijk. Graag ziet Landgoed Kolland dit geborgd in de nadere uitwerking van de dijkverzwaring rondom Kolland.	inpassingsvisie	HDSR onderschrijft de wenselijkheid van het doortrekken van beplantingsstructuren tot aan de kruin van de dijk. De komende tijd wordt het voorstel verder uitgewerkt binnen randvoorwaarden van dijkveiligheid en beheer. De uitkomsten daarvan zullen we t.z.t met u delen. Overigens is de Inpassingsvisie geen formeel besluit.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
8	8	Landgoed Kolland	In het achtergrondrapport dijktracé en inpassing staat op bladzijde 14 dat een van de uitgangspunten is: "streeft binnendijks naar zoveel mogelijk aaneengesloten agrarische gronden langs de dijk, die visueel en functioneel doorlopen tot aan de kruin, met behoud/herstel van afrastering boven op de kruin". Vervolgens staat er op de volgende bladzijde: "ontwikkel beplanting die kenmerkend is voor het agrarisch cultuurlandschap langs de dijk en waar mogelijk op de binnenzijde van de dijk zoals erfbeplanting, boomgaarden en bomen op afritten". Graag ziet Landgoed Kolland dit geborgd in de nadere uitwerking van de dijkverzwaring rondom Kolland.	dijktracé en inpassing	HDSR onderschrijft de wenselijkheid voor het ontwikkelen van landschappelijke beplantingen aan de binnenzijde van de dijk. Zo wordt het voorstel voor het aanplanten van beplanting op binnendijkse afritten op dit moment verder uitgewerkt binnen randvoorwaarden van dijkveiligheid en beheer. Ook wordt met de projectpartners (gemeenten, provincie) onderzocht wat de (financiële) mogelijkheden zijn voor het versterken van erf en perceelbeplantingen rondom de dijk. De uitkomsten daarvan zullen we t.z.t met u delen.	Geen
8	9	Landgoed Kolland	Bij de ter inzage legging zijn ook twee ontwerp-omgevingsvergunningen inzake de activiteit kappen ter inzage gelegd; de inventarisatiekaarten waarnaar wordt verwezen heeft ondergetekende echter niet kunnen vinden op internet. Afgevraagd wordt of deze inventarisatiekaarten wel gepubliceerd zijn. Graag ontvangt ondergetekende deze kaarten, dan wel een link naar de desbetreffende kaarten, zodat hierop alsnog gereageerd kan worden. Voor zover noodzakelijk wordt verzocht deze zienswijze op dat punt nader te mogen aanvullen,	Kapvergunning en Inventarisatiekaarten	Navraag bij de provinciaal coördinator leert dat alleen ontwerpbesluiten op de Omgevingsvergunningen voor het vellen van houtopstanden bij de gemeente Wijk bij Duurstede en de gemeente Utrechtse Heuvelrug digitaal ter visie hebben gelegen. Het bijbehorende aanvraagformulier, inclusief bijlagen, heeft wel op papier ter visie gelegen in het gemeentehuis van Doorn. Deze stukken, inclusief de bedoelde tekeningen, zullen bij de ter inzagelegging van de definitieve omgevingsvergunningen kappen nogmaals ter inzage worden gelegd.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
			ook na de sluiting van de gestelde termijn.			
9	1	Particulier	Met het dempen van de sloten i.c.m. de plannen van Staatsbosbeheer in het aangrenzende natura 2000 gebied zijn indieners bang dat het hemelwater niet voldoende afgevoerd kan worden. Graag zien wij een plan waarbij bij de plannen van werkzaamheden van beide partijen zijn opgenomen.	Projectplan	Het waterschap heeft ter hoogte van het betreffende perceel aanvullende gedetailleerde pipingberekeningen uitgevoerd. Hier is uit gebleken dat het dempen van de betreffende perceelssloten niet langer noodzakelijk is. De plankaart is hierop aangepast. Indiener doelt met de opmerkingen over de plannen van Staatsbosbeheer waarschijnlijk op de plannen voor de waterhuishouding in en rond Oud Kolland. Deze plannen gaan nog wel door.	Geen
9	2	Particulier	Op de tekeningen zijn ook extra afritten aangebracht voor onderhoud. Bij eerder gesprek is dit nog nooit aan de orde geweest. De extra afritten zijn best wel apart omdat een aanvraag voor een extra afrit voor huisnummer 10A is afgewezen. Kan deze afrit dan niet i.c.m. een afrit voor onderhoud gerealiseerd worden? (zie voorstel in zienswijze)	Plankaart	De beheerop- en afritten zijn ontworpen met een helling van 1:5. Dat is veel te steil om te kunnen gebruiken voor personenauto's en fietsen. Het combineren van deze op- en afritten zal daarom in de huidige vorm niet gaan. Een nieuwe 'persoonlijke' op- en afrit, met een flauwere helling, zal niet aansluiten op de beheerstrook, en verderop op het perceel uitkomen, waardoor deze niet tevens als beheeroprit zou kunnen dienen.	Geen

Nota van Antwoord

16 mei 2023

52 van 124

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
10	1	Siegfried en Christina Bentinck Stichting	Uit de kaarten blijkt dat een aanzienlijke strook grond van de Siegfried en Christina Bentinck Stichting vereist is voor uitvoering van de werkzaamheden. Daarbij beoogt het Hoogheemraadschap de eigendom van de desbetreffende strook te verkrijgen. Het is geheel onduidelijk waarom er enig nut en noodzaak zou zijn voor het Hoogheemraadschap om eigenaar te zijn van deze strook grond langs de dijk en de dijk zelf. Er wordt wel kort wat over geschreven in het projectplan (verwijzing naar intern beleid), echter er zal een algemene afweging gemaakt dienen te worden of het eventueel afdwingen van de ontneming van eigendom via een onteigeningsprocedure noodzakelijk is voor het uit te voeren werk. Van enige noodzakelijkheid lijkt geen sprake, nu er op dit moment al een dijk is welke de afgelopen decennia altijd beheerd en onderhouden is door het Hoogheemraadschap. Daartoe was kennelijk geen eigendom vereist; wat dan nu het nut en noodzaak is voor eigendom is volstrekt onduidelijk. Temeer daar er allerlei voorzieningen noodzakelijk zijn, die achterwege kunnen blijven indien het eigendom blijft bij de aanliggende eigenaren. Op voorhand is de Siegfried en Christina Bentinck Stichting bereid	Plankaart 2 en 3 en Grondverwervingsplan	In het projectplan (hoofdstuk 10) en het grondverwervingsplan is aangegeven waarom HDSR het noodzakelijk acht om het talud en aangrenzende 5m brede beheerstrook in eigendom te verkrijgen. Het voorgestelde zakelijk recht biedt niet de beste waarborgen voor het waterschap op de waterveiligheid op lange termijn te borgen. Op deze locatie is echter geen waterveiligheidsopgave en vindt verwerving op minnelijke basis plaats.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
			aan te geven dat zij wel bereid is (onder voorwaarden) mee te werken aan het project, indien de eigendom bij de Stichting blijft en het Hoogheemraadschap een zakelijk recht verkrijgt voor het hebben, houden, beheren en in stand houden van een dijk ter plaatse.			
10	2	Siegfried en Christina Bentinck Stichting	Het eigendom van de dijk is voor de Siegfried en Christina Bentinck Stichting des te belangrijker, nu het een wezenlijk onderdeel vormt van de grondpositie aldaar. Het is immers gelegen direct aangrenzend aan Kasteel Amerongen, waaraan de Siegfried en Christina Bentinck Stichting gelieerd is. Tevens maakt het perceel onderdeel uit van een verpacht complex aan de naastliggende agrariër. De eenheid en oppervlakte van het geheel maakt het als pachtobject extra interessant en voor de pachter is het onderdeel van de huiskavel. Gezien bovenstaande twee punten	Plankaart 2 en 3 en Grondverwervingsplan	In het projectplan (hoofdstuk 10) en het grondverwervingsplan is aangegeven waarom HDSR het noodzakelijk acht om het talud en aangrenzende 5m brede beheerstrook in eigendom te verkrijgen. Het voorgestelde zakelijk recht biedt niet de beste waarborgen voor het waterschap op de waterveiligheid op lange termijn te borgen. Op deze locatie is echter geen waterveiligheidsopgave en vindt verwerving op minnelijke basis plaats.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
			(zie ook 10.1) is de verplichte overdracht van eigendom voor de Siegfried en Christina Bentinck Stichting onevenredig belastend en wordt met klem verzocht om in het projectplan de mogelijkheid op te nemen de dijkversterking te realiseren op basis van een te vestigen zakelijk recht, waarbij de grondeigenaar financieel gecompenseerd wordt voor de schade, maar wel eigenaar kan blijven. Ook op basis van de Keur en de Waterwet valt er door het Hoogheemraadschap af te dwingen dat meegewerkt wordt aan realisatie van het plan alsmede toekomstig beheer en onderhoud van de verstevigde dijk. Eigendom is daarvoor onnodig en (het dreigen met) onteigening een veel te zwaar middel.			
10	3	Siegfried en Christina Bentinck Stichting	Een extra complicerende factor bij eventuele eigendomsoverdracht is het feit dat de gronden grotendeels regulier 'langlopend' verpacht zijn aan lokale agrariërs, zodat geen levering vrij van gebruik kan plaatsvinden.	Plankaart 2 en 3 en Grondverwervingsplan	In het projectplan (hoofdstuk 10) en het grondverwervingsplan is aangegeven waarom HDSR het noodzakelijk acht om het talud en aangrenzende 5m brede beheerstrook in eigendom te verkrijgen. Het voorgestelde zakelijk recht biedt niet de beste waarborgen voor het waterschap op de waterveiligheid op lange termijn te borgen. Op deze locatie is echter geen waterveiligheidsopgave en vindt verwerving op minnelijke basis plaats.	Geen
10	4	Siegfried en Christina Bentinck Stichting	Met het Hoogheemraadschap is gesproken over de realisatie van een rustpunt in de bocht naar de Rijnsteeg. Daar is de Siegfried en Christina Bentinck Stichting groot voorstander van. Een koppelkans die zeker benut dient te worden. Maar ook daarbij geldt dat realisatie	Projectplan	In het projectplan (hoofdstuk 10) en het grondverwervingsplan is aangegeven waarom HDSR het noodzakelijk acht om het talud en aangrenzende 5m brede beheerstrook in eigendom te verkrijgen. Het voorgestelde zakelijk recht biedt niet de beste waarborgen voor het waterschap op de waterveiligheid op lange termijn te borgen. Op deze locatie is echter geen waterveiligheidsopgave en vindt verwerving op minnelijke basis plaats.	Geen

Nota van Antwoord

16 mei 2023

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
			mogelijk is zonder eigendomsoverdracht: het Hoogheemraadschap mag realiseren op basis van een zakelijk recht en de waardedaling alsmede toekomstig beheer en onderhoud kan worden afgekocht.			
10	5	Siegfried en Christina Bentinck Stichting	Milieueffectrapportage: bladzijde 9 en 189. In deze paragrafen staat beschreven dat, indien er geen beheerstrook wordt aangebracht, er geen negatief landschappelijk effect ontstaat. Er hoeven dan ook minder bomen te worden gekapt en er zijn minder gebruiksbeperkingen langs de dijk. Waarom wordt er dan niet voor deze variant gekozen? In de afweging alsmede de uitwerking komt dit in zijn geheel niet terug. De Siegfried en Christina Bentinck Stichting zou graag zien dat er een plan komt waarbij er géén beheerstrook langs de dijk noodzakelijk is, althans niet als zodanig ingericht. Het gebruik van de dijk en naastliggende grond, zoals thans reeds decennia het geval is, is immers voldoende gebleken teneinde deugdelijk beheer te kunnen uitvoeren.	Milieueffectrapport en projectplan	Zie beantwoording zienswijze 8-6	Geen
10	6	Siegfried en Christina Bentinck Stichting	Bij de ter inzage legging zijn ook twee ontwerp-omgevingsvergunningen inzake de activiteit kappen ter inzage gelegd; de inventarisatiekaarten waarnaar wordt verwezen	Kapvergunning en Inventarisatiekaarten	Zie beantwoording zienswijze 8-9	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
			heeft ondergetekende echter niet kunnen vinden op internet. Afgevraagd wordt of deze inventarisatiekaarten wel gepubliceerd zijn. Graag ontvangt ondergetekende deze kaarten, dan wel een link naar de desbetreffende kaarten, zodat hierop alsnog gereageerd kan worden. Voor zover noodzakelijk wordt verzocht deze zienswijze op dat punt nader te mogen aanvullen, ook na de sluiting van de gestelde termijn. Temeer daar er op het perceel van de Siegfried en Christina Bentinck Stichting enkele bomen staan.			
11	1	Particulier	Volgens indiener is het grondverwervingsbeleid van HDSR, dat ziet op het volledig in eigendom verkrijgen van de primaire kering, gebaseerd op onjuiste gronden. Indiener verzoekt HDSR het grondverwervingsbeleid niet van toepassing te verklaren en het vestigen van zakelijk rechten als voorkeursinstrument te hanteren boven het onteigeningsinstrument	paragraaf 6.2 ontwerp projectplan	Het waterschap is van mening dat het beleid voldoet aan de wettelijke vereisten en jurisprudentie. Zie bijvoorbeeld ABRvS 1 juni 2022, ECLI:NL:RVS:2022:1561, randnummers 57.1 en 76.1.	Geen
11	2	Particulier	Op de plankaart wordt het buitendijks gelegen talud van indiener aangemerkt als "Taludmaatregel - dijkversterking" Volgens indiener dient, gelet op de werkzaamheden, het buitendijks gelegen talud aangemerkt te worden als "Taludmaatregel - groot onderhoud" en niet als "Taludmaatregel - dijkversterking".	Plankaart	Het buitendijks gelegen talud voldoet niet aan de waterveiligheidseisen en heeft daarom de markering 'taludmaatregel dijkversterking' gekregen. Dit wordt niet gewijzigd op de plankaart.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
			indiener verzoekt HDSR de plankaart hierop aan te passen.			
11	3	Particulier	Indiener verzoekt HDSR de horizontale pipingmaatregel in zijn perceel met een klei-inkassing uit te voeren in plaats van met een bentonietmat. Daarnaast verzoekt cliënt HDSR bij het aanbrengen van de klei-inkassing rekening te houden met de volgende punten: - Herstel van de capillaire werking van de grond; - Herstel van de waterdoorlatendheid van de grond; - Bij het aanbrengen van de klei-inkassing de verschillende grondlagen gescheiden ontgraven en deze in een droge periode terugplaatsen. Ter voorkoming van storende grondlagen dient dit onder droge omstandigheden plaats te vinden; - Juiste vlakte ligging van het perceel en het voorkomen van ingesloten laagtes.	Ontwerp projectplan en MER	In het ontwerp Projectplan is beschreven dat er nog nieuwe detailberekening zouden worden uitgevoerd om te bezien of er waterveiligheidsmaatregelen verkleind zouden kunnen worden. Dit heeft er toe geleid dat de horizontale pipingmaatregel in de Lunenburgerwaard kleiner kan worden dan op de ontwerp-plankaart is ingetekend. De pipingmaatregel ligt niet langer op het perceel van indiener. Er is op grond van de indiener geen bentonietmat of klei-inkassing nodig.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
11	4	Particulier	Op de plankaart is het dempen van een deel van de sloot bij het bedrijf van indiener ingetekend, deze sloot is noodzakelijk voor de afvoer van het hemelwater van zijn bedrijf. indiener verzoekt HDSR derhalve af te zien het dempen van een deel van deze sloot als maatregel en deze maatregel van de plankaart te verwijderen. Indien HDSR deze maatregel wenst te handhaven, verzoekt indiener HDSR een maatregel in het projectplan op te nemen waarmee de afvoer van het hemelwater van zijn bedrijf wordt gewaarborgd.	Plankaart	Het waterschap heeft ter hoogte van het betreffende perceel aanvullende gedetailleerde pipingberekeningen uitgevoerd. Hier is uit gebleken dat het dempen van de betreffende perceelsloot niet langer noodzakelijk is. De plankaart is hierop aangepast.	Geen
11	5	Particulier	Indiener verzoekt u af te zien van het graven van de nieuwe sloot in zijn binnendijs gelegen cultuurgrond als maatregel en deze maatregel van de plankaart te verwijderen.	Plankaart	Zie vorige punt. Met het vervallen van de demping vervalt ook de noodzaak tot compensatie van oppervlaktewater.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
12	1	Wergroep KRC, VNM WbD, Historische Kring	Het projectgebied van de dijkversterking raakt het Natura2000 gebied Kolland en Overlangbroek, dat daar gedeeltelijk fysiek invalt. Dit gebied is aangewezen voor prioritair habitatype H91E0 (vochtige alluviale bossen); in dit geval essen-elzenhakhout. Dit gebied mag niet verslechteren ten opzichte van de situatie in 2004. Er is nu al sprake van verslechtering door onder andere verdroging, waaronder afname van de kweldruk, vermessing en slecht onderhoud. Het niveau van de depositie ligt reeds boven de kritische depositiewaarde voor dit habitatype. Zie ook het rapport van de Werkgroep Krommerijnncorridor. Er is uitbreiding van dit habitatype nodig volgens de toelichting op het Aanwijzingsbesluit. De rivierkwel moet daarom toenemen en mag niet afnemen. Het is waarschijnlijk dat de kweldruk in het Natura 2000 gebied zal kunnen afnemen als gevolg van de dijkversterkingsmaatregelen. Naar de mening van de indiener is onvoldoende onderzocht wat de effecten op de kweldruk zijn.	Milieueffectrapport	De invloed van de horizontale en verticale dijkversterkingsmaatregelen op het grondwatersysteem zijn onderzocht met een grondwatermodel. Het model en de resultaten daarvan zijn gepresenteerd in het rapport '3D-Grondwatermodellering', dat een bijlage is van het Achtergrondrapport Watersysteem. Het grondwatermodel is speciaal gebouwd om de effecten van de dijkversterking goed te kunnen onderzoeken. Dit juist vanwege de ligging van de kwelafhankelijke natuurgebieden binnendijs. Onduidelijk is waar de verwachting 'dat het waarschijnlijk is dat de kweldruk in het Natura 2000 gebied zal kunnen afnemen als gevolg van de dijkversterkingsmaatregelen' op gebaseerd is. De eventuele effecten van de dijkversterking zijn primair afhankelijk van de maatregelen die worden genomen op de fluxen van- en naar de Lek. Omdat de maatregelen het doorlaatvermogen van het watervoerend pakket nagenoeg niet aantasten en ook de interactie van de Lek met het watervoerend pakket niet veranderen, ontstaat er ook nauwelijks een effect op de omgeving. Zie ook paragraaf 2.7 van de Nota van Antwoord.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
12	2	Wergroep KRC, VNM WbD, Historische Kring	De damwanden zullen geen metalen damwanden zijn maar een chemische barrière, die ontstaan door inspuiting van aluminiumzouten. Deze vormen volgens informatie van de website van Heijmans (mede ontwikkelaar) een barrière, ofwel ondoorlatende laag. Daarbij wordt aangegeven dat dit er nog meer pilots moeten komen en monitoring noodzakelijk is. Hieruit blijkt dat bij inzet van deze SoSealoplossing er geen zekerheid is dat de kweldruk volledig behouden blijft		SoSEAL is inderdaad een methode waarmee de bodem ondoorlatender wordt gemaakt middels het injecteren van organische stof en aluminiumzouten. Een stalen damwand, die ook zou kunnen worden toegepast, heeft geen enkele doorlatendheid voor grondwater. In de grondwaterberekeningen is rekening gehouden met geen enkele doorlatendheid van de wand. Daarmee is dus rekening gehouden met worst case doorlatendheid.	Geen
12	3	Wergroep KRC, VNM WbD, Historische Kring	De modellering die is opgenomen in het Achtergrondrapport is, volgens de door indiener geconsulteerde professionele hydroloog, zwak en onvoldoende onderbouwd. Er ontbreekt een waterbalans voor het hele Weteringgebied, een ecohydrologische analyse en meer gedetailleerd hydrologisch veldonderzoek langs de deelpercelen van het Natura2000 gebied. Dit is volgens de door indiener geconsulteerde ecohydrologisch expert nodig om met voldoende zekerheid uitspraken te kunnen doen over eventuele effecten van de dijkversterking op het Natura2000 gebied.	Milieueffectrapport	Het is niet duidelijk wat de argumentatie is dat het grondwatermodel zwak en onvoldoende onderbouwd is. Het is een uitgebreid en gedetailleerd model opgesteld op basis van actuele kennis van de geohydrologie van het gebied. Het is getoetst door de geohydrologen van HDSR. Er is geen grond voor de stelling dat het modelonderzoek zwak en onvoldoende onderbouwd is. De eventuele effecten van de dijkversterking zijn primair afhankelijk van de maatregelen die worden genomen op de fluxen van- en naar de Lek. Omdat de maatregelen het doorlaatvermogen van het watervoerend pakket nagenoeg niet aantasten en ook de interactie van de Lek met het watervoerend pakket niet veranderen, ontstaat er ook nauwelijks een effect op de omgeving. Een meer gedetailleerd hydrologisch veldonderzoek langs de deelpercelen van het Natura 2000 gebied zou daar niks aan veranderen. Een dergelijk onderzoek wordt daarom ook onnodig geacht. Zie verder paragraaf 2.6 van de Nota van Antwoord.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
12	4	Werkgroep KRC, VNM WbD, Historische Kring	De in het MER opgenomen passende beoordeling is geen passende beoordeling, omdat een passende beoordeling moet worden uitgevoerd in het kader van het voorgenomen afgeven van een vergunning in relatie tot artikel 2.7 van de Wnb. Een dergelijke vergunning is ook nog niet afgegeven, noch een verklaring van geen bedenkingen in de zin van hoofdstuk 2 Wnb. Het is dus onjuist te stellen dat er al een passende beoordeling is uitgevoerd, zowel procedureel als inhoudelijk.		Het is volgens de wet niet verplicht om tegelijk met het publiceren van de passende beoordeling ook de vergunningaanvraag of de ontwerpvergunning te publiceren. De passende beoordeling is uitgevoerd om de effecten op Natura 2000 gebied in kaart te brengen en daarmee de uitvoerbaarheid van het projectplan. HDSR heeft inmiddels een vergunning ingevolge de Wnb aangevraagd. Het MER met daarin de passende beoordeling is bij de aanvraag om de vergunning ingevolge de Wnb gevoegd.	Geen
12	5	Werkgroep KRC, VNM WbD, Historische Kring	Er is dus een passende beoordeling nodig om zeker te stellen dat het project de natuurlijke kenmerken niet verder worden aangetast. Indien significante negatieve effecten niet volledig kunnen worden uitgesloten zal een ADC-toets nodig zijn. Hiertoe is wetenschappelijke zekerheid nodig waarmee twijfel wordt weggenomen.		De passende beoordeling is uitgevoerd en hieruit komt naar voren dat er geen sprake is van significante negatieve effecten. Daarom komt een ADC-toets niet aan de orde.	Geen
12	6	Werkgroep KRC, VNM WbD, Historische Kring	Ook is er onduidelijkheid over de ingediende stukken. In een eerdere versie van het MER stond op verschillende plekken dat de kweldruk achter de dijk zal afnemen. Deze passages zijn in de ter inzage gelegde versie vervallen of vervangen door beweringen dat de kweldruk juist zal toenemen. De indiener begrijpt dit niet.		Provincie Utrecht heeft enkele opmerkingen gemaakt op de tekst over de grondwatereffecten zoals die beschreven waren in een eerdere versie van het MER. Die beschrijvingen in het MER waren verwarrend en deels tegenstrijdig. Deze teksten zijn door de grondwaterspecialisten gecorrigeerd. Ook is extra uitleg toegevoegd over de effecten op de natuurwaarden. In het colofon van het MER is de versiegeschiedenis weergegeven.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
13	1	Particulier	De werkzaamheden staan zo dicht op de woningen als maar enigszins mogelijk/ denkbaar is gepland. Dit betekent dat de funderingen van de woningen rechtstreeks alle schokken en trillingen van de werkzaamheden en van het zware werkverkeer zullen moeten opvangen. Indiener vreest voor aantasting/verzakking van de fundering. Deze is kwetsbaar ook omdat het huis deels is gefundeerd op de op de voet van de Molen van Ruysdael, een in Wijk bij Duurstede geliefd monument.		De verticale pipingmaatregel (damwand) die voorzien is op deze locatie bevindt zich op circa 9 meter uit de voorgevel van indiener, in de berm aan de overkant van de weg voor de woning. Om schade aan panden te voorkomen wordt de uitvoeringsmethode hierop aangepast en worden vooraf, tijdens en na de werkzaamheden -metingen aan gebouwen binnen de invloedszone van de werkzaamheden uitgevoerd. Dat wordt gedaan om tijdens de werkzaamheden de invloed hiervan op deze panden te monitoren waardoor adequaat maatregelen worden genomen om de kans op schade kleiner te maken.	Geen
13	2	Particulier	Door het in beslagname van het binnenweggetje zijn de woningen en met name de Invalidenparkeerplaatsen niet meer toegankelijk.		Het scherm wordt onder het maaiveld afgewerkt waarna de inrichting op het maaiveld weer wordt hersteld naar de oude situatie. Tijdens het plaatsen van het scherm zijn de woning en parkeerplaats tijdelijk minder bereikbaar. Hierover maken we tijdens uitvoering concrete afspraken. Na plaatsing van het scherm zijn woning en parkeerplaats weer toegankelijk.	Geen
13	3	Particulier	Indiener stelt voor dat de verticale constructie wordt verplaatst naar de weg over de dijk. En zwaar werkverkeer op de dijk plaats te laten vinden. Indiener roept op om te onderzoeken of in het rapport voorgestelde innovaties op deze locatie mogelijk zijn om de hinder te beperken.		De verticale constructie moet worden aangesloten op de beermuur en langs de binnenzijde van de waterkering worden aangelegd. Vandaar de gekozen constructiezone. Het toepassen van een innovatieve techniek vraagt extra monitoring na de realisatiefase en kent een ander risicoprofiel. Het waterschap heeft om die reden deze locatie niet voor ogen om een innovatie toe te passen.	Geen
13	4	Particulier	Welke garanties worden omwonenden geboden en in welke schaderegelingen is er voorzien?		Het streven van HDSR is om zoveel als mogelijk schade te voorkomen. Indien er toch schade optreedt heeft HDSR hiervoor een schaderegeling die voor alle Sterke Lekdijk-projecten wordt gehanteerd. Schade die ontstaat door de uitvoering wordt door HDSR volledig vergoed. De hoogte van die vergoeding wordt bepaald door een onafhankelijke schadedeskundige. Op	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
					werkdagen neemt HDSR binnen 24 uur na de schademelding contact met de melder op.	
14	1	Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen-Leersum	Indiener verzoekt expliciet op te nemen in de MER dat er in het gebied van de aanleg tussen Wijk bij Duurstede en Amerongen een populatie dassen voorkomt.		Er is in het MER aangegeven dat er meerdere burchten aanwezig zijn aan beide zijden van de dijk en de dassen aan beide zijden foerageren en vaste wissels hebben. Hiermee wordt duidelijk gemaakt dat er een populatie aanwezig is.	Geen
14	2	Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen-Leersum	Indiener verzoekt rekening te houden voor zo ver als mogelijk is bij de aanleg van de dijk dat deze werkzaamheden ingrijpende gevolgen kunnen hebben voor de dassen in het gebied; zowel wat betreft de verstoring van de rust als door de verslechtering van het foerageergebied.		In de voorbereiding van de MER zijn in het veld de burchten en leefgebieden van de das in kaart gebracht. De genoemde mogelijke effecten van uitvoeringswerkzaamheden zullen middels maatregelen (ecologisch werkprotocol) zoveel mogelijk worden voorkomen of beperkt. We realiseren ons dat er dassen worden doodgereden op dit traject (zie ook antwoord op 1-2). Er treden door de dijkversterking geen effecten op die schade toebrengen aan de lokale dassenpopulatie, omdat er geen wezenlijke aantasting is van foerageergebieden (zie ook het antwoord 1-16) en ook de mate van oversteekbaarheid van de dijk niet wijzigt door de voorgenomen versterkingsmaatregelen.	Geen
14	3	Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen-Leersum	Indiener verzoekt het aanbrengen van de dassentunnels en/of dassengoten met begeleidend dassenraster en eventuele verhogingen van het wegdek ter bescherming van de oversteek door de das.		De dijkversterking leidt niet tot verslechtering van de oversteekbaarheid van de dijkweg. De verkeersintensiteit neemt niet toe en het snelheidsregime wordt niet aangepast als gevolg van de dijkversterking. Ook de wegbreedte verandert niet wezenlijk als gevolg van de dijkversterking. Er is met andere woorden geen aanleiding om mitigerende maatregelen voor de das te overwegen. De weg is in beheer van de gemeente en die gaat over de weginrichting. Het aanbrengen van dassentunnels of -goten is ingrijpend en kostbaar. De gemeente heeft geen voornemens om dergelijke voorzieningen aan te brengen. En zo lang de gemeente geen plannen heeft voor de weg, en bij deze dijkversterking de weg niet wordt aangepast door de gemeente,	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
					heeft de gemeente geen verplichting in kader van de wet natuurbescherming.	
14	4	Vereniging voor Dorp en Natuur Amerongen-Leersum	Het aanbrengen van snelheidsbeperkende maatregelen waardoor de kans op aanrijdingen kleiner wordt.		In het kader van de koppelkans 'Fietsvriendelijke weginrichting' vindt overleg plaats tussen provincie Utrecht, HDSR en alle betrokken gemeenten tussen Schoonhoven en Amerongen om de weginrichting over de hele noordelijke Lekdijk fietsvriendelijk in te richten. De gemeenten zijn beheerder van de weg; zij bepalen de weginrichting en ook het snelheidsregime. De gemeente Utrechtse Heuvelrug is op de hoogte van het bestaan van de dassenwissels. Wij zullen uw verzoek tot snelheidsaanpassing aan de gemeente doorgeven.	Geen
15	1	Particulier	Volgens indiener is het grondverwervingsbeleid van HDSR, dat ziet op het volledig in eigendom verkrijgen van de primaire kering, gebaseerd op onjuiste gronden. Indiener verzoekt HDSR het grondverwervingsbeleid niet van toepassing te verklaren en het vestigen van zakelijk rechten als voorkeursinstrument te hanteren boven het onteigeningsinstrument		Zie beantwoording zienswijze 11-1	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
15	2	Particulier	Op de plankaart wordt het buitendijks gelegen talud van indiener aangemerkt als "Taludmaatregel - dijkversterking". Volgens indiener dient, gelet op de werkzaamheden, het buitendijks gelegen talud aangemerkt te worden als "Taludmaatregel - groot onderhoud" en niet als "Taludmaatregel - dijkversterking". indiener verzoekt HDSR de plankaart hierop aan te passen.		Zie beantwoording zienswijze 11-2	Geen
16	1	Wandelnet	De route van het Trekvogelpad (LAW) loopt voor een klein deel over de dijk tussen Wijk bij Duurstede en Amerongen. Gelet op het hardrijdende gemotoriseerde verkeer zorgt dit voor een onveilige verkeerssituatie. Het plan voor de dijkversterking biedt een kans om deze onveilige situatie te verhelpen. Er worden twee opties voorgesteld: 1. Beheerstrook ook bestemmen voor wandelaars. 2. inpassing Trekvogelpad bij het verplaatsen van bijzondere landschapselementen.	integratie van koppelkansen" (paragraaf 2.6).	De wens om naast de dijk te lopen in plaats van op de dijk is begrijpelijk. Ter plaatse van het deel van het Trekvogelpad dat over de dijk loopt wordt echter geen doorgaande beheerstrook lang de buitenzijde gerealiseerd. Dit in verband met de aanwezige natuurwaarden. Op binnendijkse beheerstroken worden geen wandelpaden gerealiseerd. Overigens wordt ook langs de binnenzijde geen doorgaande beheerstrook gerealiseerd vanwege een woning vlak langs de dijk. Ten aanzien van optie 2 geldt dat we met de grondeigenaar en grondgebruikers zullen afstemmen of het ontwikkelen van nieuwe landschapselementen langs de binnenteen (onderdeel koppelkansen verplaatsen knotwilgen Kolland) van de dijk gecombineerd kan worden met het ontwikkelen van een voetpad langs de binnenzijde van de dijk.	Geen
16	2	Wandelnet	Overigens zouden deze beheerstroken ook op andere plaatsen langs de dijk opengesteld kunnen worden voor wandelaars.		In het algemeen wordt wandelen over de beheerstrook niet gefaciliteerd door HDSR. De wens om over de buitendijkse beheerstrook te kunnen wandelen is bekend en wordt breed gedeeld. Inmiddels is er een wandelroute langs de dijk bij Wijk bij Duurstede, in de Lunenburgerwaard West. Ook kan er langs de dijk worden gewandeld in de Amerongse Bovenpolder. Wandelen op de nieuwe delen van de buitendijkse beheerstrook levert op een aantal locaties echter strijdigheid op met de bescherming van de natuurwaarden langs de dijk. Het gaat dan om broedvogels	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
					en/of rustende wintervogels. Waar dit het geval is wordt de beheerstrook niet opengesteld voor wandelaars.	
16	3	Wandelnet	Verzoek om gedurende de periode waarin de werkzaamheden plaatsvinden een alternatief traject voor het Trekvogelpad te realiseren.		De dijk zal gedurende de uitvoering van de versterking worden afgesloten voor doorgaand verkeer, dus ook voor wandelaars. Denkbaar is dat tijdens de uitvoering een wandeldoorsteek gemaakt zou kunnen worden tussen de Kollandselaan en de Kollandsloot, om zo de dijk te vermijden. Dit gebied is echter niet in eigendom van HDSR maar van landgoed Kolland. HDSR kan deze oplossing dus niet realiseren. Wel is HDSR bereid om dit te bespreken met het landgoed. Een ander alternatief is om de wandelaars over de Amerongerwetering naar Amerongen te laten lopen.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
17	1	Particulier	Uit de kaarten blijkt dat een aanzienlijke strook grond van indiener vereist is voor uitvoering van de werkzaamheden. Daarbij beoogt het Hoogheemraadschap de eigendom van de desbetreffende strook te verkrijgen. Het is geheel onduidelijk waarom er enig nut en noodzaak zou zijn voor het Hoogheemraadschap om eigenaar te zijn van deze strook grond langs de dijk en de dijk zelf. Er wordt wel kort wat over geschreven in het projectplan (verwijzing naar intern beleid), echter er zal een algemene afweging gemaakt dienen te worden of het eventueel afdwingen van de ontneming van eigendom via een onteigeningsprocedure noodzakelijk is voor het uit te voeren werk. Van enige noodzakelijkheid lijkt geen sprake, nu er op dit moment al een dijk is welke de afgelopen decennia altijd beheerd en onderhouden is door het Hoogheemraadschap. Daartoe was kennelijk geen eigendom vereist; wat dan nu het nut en noodzaak is voor eigendom is volstrekt onduidelijk. Temeer daar er allerlei voorzieningen noodzakelijk zijn, die achterwege kunnen blijven indien het eigendom blijft bij de aanliggende eigenaren. Op voorhand is indiener bereid aan	Plankaart 2 en 3 en Grondverwervingsplan	Zie beantwoording zienswijze 8-1	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
			te geven dat hij wel bereid is (onder voorwaarden) mee te werken aan het project, indien de eigendom bij hem blijft en het Hoogheemraadschap een zakelijk recht verkrijgt voor het hebben, houden, beheren en in stand houden van een dijk ter plaatse.			

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
17	2	Particulier	Het eigendom van de dijk is voor de indiener des te belangrijker, nu het een wezenlijk onderdeel vormt van de grondpositie aldaar en onderdeel is van een verpacht complex aan de naastliggende agrariër. De eenheid en oppervlakte van het geheel maakt het als pachtoject extra interessant en voor de pachter is het onderdeel van de huiskavel. Met de pachter is er een langdurige en goede band. Gezien bovenstaande twee punten is de verplichte overdracht van eigendom voor de indiener onevenredig belastend en wordt met klem verzocht om in het projectplan de mogelijkheid op te nemen de dijkversterking te realiseren op basis van een te vestigen zakelijk recht, waarbij de grondeigenaar financieel gecompenseerd wordt voor de schade, maar wel eigenaar kan blijven. Ook op basis van de Keur en de Waterwet valt er door het Hoogheemraadschap af te dwingen dat meegewerkt wordt aan realisatie van het plan alsmede toekomstig beheer en onderhoud van de verstevigde dijk. Eigendom is daarvoor onnodig en (het dreigen met) onteigening een veel te zwaar middel.	Plankaart 2 en 3 en Grondverwervingsplan	Het talud en beheerstrook brengen momenteel al beperkingen met zich mee voor de grondeigenaar en pachter vanwege de van toepassing zijnde Keur. Het is daarnaast aan de rand van de eigendommen gelegen waardoor het niet duidelijk is waarom het een wezenlijk onderdeel zou vormen van de grondpositie aldaar. Na verkoop aan het waterschap kan de huidige pachter de grond als bruiklenner in gebruik krijgen van het waterschap middels een bruikleenovereenkomst. Daarnaast wordt een volledige schadeloosstelling geboden. In het projectplan en grondverwervingsplan is uitgelegd waarom het waterschap het noodzakelijk acht om het talud en beheerstrook in eigendom te krijgen. Een zakelijk recht brengt altijd een afhankelijkheidsrelatie met de eigenaar met zich mee hetgeen gezien het belang van de waterveiligheid ongewenst is. Om voornoemde reden is ook de Keur ontoereikend.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
17	3	Particulier	Een extra complicerende factor bij eventuele eigendomsoverdracht is het feit dat de gronden grotendeels regulier 'langlopend' verpacht zijn aan lokale agrariërs, zodat geen levering vrij van gebruik kan plaatsvinden.	Plankaart 2 en 3 en Grondverwervingsplan	zie beantwoording zienswijze 8-3	Geen
17	4	Particulier	Milieueffectrapportage: bladzijde 9 en 189. In deze paragrafen staat beschreven dat, indien er geen beheerstrook wordt aangebracht, er geen negatief landschappelijk effect ontstaat. Er hoeven dan ook minder bomen te worden gekapt en er zijn minder gebruiksbeperkingen langs de dijk. Waarom wordt er dan niet voor deze variant gekozen? In de afweging alsmede de uitwerking komt dit in zijn geheel niet terug. De indiener zou graag zien dat er een plan komt waarbij er géén beheerstrook langs de dijk noodzakelijk is, althans niet als zodanig ingericht. Het gebruik van de dijk en naastliggende grond, zoals thans reeds decennia het geval is, is immers voldoende gebleken teneinde deugdelijk beheer te kunnen uitvoeren.	Milieueffectrapport en projectplan	zie beantwoording zienswijze 8-6	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
17	5	Particulier	In het achtergrondrapport dijktracé en inpassing staat op bladzijde 14 dat een van de uitgangspunten is: "streeft binnendijks naar zoveel mogelijk aaneengesloten agrarische gronden langs de dijk, die visueel en functioneel doorlopen tot aan de kruin, met behoud/herstel van afrastering boven op de kruin". Vervolgens staat er op de volgende bladzijde: "ontwikkel beplanting die kenmerkend is voor het agrarisch cultuurlandschap langs de dijk en waar mogelijk op de binnenzijde van de dijk zoals erfbeplanting, boomgaarden en bomen op afritten". Graag ziet indiener dit geborgd in de nadere uitwerking van de dijkverzwaring rondom zijn eigendommen.	dijktracé en inpassing	zie beantwoording zienswijze 8-8	Geen
17	6	Particulier	Bij de ter inzage legging zijn ook twee ontwerp-omgevingsvergunningen inzake de activiteit kappen ter inzage gelegd; de inventarisatiekaarten waarnaar wordt verwezen heeft ondergetekende echter niet kunnen vinden op internet. Afgevraagd wordt of deze inventarisatiekaarten wel gepubliceerd zijn. Graag ontvangt ondergetekende deze kaarten, dan wel een link naar de desbetreffende kaarten, zodat hierop alsnog gereageerd kan worden. Voor zover noodzakelijk wordt verzocht deze zienswijze op dat punt nader te mogen aanvullen,	Inventarisatiekaarten	zie beantwoording zienswijze 8.9	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
			ook na de sluiting van de gestelde termijn.			
18	1	Particulier	Indiener is tegen het dempen van twee sloten op zijn grondgebied. Gezien de hoogteverschillen kunnen andere sloten deze waterberging niet opvangen.	Plankaart 5	Het waterschap heeft ter hoogte van het betreffende perceel aanvullende gedetailleerde pipingberekeningen uitgevoerd. Hier is uit gebleken dat het dempen van perceelssloten op deze locatie niet langer noodzakelijk is. De plankaart is hierop aangepast.	Geen
18	2	Particulier	Op de kaart en bijbehorende legenda is ons niet geheel duidelijk of beide kanten van de oprit een taludverflauwing is voorgesteld. Wel zien we beheerafritten aan beide zijden van de oprit/afrit, en een klein stuk talud aan westzijde van de het perceel met een minimaal stukje ter dijkversterking. Dit aangegeven stukje houdt precies op bij de buurman. Kan dit anderszijds binnendijks worden opgelost?		Naar aanleiding van de herberekeningen is de waterveiligheidsopgave op deze locatie vervallen. Wel wordt aan beide zijden van de afrit op uw perceel het talud aangepast in het kader van groot onderhoud.	Geen
18	3	Particulier	Een verflauwing en/of de bijbehorende grondverwerving is niet noodzakelijk voor dijkversterking voor dit gehele deel van de dijk. Indiener is eventueel bereid om, en alleen dan, hiervoor gronden in ruil te krijgen, en dan betreffende het perceel ten oosten van ons perceel als enige optie (en eventueel westzijde als optie 2).		In het projectplan is toegelicht waarom taludherstel naar 1:3 noodzakelijk is om weer aan de waterveiligheid te voldoen. Voor het gedeelte waterveiligheidsopgave geldt een volledige schadeloosstelling. Indien er geen waterveiligheidsopgave is, is grondverkoop vrijwillig. Grondeigenaar kan het aan het waterschap verkochte talud en beheerstrook na uitvoering van de werkzaamheden weer in gebruik krijgen middels een bruikleenovereenkomst voor onbepaalde tijd. Het waterschap zal het verzoek voor compensatie in grond onderzoeken.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
18	4	Particulier	Verzoek om de werkstrook te verleggen naar de oostzijde van het perceel.		Aangenomen is dat indiener de werkstrook bedoelt voor het graven van compensatie oppervlaktewater. Het waterschap heeft ter hoogte van het betreffende perceel aanvullende gedetailleerde pipingberekeningen uitgevoerd. Hier is uit gebleken dat het dempen van peerceelsloten op deze locatie niet langer noodzakelijk is en de compensatiewatergangen ook niet. De plankaart is hierop aangepast.	Geen
18	5	Particulier	Indiener is tegen elke vorm van geluidsoverlast door toevoeging van ribbelstroken, zowel middenop, als aan bermkanten door middel van geribbelde grasbetonstenen of noktegels. Een bord met 'let op, gevaarlijk bocht' zou eerder gepast zijn dan andere verkeer- remmende maatregelen.		Het hoogheemraadschap is niet de beheerder van de weg op de dijk. Die is in beheer bij de gemeente. De herinrichting van de weg op de dijk is daarom ook geen onderdeel van het projectplan waterwet. In het kader van de koppelkans Fietsvriendelijke weginrichting overleggen de gemeenten, HDSR en provincie Utrecht over de mogelijkheid om de weginrichting van de dijk aan te pakken. De manier waarop de weg wordt ingericht wordt echter bepaald door de gemeenten. We geven uw zienswijze door aan de gemeente Utrechtse Heuvelrug.	Geen
18	6	Particulier	Aanvullend op de aanpassing van de weg indien nieuwe asfaltering, dan maakt indiener graag gebruik om direct zijn gehele oprit/afrit mee te asfalteren tot aan eerste gebouw.		U kunt deze wensen onderdeel laten uitmaken van de overeenkomst die met het waterschap wordt gesloten. Werkzaamheden aan de bestaande op- en afritten worden niet opgenomen op de plankaart.	Geen
19	1	Staatsbosbeheer	SBB heeft bezwaar op de manier waarop het verlies aan wateroppervlak door het dempen van kopsloten langs Oud Kolland gecompenseerd wordt. SBB verzoekt om bij vasthouden aan de locatie het dempen van de sloten onder de volgende voorwaarde uit te voeren: dat de bomen in de boomgaard worden behouden - dus geen grond tegen de boomstammen-, dat materiaal		Het waterschap heeft aanvullende gedetailleerde pipingberekeningen uitgevoerd. Hier is uit gebleken dat het dempen van perceelsloten op de kop van Oud Kolland niet langer noodzakelijk is. Daarmee is ook de noodzaak van de bijbehorende watercompensatie vervallen. De plankaart is hierop aangepast. De noodzaak voor demping en compensatie van de sloot ter plaatse van dp 29 blijft bestaan.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
			waarmee gedempt wordt schoon is en bestaat uit gebiedseigen klei (formatie Echteld) en dat er afwateringsmogelijkheid van het neerslagoverschot mogelijk is via ondiepe greppels.			
19	2	Staatsbosbeheer	Staatsbosbeheer is bereid alternatieven voor oppervlaktewateroppervlakcompensatie met het waterschap te bespreken.		Zie beantwoording zienswijze 19-1. Het waterschap treedt graag in overleg over dit onderwerp.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
20	1	Taets van Amerongen van Natewisch stichting	Uit de kaarten blijkt dat een aanzienlijke strook grond van het agrarisch perceel langs de dijk vereist is voor uitvoering van de werkzaamheden. Daarbij beoogt het Hoogheemraadschap de eigendom van de desbetreffende strook te verkrijgen. Het is geheel onduidelijk waarom er enig nut en noodzaak zou zijn voor het Hoogheemraadschap om eigenaar te zijn van deze strook grond langs de dijk en de dijk zelf. Er wordt wel kort wat over geschreven in het projectplan (verwijzing naar intern beleid), echter er zal een algemene afweging gemaakt dienen te worden of het eventueel afdwingen van de ontneming van eigendom via een onteigeningsprocedure noodzakelijk is voor het uit te voeren werk. Van enige noodzakelijkheid lijkt geen sprake, nu er op dit moment al een dijk is welke de afgelopen decennia altijd beheerd en onderhouden is door het Hoogheemraadschap. Daartoe was kennelijk geen eigendom vereist; wat dan nu het nut en noodzaak is voor eigendom is volstrekt onduidelijk. Temeer daar er allerlei voorzieningen noodzakelijk zijn, die achterwege kunnen blijven indien het eigendom blijft bij de aanliggende eigenaren. Op voorhand is de Stichting bereid	Plankaart 2 en 3 en Grondverwervingsplan	Zie beantwoording zienswijze 8-1	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekki ng op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbes luiten
			aan te geven dat zij wel bereid is (onder voorwaarden) mee te werken aan het project, indien de eigendom bij de Stichting blijft en het Hoogheemraadschap een zakelijk recht verkrijgt voor het hebben, houden, beheren en in stand houden van een dijk ter plaatse.			

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
20	2	Taets van Amerongen van Natewish stichting	Gezien bovenstaande is de verplichte overdracht van eigendom voor de Stichting onevenredig belastend en wordt met klem verzocht om in het projectplan de mogelijkheid op te nemen de dijkversterking te realiseren op basis van een te vestigen zakelijk recht, waarbij de grondeigenaar financieel gecompenseerd wordt voor de schade, maar wel eigenaar kan blijven. Ook op basis van de Keur en de Waterwet valt er door het Hoogheemraadschap af te dwingen dat meegewerkt wordt aan realisatie van het plan alsmede toekomstig beheer en onderhoud van de verstevigde dijk. Eigendom is daarvoor onnodig en (het dreigen met) onteigening een veel te zwaar middel.	Plankaart 2 en 3 en Grondverwervings plan	In het projectplan (hoofdstuk 10) en het grondverwervingsplan is aangegeven waarom HDSR het nu noodzakelijk acht om het talud en aangrenzende 5m brede beheerstrook in eigendom te verkrijgen. In 2017 zijn de normen in de Waterwet aangescherpt. Er worden extra hoge eisen aan dijken gesteld die veel mensen, bedrijven en vitale infrastructuur beschermen. Daarnaast dient meer rekening te worden gehouden met klimaatverandering die vaker en langduriger hoog en laag water met zich meebrengt. Het voorgestelde zakelijk recht biedt niet de beste waarborgen voor het waterschap om de waterveiligheid op lange termijn te borgen. Bij een zakelijk recht is altijd een afhankelijkheidsrelatie met de eigenaar en dit is gezien het belang van waterveiligheid ongewenst. Om voornoemde reden is ook de Keur ontoereikend. Om deze waterveiligheid te borgen zijn voorzieningen nodig om deze taak goed te kunnen uitvoeren. Die voorzieningen kunnen niet achterwege blijven.	Geen
20	3	Taets van Amerongen van Natewish stichting	Een extra complicerende factor bij eventuele eigendomsoverdracht is het feit dat de gronden grotendeels regulier 'langlopend' verpacht zijn aan lokale agrariërs, zodat geen levering vrij van gebruik kan plaatsvinden.	Plankaart 2 en 3 en Grondverwervings plan	zie beantwoording zienswijze 8-3	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
20	4	Taets van Amerongen van Natewisch stichting	Speciale zorg is er over de rijksmonumentale bescherming van het complex Kasteel Natewisch, nu de toren met directe omgeving aangewezen is als Rijksmonument en tevens een deel van het perceel is aangewezen als archeologisch monument. Tot op heden is geheel onduidelijk wat voor een invloed de werkzaamheden kunnen hebben op de rijksmonumenten. Er is zorg dat door veranderende waterhuishouding verzakkingen gaan plaatsvinden en het waterpeil in de gracht rondom de toren zal veranderen, hetgeen dan effect zal hebben op de toren en de aanwezige historische begroeiing. Voor de borging van de rijksmonumentale waarden en behoud van de opstal en beplantingen en watervoerende gracht (met voorkoming van schade als gevolg van de werkzaamheden) wil de Stichting graag nadere afspraken maken.	Milieueffectrapport	De invloed van de horizontale en verticale dijkversterkingsmaatregelen op het grondwatersysteem zijn onderzocht met een grondwatermodel. Het model en de resultaten daarvan zijn gepresenteerd in het rapport '3D-Grondwatermodellering', dat een bijlage is van het Achtergrondrapport Watersysteem. Het grondwatermodel is speciaal opgesteld om de effecten van de dijkversterking goed te kunnen onderzoeken. Uit de berekeningen blijkt dat er ter plaatse van Kasteel Natewisch geen verandering van de waterhuishouding zal plaatsvinden.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
20	5	Taets van Amerongen van Natewisch stichting	Daarbij valt op dat in de MER staat dat het project geen effect zal hebben op monumenten, zonder dat dit nader uitgewerkt of onderbouwd is, zodat ook niet inzichtelijk wordt welke mogelijke effecten bij Natewisch aan de orde zouden kunnen zijn. Er is hierover geen enkel afwegingskader in de MER te vinden.		De Natewisch ligt buiten het plangebied van de dijkversterking zoals deze beoordeeld is in het MER. De reden hiervoor is dat het monument op ruime afstand van de dijk ligt (circa 300 meter) en er daarom geen effect op de cultuurhistorische waarden van het monument als gevolg van de dijkversterking te verwachten zijn. De invloed van de horizontale en verticale dijkversterkingsmaatregelen op het grondwatersysteem zijn onderzocht met een grondwatermodel. Het model en de resultaten daarvan zijn gepresenteerd in het rapport '3D-Grondwatermodellering', dat een bijlage is van het Achtergrondrapport Watersysteem. Het grondwatermodel is speciaal gebouwd om de effecten van de dijkversterking in de binnendijkse gebieden goed te kunnen onderzoeken. Uit de berekeningen blijkt dat er ter plaatse van de Natewisch geen effect is op de grondwaterstand.	Geen
20	6	Taets van Amerongen van Natewisch stichting	Voor de borging van de rijksmonumentale waarden en behoud van de opstal en beplantingen en watervoerende gracht (met voorkoming van schade als gevolg van de werkzaamheden) wil de Stichting graag nadere afspraken maken.		Het Rijksmonument bevindt zich op ongeveer 300 meter van de dijk en valt daarom buiten de invloedssfeer van de dijkversterking. HDSR staat uiteraard open voor een gesprek.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
20	7	Taets van Amerongen van Natewisch stichting	Milieueffectrapportage: bladzijde 9 en 189. In deze paragrafen staat beschreven dat, indien er geen beheerstrook wordt aangebracht, er geen negatief landschappelijk effect ontstaat. Er hoeven dan ook minder bomen te worden gekapt en er zijn minder gebruiksbepalingen langs de dijk. Waarom wordt er dan niet voor deze variant gekozen? In de afweging alsmede de uitwerking komt dit in zijn geheel niet terug. De Stichting zou graag zien dat er een plan komt waarbij er géén beheerstrook langs de dijk noodzakelijk is, althans niet als zodanig ingericht. Het gebruik van de dijk en naastliggende grond, zoals thans reeds decennia het geval is, is immers voldoende gebleken teneinde deugdelijk beheer te kunnen uitvoeren.	Milieueffectrapport en projectplan	Zie beantwoording zienswijze 8-6	Geen
20	8	Taets van Amerongen van Natewisch stichting	In hoofdstuk 2.7 van de inpassingsvisie wordt benadrukt dat behoud van woningen en beplantingsstructuren van belang zijn. Graag ziet de Stichting dit geborgd in de nadere uitwerking van de dijkverzwaring rondom Natewisch, zodat de laanstructuur vanaf de dijk richting Natewisch minimaal behouden of zo mogelijk uitgebreid kan worden.	inpassingsvisie	HDSR onderschrijft de wenselijkheid van het doortrekken van beplantingsstructuren tot aan de kruin van de dijk, zoals ook getekend op de inpassingskaart op pagina 55 van de inpassingsvisie. De komende tijd wordt het voorstel verder uitgewerkt binnen randvoorwaarden van dijkveiligheid en beheer. De uitkomsten daarvan zullen we t.z.t met u delen. Overigens is de Inpassingsvisie geen formeel besluit.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
20	9	Taets van Amerongen van Natewisch stichting	In het achtergrondrapport dijktracé en inpassing staat op bladzijde 14 dat een van de uitgangspunten is: "streeft binnendijks naar zoveel mogelijk aaneengesloten agrarische gronden langs de dijk, die visueel en functioneel doorlopen tot aan de kruin, met behoud/herstel van afrastering boven op de kruin". Graag ziet de Stichting dit geborgd in de nadere uitwerking van de dijkverzwaring rondom Natewisch.	dijktracé en inpassing	Zie beantwoording zienswijze 8-8	Geen
20	10	Taets van Amerongen van Natewisch stichting	Bij de ter inzage legging zijn ook twee ontwerp-omgevingsvergunningen inzake de activiteit kappen ter inzage gelegd; de inventarisatiekaarten waarnaar wordt verwezen heeft ondergetekende echter niet kunnen vinden op internet. Afgevraagd wordt of deze inventarisatiekaarten wel gepubliceerd zijn. Graag ontvangt ondergetekende deze kaarten, dan wel een link naar de desbetreffende kaarten, zodat hierop alsnog gereageerd kan worden. Voor zover noodzakelijk wordt verzocht deze zienswijze op dat punt nader te mogen aanvullen, ook na de sluiting van de gestelde termijn	Inventarisatiekaarten	Zie beantwoording zienswijze 8-9	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
21	2	Particulier	Uit de kaarten blijkt dat een strook grond van het perceel vereist is voor uitvoering van de werkzaamheden. Daarbij beoogt het Hoogheemraadschap de eigendom van de desbetreffende strook te verkrijgen. Het is geheel onduidelijk waarom er enig nut en noodzaak zou zijn voor het Hoogheemraadschap om eigenaar te zijn van deze strook grond langs de dijk en de dijk zelf. Er wordt wel kort wat over geschreven in het projectplan (verwijzing naar intern beleid), echter er zal een algemene afweging gemaakt dienen te worden of het eventueel afdwingen van de ontneming van eigendom via een onteigeningsprocedure noodzakelijk is voor het uit te voeren werk. Van enige noodzakelijkheid lijkt geen sprake, nu er op dit moment al een dijk is welke de afgelopen decennia altijd beheerd en onderhouden is door het Hoogheemraadschap. Daartoe was kennelijk geen eigendom vereist; wat dan nu het nut en noodzaak is voor eigendom is volstrekt onduidelijk. Temeer daar er allerlei voorzieningen noodzakelijk zijn, die achterwege kunnen blijven indien het eigendom blijft bij de aanliggende eigenaren. Op voorhand is indiener bereid aan te geven dat hij wel bereid is (onder voorwaarden) mee te werken aan het project, indien de eigendom bij	Plankaart 2 en 3 en Grondverwervingsplan	zie beantwoording zienswijze 8-1	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekki ng op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbes luiten
			het hem blijft en het Hoogheemraadschap een zakelijk recht verkrijgt voor het hebben, houden, beheren en in stand houden van een dijk ter plaatse.			

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
21	2	Particulier	Het eigendom van de dijk is voor indiener des te belangrijker, nu het bij verlies van het eigendom van de dijk het eigendom doorsneden wordt, zodat een noordzijde en een zuidzijde ontstaat, waarbij de zuidzijde vervolgens nog meer afgezonderd komt te liggen dan thans het geval is. Terwijl er van oudsher een historische band is tussen deze percelen. Gezien bovenstaande twee punten is de verplichte overdracht van eigendom voor de indiener onevenredig belastend en wordt met klem verzocht om in het projectplan de mogelijkheid op te nemen de dijkversterking te realiseren op basis van een te vestigen zakelijk recht, waarbij de grondeigenaar financieel gecompenseerd wordt voor de schade, maar wel eigenaar kan blijven. Ook op basis van de Keur en de Waterwet valt er door het Hoogheemraadschap af te dwingen dat meegewerkt wordt aan realisatie van het plan alsmede toekomstig beheer en onderhoud van de verstevigde dijk. Eigendom is daarvoor onnodig en (het dreigen met) onteigening een veel te zwaar middel.	Plankaart 2 en 3 en Grondverwervingsplan	Het eigendom is reeds doorsneden. Tussen beide percelen ligt immers perceel Amerongen F 544 dat in eigendom van HDSR is. In het projectplan en grondverwervingsplan is toegelicht waarom het waterschap het eigendom van kruin, talud en beheerstrook noodzakelijk acht. Onteigening borgt dat een volledige schadeloosstelling wordt geboden.	Geen
21	3	Particulier	Een extra complicerende factor bij eventuele eigendomsoverdracht is het feit dat de gronden grotendeels regulier 'langlopend' verpacht zijn aan lokale agrariërs, zodat geen	Plankaart 2 en 3 en Grondverwervingsplan	zie beantwoording zienswijze 8-3	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
			levering vrij van gebruik kan plaatsvinden.			
21	4	Particulier	Milieueffectrapportage: bladzijde 9 en 189. In deze paragrafen staat beschreven dat, indien er geen beheerstrook wordt aangebracht, er geen negatief landschappelijk effect ontstaat. Er hoeven dan ook minder bomen te worden gekapt en er zijn minder gebruiksbepeningen langs de dijk. Waarom wordt er dan niet voor deze variant gekozen? In de afweging alsmede de uitwerking komt dit in zijn geheel niet terug. Indiener zou graag zien dat er een plan komt waarbij er géén beheerstrook langs de dijk noodzakelijk is, althans niet als zodanig ingericht. Het gebruik van de dijk en naastliggende grond, zoals thans reeds decennia het geval is, is immers voldoende gebleken teneinde deugdelijk beheer te kunnen uitvoeren.	Milieueffectrapport en projectplan	zie beantwoording zienswijze 8-6	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
21	5	Particulier	In het achtergrondrapport dijktracé en inpassing staat op bladzijde 14 dat een van de uitgangspunten is: "streeft binnendijks naar zoveel mogelijk aaneengesloten agrarische gronden langs de dijk, die visueel en functioneel doorlopen tot aan de kruin, met behoud/herstel van afrastering boven op de kruin". Vervolgens staat er op de volgende bladzijde: "ontwikkel beplanting die kenmerkend is voor het agrarisch cultuurlandschap langs de dijk en waar mogelijk op de binnenzijde van de dijk zoals erfbeplanting, boomgaarden en bomen op afritten". Graag ziet indiener dit geborgd in de nadere uitwerking van de dijkverzwaring rondom zijn bezit.	dijktracé en inpassing	zie beantwoording zienswijze 8-8	Geen
21	6	Particulier	Bij de ter inzage legging zijn ook twee ontwerp-omgevingsvergunningen inzake de activiteit kappen ter inzage gelegd; de inventarisatiekaarten waarnaar wordt verwezen heeft ondergetekende echter niet kunnen vinden op internet. Afgevraagd wordt of deze inventarisatiekaarten wel gepubliceerd zijn. Graag ontvangt ondergetekende deze kaarten, dan wel een link naar de desbetreffende kaarten, zodat hierop alsnog gereageerd kan worden. Voor zover noodzakelijk wordt verzocht deze zienswijze op dat punt nader te mogen aanvullen,	Inventarisatiekaarten	zie beantwoording zienswijze 8-9	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
			ook na de sluiting van de gestelde termijn.			
22	1	Historische Kring tussen Rijn en Lek	Allereerst is een compliment op zijn plaats voor het doorwrochte rapport. Opvallend is de gedetailleerde inventarisatie en beschrijving van veel elementen van culturele en aardkundige waarden. Met name het UNESCO erfgoed van het inundatiekanaal en de sluizen met de kwelkom komen uitvoerig aan bod, evenals de bebouwingen en kunstwerken.		Hartelijk dank voor uw compliment.	Geen
22	2	Historische Kring tussen Rijn en Lek	Wat in de tekst niet is meegenomen is de historisch belangrijke gemetselde overstort naar de oude haven in de oever van de kwelkom aan de westkant, net achter de balkenloods.		De gemetselde overstort ten westen van de kwelkom van de inundatiesluis is inderdaad niet specifiek benoemd in de tekst over het werelderfgoed Hollandse Waterlinies. De overstort is als onderdeel van de inundatiesluis wel meegenomen in de effectbeoordeling. De geplande ingrepen hebben geen effect op dit onderdeel van het werelderfgoed.	Geen
22	3	Historische Kring tussen Rijn en Lek	Het is zaak om tijdens de dijkversterking op de plek waar de duikersluis was gesitueerd het kunstwerk (silhouet verdwenen peilhuisje) halverwege het talud aan de buitendijkse kant permanent te plaatsen.		Op de locatie van de duikersluis wordt een rustpunt ontwikkeld. Onderdeel van dit rustpunt is het verplaatsen van het kunstwerk (silhouet verdwenen peilhuisje) naar een plek halverwege het buitentalud. Ook het realiseren van een informatiepunt en indien mogelijk het uitdiepen van de oude rivierinlaat vormen onderdeel van het rustpunt. Op pagina 62 en 108 van de inpassingsvisie is een mogelijke impressie van de duikersluis/inlaatduiker gegeven. De komende tijd wordt dit rustpunt verder uitgewerkt. Als initiatiefnemer van het kunstwerk zult u bij de verdere uitwerking worden betrokken	Geen

Nota van Antwoord

16 mei 2023

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
22	4	Historische Kring tussen Rijn en Lek	In combinatie met traptreden van het voetpad op de dijk naar het kunstwerk en verder naar de voet van de dijk kan dit een rustpunt en informatiepunt worden voor bezoekers.		Op de locatie van de duikersluis wordt een rustpunt ontwikkeld. Onderdeel van dit rustpunt is het verplaatsen van het kunstwerk (silhouet verdwenen peilhuisje) naar een plek halverwege het buitentalud. Ook het realiseren van een informatiepunt en indien mogelijk het uitdiepen van de oude rivierinlaat vormen onderdeel van het rustpunt. Op pagina 62 en 108 van de inpassingsvisie is een mogelijke impressie van de duikersluis/inlaatduiker gegeven. De komende tijd wordt dit rustpunt verder uitgewerkt. Als initiatiefnemer van het kunstwerk zult u bij de verder uitwerking worden betrokken	Geen
22	5	Historische Kring tussen Rijn en Lek	Tevens is er het voorstel om de oude rivierwaterinlaat van deze duikersluis weer uit te diepen zodat het Rijn/Lek water tot (bijna) weer aan de dijkvoet komt te staan.		Op de locatie van de duikersluis wordt een rustpunt ontwikkeld. Onderdeel van dit rustpunt is het verplaatsen van het kunstwerk (silhouet verdwenen peilhuisje) naar een plek halverwege het buitentalud. Ook het realiseren van een informatiepunt en indien mogelijk het uitdiepen van de oude rivierinlaat vormen onderdeel van het rustpunt. Op pagina 62 en 108 van de inpassingsvisie is een mogelijke impressie van de duikersluis/inlaatduiker gegeven. De komende tijd wordt dit rustpunt verder uitgewerkt. Als initiatiefnemer van het kunstwerk zult u bij de verdere uitwerking worden betrokken	Geen
22	6	Historische Kring tussen Rijn en Lek	Een ander zeer essentieel toe te voegen element die de belangrijke historie van de Rijdsdam (1122) accentueert is het visualiseren en het laten beleven hoe lang die Rijdsdijk was en waar mogelijk nog restanten in de bodem aanwezig zijn. Deze visualisatie kan door een markering aan te brengen in het wegdek op de Dijk en Havenweg.		De komende tijd wordt onderzocht hoe de historie van de Rijdsdam kan worden gemarkeerd. Naast een markering in het wegdek zijn ook nog andere mogelijkheden denkbaar. De uitkomsten daarvan zullen we t.z.t. met u delen	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
23	1	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	In het kader van de voorgenomen maatregelen had in de fase van de planvorming een milieubeoordeling moeten worden gemaakt in het kader van de zogenoemde SMB-richtlijn (2001/42/EG). Hierin staat dat deze beoordeling vereist is uit hoofde van de artikelen 6 of 7 van richtlijn 92/43/EEG. Omdat de dijkversterking betrekking heeft op speciale beschermingszones op grond van de vogelrichtlijn en habitatrichtlijn treedt deze strategische milieubeoordeling automatisch tijdens de planvorming in werking. Deze beoordeling is niet gebeurd en daarom is in strijd met het vast recht van het Europees Hof gehandeld.		In het kader van de verkenning die is uitgevoerd voor dijkversterking Wijk bij Duurstede - Amerongen, is (net als in de planuitwerking) een milieueffectrapportage uitgevoerd en een Milieueffectrapport opgesteld. In dit Milieueffectrapport zijn de effecten op Natura 2000 gebieden beschouwd. Er is dus wel degelijk een milieu-beoordeling uitgevoerd in de fase van de planvorming. Volgens de jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State geldt daarnaast dat een projectplan op grond van de Waterwet geen plan is in de zin van de SMB-richtlijn. Dat betekent dat het maken van een milieubeoordeling in de zin van die richtlijn bij de voorbereiding van een projectplan niet verplicht is. Zie in dit verband ook de uitspraak van de Afdeling van 22 april 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:1125), onder paragraaf 11.4.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
23	2	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Door de aanwijzing van de Amerongse Bovenpolder als Natura 2000-gebied staat vast dat de instandhoudingsdoelstelling van de natuurlijke habitats van de aangewezen vogelsoorten in die gebieden een gunstige staat van instandhouding moeten worden behouden of worden hersteld. Daarom moeten ook de ecologische kenmerken die mede bepalend zijn voor de gunstige staat van instandhouding worden beschermd. Dit geldt volgens indiener dus ook voor voedselrijke graslanden, ook als de aangewezen vogelsoorten een gunstige staat van instandhouding hebben bereikt. De redenering die in de Passende Beoordeling wordt gevolgd klopt dus niet. Die redenering is dat de draagkracht voor bepaalde soorten wordt verminderd door ander type gras, maar dat deze soorten zich boven de instandhoudingsdoelen bevinden. Deze gunstige staat moet echter behouden blijven en mag niet verminderen ten gunste van ander doelen. Afkomen van de gunstige staat van instandhouding is niet toegestaan.		De instandhoudingsdoelstellingen voor niet-broedvogels hebben betrekking op de draagkracht van het gebied voor een in het aanwijzingsbesluit (2014) vastgesteld aantal vogels. De huidige situatie is als referentie om te kijken of er een verslechtering optreedt door de effecten. Bij toetsing van significantie van effecten gebeurt dit door de actuele aantallen te vergelijken met de in het aanwijzingsbesluit aangegeven vogelaantallen. Indien het aantal vogels zich in de huidige situatie boven het instandhoudingsdoel bevindt, dan is er voldoende draagkracht in het kader van de gunstige staat van instandhouding. Het verminderen van de draagkracht zal niet leiden tot significante effecten in relatie tot de instandhoudingsdoelen wanneer de minimale draagkracht niet wordt onderschreden. In het voorliggend project blijven de arealen geschikt leefgebied boven de minimaal benodigde arealen. In de Passende Beoordeling wordt aangetoond dat met het omvormen van voedselrijk grasland (ganzenfoerageergebied) naar natuurlijk grasland (glanshaverhooiland) de vereiste draagkracht voor de grasetende soorten (met als doel 'behoud') in stand blijft. Zie ook "Leidraad bepaling significantie" (onder kopje 'afkomen'): https://www.commissiener.nl/docs/mer/diversen/leidraad_bepaling_significantie27052010.pdf	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
23	3	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Maatgevend in de effectbeoordeling moet zijn de bescherming van de habitats van de aangewezen vogelsoorten en niet de aantallen uit een aanwijzingsbesluit of de aantallen met betrekking tot een landelijk gunstige staat van instandhouding. Er moet rekening worden gehouden met de vogelbevolking op gebiedsniveau. Het argument dat het westelijk deel van de Lunenburgerwaard nauwelijks wordt gebruikt kan niet gelden blijkens een arrest (C-355/90) omdat men volgens die redenering een gebied steeds zou kunnen verkleinen langs de randen, totdat er voor de vogels geen gebied overblijft.		Zie ook antwoord op 23.2. Het klopt dat de effecten getoetst moeten worden aan de habitats van de aangewezen vogels en niet aan aantallen. De instandhoudingsdoelen zijn echter niet gericht op het behoud van de bestaande draagkracht, maar aan de draagkracht die gekoppeld is aan het aantal vogels, zoals opgenomen in het aanwijzingsbesluit. Als de draagkracht in gebied groter is dan benodigd, dan is verkleining hiervan niet significant negatief zolang de minimale draagkracht niet wordt overschreden. Dit betekent dus niet dat een gebied steeds verder kan worden verkleind, totdat er geen gebied meer overblijft. Indien het aantal aanwezige vogels groter is dan het doelaantal, dan is de draagkracht per definitie hoger dan benodigd in het kader van het instandhoudingsdoel. Verlies van areaal van niet geschikt habitat voor vogels leidt in dit kader per definitie niet tot vermindering van de draagkracht en hiermee niet tot negatieve effecten in relatie tot het instandhoudingsdoel.	Geen
23	4	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	In de passende beoordeling is dus niet correct getoetst aan de door de habitatrichtlijn geformuleerde doelstellingen.		Er is getoetst aan de instandhoudingsdoelen (die in dit geval i.h.k. van de Vogelrichtlijn zijn opgesteld) zoals deze zijn genoemd in het aanwijzingsbesluit van het betreffende Natura 2000-gebied. Zie ook antwoorden 23-2 en 23-3.	Geen
23	5	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	In de passende beoordeling is bovendien onterecht uitgegaan van oppervlak leefgebied voor de aangewezen vogelsoorten uit het aanwijzingsbesluit uit 2014, onder andere in tabel 6-1. Dat zijn verouderde gegevens.		De <i>draagkracht</i> voor de aantallen zoals vastgesteld in het aanwijzingsbesluit zijn de doelstellingen waaraan getoetst dient te worden, en zo is er hier ook getoetst. Zie ook antwoord bij 23.2 en 23.3. Er is niet getoetst aan het areaal in 2014, maar aan de aanwezige draagkracht op basis de huidige aantallen (5-jarig gemiddelde), en die zich boven het instandhoudingsdoel bevinden. Het gaat hierbij niet alleen om areaal, maar ook om kwaliteit.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
23	6	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	De beoordeling met plussen en minnen voldoet niet aan de eisen van de Habitatrichtlijn artikel 6 lid 3, evenmin als de constatering dat er uitwijkmogelijkheden zijn en daarom voldoende habitat wordt behouden. Dit is bepaald in zaak C-441/17. Er moet worden aangegeven of de effecten significant negatief zijn voor de staat van instandhouding of niet. In een eerdere uitspraak (Rechtbank Overijssel 29-11-2022) is gebleken dat motiveringen van uitwijkmogelijkheden concreet beschreven moeten zijn. Zo voldoet ook een oordeel als 'mogelijke effecten op blauwborst en dodaars' niet aan de eisen.		Naast de beoordeling met plussen en minnen, die gebruikelijk is in een milieueffectrapportage, is ook een toetsing uitgevoerd waarbij is onderzocht of de effecten significant negatief zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelen. In de tekst is beargumenteerd dat dit niet het geval is. Hoewel de passende beoordeling en het milieueffectrapport in hetzelfde document zijn vervat, lopen deze inhoudelijk niet in elkaar over. Het bijzondere karakter van de passende beoordeling in het licht van het natuurbeschermingsrecht is steeds duidelijk gemaakt. In zoverre doorkruisen de beoordelingskaders elkaar niet. Er is geen sprake van een inhoudelijke integratie, maar van een bundeling. De formulering 'mogelijke effecten' is gebruikt omdat de mogelijkheid bestaat dat werkzaamheden buiten het broedseizoen uitgevoerd worden en er dan geen (tijdelijke) effecten optreden. Deze formulering geeft geen onzekerheid aan maar een omstandigheid. Om ervoor te zorgen dat deze omstandigheid zich niet voordoet worden mitigerende maatregelen genomen. Deze zijn in hoofdlijnen beschreven in het Mitigatieplan op hoofdlijnen. Dit plan wordt verder uitgewerkt ten behoeve van de aanvraag om vergunning Wnb.	Geen
23	7	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Het is in strijd met het EU-recht om de passende beoordeling te integreren in de MER. Er dient een duidelijk onderscheid te maken tussen hetgeen behoort tot de MER en hetgeen hoort tot de passende beoordeling in de zin van de Wet natuurbescherming. Deze instrumenten hebben namelijk niet dezelfde doelen.		Hoewel de passende beoordeling en het milieueffectrapport in hetzelfde document zijn vervat, lopen deze inhoudelijk niet in elkaar over. Het bijzondere karakter van de passende beoordeling in het licht van het natuurbeschermingsrecht is steeds duidelijk gemaakt. In zoverre doorkruisen de beoordelingskaders elkaar niet. Er is geen sprake van een inhoudelijke integratie, maar van een bundeling.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
23	8	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	De beheerstrook mag niet worden aangelegd op Vogelrichtlijngebied. De variant zonder beheerstrook heeft geen ruimtebeslag op geschikt leefgebied van habitatsoorten. Er wordt geen beroep gedaan op een groot maatschappelijk belang van de beheerstrook terwijl er wel sprake is van een gering ruimtebeslag op delen van geschikt leefgebied van de kamsalamander.		Het gaat hier om effecten op het behalen van de instandhoudingsdoelstelling. Het overgrote deel van de beheerstrook (die in VR-gebied ligt, niet in HR-gebied) is in huidige situatie geen geschikt leefgebied voor vogels en kamsalamander. Het draagt dan ook niet bij aan de instandhouding van de vogelsoorten, aanleg van een beheerstrook hier verandert hier niets aan. Enkel de 400m2 waar de beheerstrook de moerasstrook raakt (binnen VR-gebied) tast dit daadwerkelijk leefgebied aan, in dit geval van blauwborst. Het effect op de draagkracht is, gezien de huidige aantallen, die zich boven de doelstelling bevinden, niet significant. Deze zone van 400m2 is in potentie geschikt voor kamsalamander, maar niet in gebruik als leefgebied. Bij recent onderzoek is echter geen aanwezigheid vastgesteld. Daarbij ligt deze zone buiten HR-gebied, waar formeel de doelstellingen gelden voor HR-soorten.	Geen
23	9	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Er moet worden aangegeven welk bevoegd gezag bevoegd is voor de passende beoordeling. Dat is in dit geval Provincie Utrecht en niet de MER-commissie.		Inderdaad is het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht bevoegd gezag voor de vergunningverlening in het kader van de Wet natuurbescherming. Gedeputeerde Staten beoordelen in dat kader de Passende Beoordeling.	Geen
23	10	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	In het MER is niet duidelijk wat hoort tot de Passende Beoordeling en wat de conclusies zijn uit de Passende Beoordeling. Maatregelen die in een MER kunnen worden opgevoerd als compensatie worden opgevoerd als compensatie in de Passende Beoordeling. Dat is in strijd met artikel 6 lid 3. In het MER wordt de schade onzichtbaar gemaakt, zoals in tabel 6-6. Er moeten twee onafhankelijke sporen worden gevolgd, conform de uitleg van artikel 6 in een document van de Europese Commissie.		Hoewel de passende beoordeling en het milieueffectrapport in hetzelfde document zijn vervat, lopen deze inhoudelijk niet in elkaar over. Het bijzondere karakter van de passende beoordeling in het licht van het natuurbeschermingsrecht is steeds duidelijk gemaakt. In zoverre doorkruisen de beoordelingskaders elkaar niet. Er is geen sprake van een inhoudelijke integratie, maar van een bundeling.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
23	11	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	De formulering 'wanneer afdoende maatregelen worden genomen' voldoet niet voor een passende beoordeling. Ook de formulering 'mogelijke effecten op blauwborst en dodaars' voldoet niet. Het moet duidelijk zijn welke effecten er zijn en welke mitigerende of compenserende maatregelen worden genomen.		De formulering 'mogelijke effecten' is gebruikt omdat de mogelijkheid bestaat dat werkzaamheden buiten het broedseizoen uitgevoerd worden en er dan geen (tijdelijke) effecten optreden. Deze formulering geeft geen onzekerheid aan maar een omstandigheid. Om ervoor te zorgen dat deze omstandigheid zich niet voordoet worden mitigerende maatregelen genomen. Deze zijn in hoofdlijnen beschreven in het Mitigatieplan op hoofdlijnen. Dit plan wordt verder uitgewerkt ten behoeve van de aanvraag om vergunning Wnb.	Geen
23	12	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Zowel wat betreft de openbare toegankelijkheid van de beheerstrook als het gebruik van een struinp pad zijn verstoringseffecten op het behoud van de gunstige staat van instandhouding niet in kaart gebracht in de voortoets en passende beoordeling. Openbaar toegankelijke beheerstroken en een struinp pad zijn niet vergunbaar, naar oordeel van de indiener. De openbare toegankelijkheid leidt tot aantasting van habitats van aangewezen soorten. Recente ervaring uit 2022 leert dat recreanten en mensen met loslopende honden via de aanvankelijk niet afgesloten beheertoegang het nieuwe natuurgebied van de Sandenburgerwaard inliepen. De effectscore klopt daarom niet, de beheerstrook leidt tot een negatieve score voor alle soorten. Deze effecten zijn te voorkomen door afsluitbare hekken te plaatsen op de beheerafritten.		De effecten van verstoring door wandelaars met loslopende honden zijn niet beoordeeld in het MER en de passende beoordeling. De beheerstrook krijgt namelijk geen functie als wandelroute, behalve in de Lunenburgerwaard West en in een deel van de Buitenpolder, waar nu al een wandelroute langs de buitenteen van de dijk loopt. Het waterschap ziet voor zichzelf geen taak in het voorkomen van toegang van de uiterwaarden door derden. Wanneer een natuurbeheerder het onwenselijk acht dat wandelaars (met honden) toegang hebben tot natuurgebieden grenzend aan de dijk/beheerstrook, zullen ze zelf maatregelen moeten nemen. HDSR zet de beheerstrook alleen af de dijk plaats vindt beweide wordt of wanneer er activiteiten plaats vinden die strijdig zijn met het waterveiligheidsbelang en daarmee het afzetten noodzakelijk maken.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
23	13	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Door de beheerstroken met nieuwe afritten neemt het areaal aan moeraszone af en daarmee (potentieel) leefgebied voor broedvogels en voortplantingsbiotoop voor kamsalamander. Op de plankaart en elders in het MER ontbreekt de inmeting van de huidige en nieuwe situatie; de moeraszone is alleen middels een sfeerimpressie aangegeven. Dit blijkt ook uit de areaalgegevens die tussen het concept en het definitieve MER zijn aangepast. Op basis van de door indiener toegevoegde SOVON gegevens kan worden geconcludeerd dat het areaal voor blauwborst afneemt als gevolg van de beheerstrook.		Het areaal van de moeraszone neemt af daar waar de beheerstrook deels in de moeraszone aangelegd wordt. Dit is het geval in Lunenburgerwaard Oost (tussen dijkpaal 60-63). Het betreffende oppervlakteverlies is de genoemde 400m² (0,04 ha). Door aanleg van beheerstrook en afritten buiten de moeraszone neemt het areaal moeraszone of ander geschikt leefgebied voor vogels met instandhoudingsdoelen niet af. De moeraszone langs de dijkten tussen dijkpalen 55-65 heeft een oppervlakte van ca. 2,4 ha. In deze zone werden in 2021 de 5 territoria blauwborst vastgesteld. De 0,68 ha had betrekking op de smalle moerasstrook tussen de bosjes/kleiputten bij dijkpalen 59-64. Met het ruimtebeslag van 400m² gaat deze 0,68 ha naar 0,64 ha. Het areaal met de 5 blauwborstterritoria neemt door ruimtebeslag af van 2,44 ha (met 2 decimalen) naar 2,40 ha. De grenzen van de moeraszone zijn op basis van luchtfoto's ingetekend. In het veld zijn deze begrenzingen langs de dijk gecontroleerd. Ook wanneer de arealen enkele tientallen m² af zou wijken verandert dit niets aan de conclusies t.a.v. effecten op de broedvogels en kamsalamander. De conclusie dat dit geen significante negatieve gevolgen heeft is gebaseerd op actuele aantallen en de instandhoudingsdoelstelling waaraan getoetst wordt. Zie ook onze reactie op de punten 23-2 en 23-3.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
23	14	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Er wordt in de passende beoordeling niet aangegeven wat die effecten voor de (potentiele) habitat van de dodaars. Zowel in de aanleg- als gebruiksfase wordt bij verstoring en areaalverlies aangegeven dat de aantallen van blauwborst en dodaars ruim boven de aantallen de doelstelling in hele Rijntakken blijven. Maar getoetst moet worden aan de meest actuele data: de omvang en kwaliteit van die habitats mag geen significante schade worden toegebracht. De redenering dat door het terugzetten van de verlanding in de kleiputten er meer geschikt broedgebied ontstaat (pagina 24 in het Achtergrond document Natuur) is een voorschotje op de toekomst.		Er zijn geen effecten op het habitat van dodaars. Bij dodaars gaat het in de huidige situatie om in totaal 4-6 territoria in Lunenburgerwaard Oost en Buitenpolder die bij de werkzaamheden verstoord kunnen worden. Er is geen ruimtebeslag op (potentieel) leefgebied. Getoetst wordt aan de instandhoudingsdoelstellingen, zie antwoorden bij 23-2 en 23-3. De toename van leefgebied als gevolg van schonen wordt niet gebruikt voor de toetsing, maar is een constatering. Ook zonder deze maatregel is het effect niet significant. Het terugzetten van de verlanding van de kleiputten zorgt dat ze op de langere termijn als broedgebied voor dodaars geschikt blijven, maar het leidt niet tot afname of verslechtering van broedbiotoop. Bij verder dichtgroeien van het water wordt het ongeschikt als broed- en foerageergebied voor dodaars, vandaar dat aangegeven is dat het schonen positief is voor dodaars. Ook is het zo dat het schonen niet pas op termijn positief is voor dodaars. Ook in water met pionierkarakter kunnen ze broeden wanneer er enige oeverbegroeiing aanwezig is, wat naar verwachting snel na schonen het geval zal zijn. Dit schonen zal overigens gefaseerd gebeuren. Zie verder ook de antwoorden bij 23-2 en 23-3	Geen
23	15	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Verstoring en verlies van watersnip en porseleinhoen ontbreken in de passende beoordeling.		Er is geen verlies aan broedbiotoop van watersnip en porseleinhoen. De beheerstrook loopt niet door (potentieel) leefgebied van deze soorten. Verstoring van deze soorten wordt in de passende beoordeling besproken. Gesteld wordt dat verstoring van deze soorten in het broedseizoen een significant negatief kan hebben (in Buitenpolder en Kolland). De locaties waar broedgevallen van deze soorten te verwachten zijn worden in het broedseizoen ontzien, doordat er dan geen werkzaamheden uitgevoerd worden die verstoring teweeg kunnen brengen binnen deze gebieden. Er is geen aanleiding rekening te houden met aanwezigheid van watersnip en porseleinhoen in Lunenburgerwaard Oost. Er wordt hier geen potentieel leefgebied aangetast.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
23	16	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	De afname van het leefgebied van de kamsalamander is niet goed in beeld gebracht. Niet alle locaties zijn in beeld gebracht (zie onderzoeken Ecogroen en Viridis). Er is bovendien uitgegaan van een luchtfoto in plaats van een inmeting van de huidige en nieuwe situatie.		Viridis heeft in het hele Utrechtse deel van de uiterwaarden van Rijntakken onderzoek gedaan naar kamsalamander. In het achtergrondrapport wordt dit benoemd, in het MER worden enkel de leefgebieden besproken waar de dijkversterking effecten op kan hebben. Viridis heeft voorafgaande aan het onderzoek ingeschat wat geschikte wateren waren. De smalle moerasstrook zat niet bij deze selectie. Ook is dit niet als winterbiotoop aangemerkt. In de Lunenburgerwaard trof Viridis kamsalamander aan in enkele kleiputten. De resultaten waren overigens niet geheel in overeenstemming met het onderzoek door EcoGroen. Mede vanwege de niet volledige betrouwbaarheid van eDNA-onderzoek hebben wij (naast e-DNA-onderzoek) ook veldonderzoek gedaan in potentieel geschikte gebieden. Alle locaties waar er door de dijkversterking ruimtebeslag kan zijn op potentieel leefgebied zijn in de MER in beeld gebracht. Er is geen overlap van de werkstrook met de moeraszone, enkel van de beheerstrook. Op basis van alleen e-DNA-onderzoek kan de precieze omvang van leefgebied niet worden bepaald. Bij bekende aanwezigheid van de soort kan uitgegaan worden van potentieel voorkomen in geschikte wateren in de nabijheid. Hierom is de natte (riet)moeraszone als potentieel geschikt aangemerkt. Hiervan weten we het ruimtebeslag van de beheerstrook. De grenzen van de moeraszone zijn op basis van luchtfoto's ingetekend en in het veld gecontroleerd. Hieruit bleek dat de gebruikte luchtfoto's nauwkeurig genoeg waren om de grens van de moeraszone en dijktaalud te onderscheiden. Ook wanneer er enige mate van afwijking zou zijn verandert dit niets aan de conclusies t.a.v. effecten op de kamsalamander. Het overgrote deel van het leefgebied, inclusies de wateren waar voorkomen is vastgesteld, blijft ongemoeid. De smalle moerasstrook waar de beheerstrook aan raakt geldt daarbij als matig geschikt leefgebied voor kamsalamander, onder meer vanwege de beperkte omvang, gebrek aan voldoende open water en de dichte begroeiing.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
23	17	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	De negatieve effecten zijn te beperken door de moerszone / kleiputten intact te houden en een smallere beheerstrook (max 2,5 m) te realiseren.		De kleiputten worden intact gelaten, de beheerstrook raakt een natte zone met riet. De variant zonder beheerstrook is als minder negatief beoordeeld. Het effect van de variant met een reguliere beheerstrook is getoetst en als niet significant negatief beoordeeld.	Geen
23	18	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Indiener geeft een aantal concrete locaties waar de werkstroken onnodig in de moeraszone liggen en negatieve effecten op Natura2000 hebben. Indiener geeft suggesties voor alternatieve depotlocaties.		Naar aanleiding van deze zienswijze wordt de breedte van de werkstrook tussen dp 54 en dp 69 beperkt tot de beheerstrook. De suggestie van de westelijke depotlocatie is opgevolgd. De oostelijke depotlocatie is in verband met de veiligheid niet op de voorgestelde locatie maar direct ten westen van de toegang tot de Sandenburgerwaard gelegd.	Plankaart: werkstroken tussen dp 54 en dp 69 worden beperkt tot beheerstrook. Werklocaties worden op andere locaties gelegd.
23	19	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Indien de bentonietmatten effecten hebben op afname van kwel bij hoogwater dan vormen ze een bedreiging voor H91E0C in Overlangbroek. Dit komt niet aan de orde in de waterbalansberekening. Is hier wel goed naar gekeken?		De invloed van de horizontale en verticale dijkversterkingsmaatregelen op het grondwatersysteem zijn onderzocht met een grondwatermodel. Het model en de resultaten daarvan zijn gepresenteerd in het rapport '3D-Grondwatermodellering', dat een bijlage is van het Achtergrondrapport Watersysteem. Het grondwatermodel is speciaal gebouwd om de effecten van de dijkversterking op de binnendijs gelegen Natura 2000 gebieden goed te kunnen onderzoeken. Hier is dus goed naar gekeken. Zie voor meer informatie over het grondwateronderzoek paragraaf 2.7 in de Nota van Antwoord.	Geen
23	20	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	De effecten op de Lunenburgerwaard zijn alleen bekeken in combinatie met de natuurontwikkeling. Er is geen vergelijking gemaakt met verticale maatregelen. Dit geeft een te rooskleurig beeld.		De positieve score is bepaald ten opzichte van geen maatregelen, waarbij er geen effect is, en dus vergelijkbaar met een verticale maatregel. Er is ruimtebeslag op foerageergebied van grasetende wintervogels doordat boven de horizontale maatregelen natuurgras wordt ontwikkeld. Als deze natuurontwikkeling er niet zou zijn is er -na aanleg horizontale maatregelen- geen effect op de wintervogels. Dit zou met het beschouwen van verticale maatregelen niet anders zijn.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
23	21	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Het gaat ten kosten van foerageergebied van verschillende niet-broedvogels zoals kolgans. De aanname hierbij is dat de 9ha natuurlijk grasland minder in trek is bij grasetende soorten. De afname wordt onterecht gerelateerd aan de aantallen in de hele Rijntakken, in plaats van aan actuele gegevens van het deelgebied.		De gehanteerde methode van Sovon om verlies aan draagkracht te bepalen gaat uit van een dichtheid die wordt afgeleid van de aantallen in het hele gebied. Voor het betreffende deelgebied bestaan geen bruikbare telgegevens om dit specifieker te bepalen. Uit data van NDFF, eigen observaties en informatie van de vogelwerkgroep IVN Wijk bij Duurstede blijkt wel dat dit westelijk deel van de Lunenburgerwaard ter hoogte van de horizontale maatregel niet in trek is bij ganzen en nooit of bijna nooit grote aantallen zitten. De impact van de afname wordt hiermee dan ook overschat.	Geen
23	22	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Ook verdwijnt er een groot deel van het leef/foerageergebied van de das in de Lunenburgerwaard.		Er blijft buitendijks een agrarisch perceel en akker beschikbaar voor das, de hier rondom gelegen natuurlijke graslanden zijn ook geschikt foerageergebied (maar wel iets minder dan de agrarische), en binnendijks liggen erg geschikte foerageergebieden in de vorm van bemeste agrarische graslanden. Het belang van de binnendijkse graslanden wordt onderschreven door de dassenwerkgroep, zie ook zienswijze 1-5. In het antwoord op zienswijze 1-16 wordt beargumenteerd dat het beschikbare foerageergebied voor de das door inrichten van glanshaverhooiland marginaal afneemt en er ruimschoots geschikt foerageergebied binnen de benodigde zone rond burchten aanwezig blijft.	Geen
23	23	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Onterecht zijn de geluideffecten van het vrachtverkeer weinig negatief beoordeeld omdat dit niet zou afwijken van het wegverkeer.		De geluidscontouren van de 42/47dB(A)-niveaus verschillen weinig van elkaar, en bereiken al snel een laag niveau op enige afstand van de dijk. Mede omdat het een zelfde type geluid betreft en gevoelige soorten al enige afstand houden tot het wegverkeer, zal dit naar verwachting niet leiden tot een grote mate van verstoring op soorten in de omgeving.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
23	24	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Er wordt vanuit gegaan dat natuurherstel in de vorm van glanshaverhooiland lukt. De bentonietlaag komt echter boven de grondwaterstanden in het groeiseizoen. De vegetatie wordt afhankelijk van neerslag omdat geen capillaire werking uit het grondwater mogelijk. Er is grote kans op verdroging en op verdichting. En op verruiging door de geroerde grond. De aanwezige wandelroute zal het gehoopte positieve effect eveneens tenietdoen. De effectscore (++) is daarom veel te positief.		In de Nota van Antwoord wordt uitgebreid ingegaan op de omstandigheden voor de ontwikkeling van glanshaverhooiland. Korthedshalve wordt verwezen naar paragraaf 2.3 in de Nota van antwoord. Wat betreft het effect van de wandelroute het volgende. Er is een ++ toegekend omdat het leefgebied van broedvogels hiermee met 1-10 ha wordt uitgebreid, o.a. van kwartelkoning. Deze beoordeling is uitgevoerd conform het beoordelingskader dat is opgenomen in het Achtergrondrapport Natuur. Als het gebied zich goed heeft ontwikkeld is het op termijn inderdaad aan te bevelen om een deel van de wandelroute, met name de doorsteek vanaf de dijk naar het bosje, af te sluiten in het broedseizoen. Een en ander in overleg met Utrechts Landschap.	Geen
23	25	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Bij de beoordeling van de effecten van de pipingmaatregelen ten westen van de sluis wordt er onterecht van uit gegaan dat de oorspronkelijke situatie zal terugkeren na de aanleg. Er verandert echter van alles, namelijk afhankelijkheid van neerslag, verdroging, verdichting en verruiging. Deze blijvende effecten op de natuurlijke habitats van wulpen zijn volledig buiten beschouwing gelaten.		Uit nader onderzoek is gebleken dat de horizontale pipingmaatregel ten westen van de stuw (dijkvak Sluis) niet nodig is, hier zullen dan ook geen grondwerkzaamheden plaatsvinden. Er is daar dus geen kans op effecten op natuurlijke habitats die zich daar bevinden.	Geen
23	26	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Het achterstallige onderhoud in de moeraszone/kleiputten moet zorgvuldig en gefaseerd gebeuren, vastgelegd in een ecologisch werkprotocol. Dit is nog niet vastgelegd.		Met de Provincie Utrecht is afgesproken dat zij het achterstallig onderhoud in de moeraszone/kleiputten uitvoeren. HDSR levert hiervoor randvoorwaarden aan vanuit dijkveiligheid- en dijkbeheer, ook zullen er door hen inrichtingsprincipes (landschap, ecologie, cultuurhistorie) worden aangeleverd. Het opstellen van ecologische werkprotocollen wordt uitgevoerd door de Provincie Utrecht	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
23	27	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Er ontbreken gegevens over beschermde soorten. Ter hoogte van de Natewisch op ongeveer 300 m ten noorden van de dijk zijn er volgens Ecogroen waarnemingen van de kamsalamander (2016). Het is opvallend dat er in het bosje bij de sluis ARK geen beschermde soorten zitten.		Bij Natewisch kregen wij geen toestemming het gebied te betreden voor veldonderzoek. De waarnemingen van Ecogroen (uit 2011) heeft betrekking op een locatie bij het kasteel, op grote afstand (>300m) van de dijk. De sloot haaks op de dijk was in mei reeds volledig droog en werd als niet geschikt voor kamsalamander beoordeeld. Het bosje bij ARK is later bij de scope gekomen. Hier heeft veldonderzoek plaatsgevonden. Bij het bosje bij de sluis ARK zijn geen beschermde soorten aangetroffen. Wel zijn de nesten in kaart gebracht die mogelijk (in de toekomst) door vogels met jaarrond beschermde nesten gebruikt kunnen worden. Deze zullen nog op gebruik worden onderzocht.	Geen
23	28	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	De gevolgen van de bouwwerkzaamheden en de tijdelijke bouwweg moeten met een Aeriusberekening in kaart worden gebracht. Aandachtspunt is het effect op Natura 2000 gebied Overlangbroek, Kolland en Oud Kolland, waar stikstofdeposities al een significante rol speelt in de verslechtering.		Inmiddels zijn de stikstofeffecten van de aanlegwerkzaamheden met het rekenprogramma Aerius in kaart gebracht. In de berekening is rekening gehouden met transporten via de bouwweg. Op basis van de resultaten is een Passende Beoordeling stikstofeffecten opgesteld van de effecten op Natura 2000-gebieden waaronder Kolland & Overlangbroek.	Geen
23	29	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Er worden geen voorwaarden gesteld aan het kappen, onder andere dat er nog een inspectie voor de aanwezigheid van soorten moet plaatsvinden.	Kapvergunning	Voordat met dijkversterking wordt gestart wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld dat ter goedkeuring aan het bevoegd gezag wordt voorgelegd. Onderdeel van het ecologisch werkprotocol is dat te vellen houtopstanden met betrekking tot eventueel aanwezige soorten moeten worden vrijgegeven door de ecooloog, alvorens ze worden geveld.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
23	30	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Volgens indiener is een deel van het bosvak Kanaaldijk best te sparen. De eisen aan terugplant is te weinig specifiek gesteld. Graag duidelijke voorwaarden aangaande aantallen, soorten en kroonvolume.	Kapvergunning	In de uitwerking van het vergunningenontwerp naar het uitvoeringsontwerp wordt ook het ontwerp ten opzichte van de vellen houtopstanden verder geoptimaliseerd, waarbij het doel is zoveel mogelijk bomen te sparen. De overgebleven compensatieopgave m.b.t. de te vellen houtopstanden wordt met dijkbeheerders, gemeenten, provincie en grondeigenaren uitgewerkt. Daarbij wordt de hele landschappelijk inpassing van de dijk beschouwd en wordt ook de aantallen, soorten en kroonvolume uitgewerkt.	Geen
23	31	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Indiener vindt geen informatie over de te kappen bomen op het sluiscomplex, bijvoorbeeld in de rijken B23-B30. De reden voor de noodzaak tot vellen is niet gegeven.	Kapvergunning	In de bijlage om de aanvraag om een omgevingsvergunning voor het vellen van houtopstanden in de gemeente Utrechtse Heuvelrug is de tabel "Bomeninventarisatie voor aanvraag" opgenomen. De in de zienswijze genoemde bomen zijn geïnventariseerd, maar het betreffen geen kapvergunningsplichtige bomen en maken daarom geen onderdeel uit van de aanvraag. Met betrekking tot de opmerking dat geen informatie is gevonden wordt verwezen naar het antwoord op zienswijze nr. 8 sub 9.	Geen
23	32	Vereniging Natuur en Milieu, IVN-afdeling Wijk bij Duurstede	Indiener is tevreden over de zorgvuldigheid van de procedure en de maatregelen rond de poelkikker.		Hartelijk dank voor uw compliment.	Geen
24	1	Particulier	Proforma zienswijze, zie zienswijze 11		zie beantwoording zienswijze 11	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
25	1	Utrechts Landschap	Afsluiten van de beheerstroken voor recreanten is noodzakelijk om significant negatieve effecten op beschermde diersoorten te voorkomen		De effecten van verstoring door wandelaars met loslopende honden zijn niet beoordeeld in het MER en de passende beoordeling. De beheerstrook krijgt namelijk geen functie als wandelroute, behalve in de Lunenburgerwaard West en in een deel van de Buitenpolder, waar nu al een wandelroute langs de buitenteen van de dijk loopt. Het waterschap ziet voor zichzelf geen taak in het voorkomen van toegang van de uiterwaarden door derden. Wanneer een natuurbeheerder het onwenselijk acht dat wandelaars (met honden) toegang hebben tot natuurgebieden grenzend aan de dijk/beheerstrook, zullen ze zelf maatregelen moeten nemen. HDSR zet de beheerstrook alleen af de dijk plaats vindt beweidt wordt of wanneer er activiteiten plaats vinden die strijdig zijn met het waterveiligheidsbelang en daarmee het afzetten noodzakelijk maken.	Geen
25	2	Utrechts Landschap	In de huidige situatie is alleen het westelijk deel van de Lunenburgerwaard opengesteld voor recreanten. De nieuwe openbaar toegankelijke beheerstroken, al dan niet met struinp pad, ontbreken in de passende beoordeling. Daarom is niet aangetoond dat er geen significante effecten zijn op Natura 2000-instandhoudingsdoelen.		De effecten van verstoring door wandelaars met loslopende honden zijn niet beoordeeld in het MER en de passende beoordeling. De beheerstrook krijgt namelijk geen functie als wandelroute, behalve in de Lunenburgerwaard West en in een deel van de Buitenpolder, waar nu al een wandelroute langs de buitenteen van de dijk loopt. Het waterschap ziet voor zichzelf geen taak in het voorkomen van toegang van de uiterwaarden door derden. Wanneer een natuurbeheerder het onwenselijk acht dat wandelaars (met honden) toegang hebben tot natuurgebieden grenzend aan de dijk/beheerstrook, zullen ze zelf maatregelen moeten nemen. HDSR zet de beheerstrook alleen af de dijk plaats vindt beweidt wordt of wanneer er activiteiten plaats vinden die strijdig zijn met het waterveiligheidsbelang en daarmee het afzetten noodzakelijk maken.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
25	3	Utrechts Landschap	In de huidige plannen vindt onnodige aantasting van moerassige zones en tichelpuutjes plaats door de aanleg van een 5m brede beheerstrook en werkstroken. Dit resulteert in significant negatieve effecten op beschermde diersoorten. Zie ook 23.16		Dit betreft VR-gebied. Optreden van effecten op vogels en ook op kamsalamanders zijn besproken in MER. Er kunnen daadwerkelijk negatieve effecten optreden op deze soorten, maar deze zijn als niet-significant beoordeeld in het licht van N2000-instandhoudingsdoelen. De aantasting betreft ca 400m2 ruimtebeslag op de moeraszone in de Lunenburgerwaard. Dit is geen leefgebied van porseleinhoen en watersnip. Leefgebieden van porseleinhoen en watersnip in het oostelijk deel van het traject worden ontzien, hier vindt geen ruimtebeslag op plaats, ook treedt er geen extra verstoring op (ervan uitgaande dat de beheerstrook niet gebruikt wordt door recreanten). Overigens worden de werkstroken verkleind tot de beheerstrook en worden de ingetekende werklocaties op een andere locatie gelegd.	Plankaart: werkstroken tussen dp 54 en dp 69 worden beperkt tot beheerstrook. Werklocaties worden op andere locaties gelegd.
25	4	Utrechts Landschap	Om de effecten van de afname van areaal van de moeraszone te kunnen vaststellen zijn inmeetgegevens nodig. Op de plankaart en de dwarsprofielen zijn alleen sfeerimpressies opgenomen, er is geen ingemeten maatvoering gebruikt. Zie ook 23.16		Het dijkontwerp is ontworpen op basis van een digitaal terrein model (DTM). De dwarsprofielen zijn maatvast en geen sfeerimpressies. Het ruimtegebruik is digitaal nauwkeurig bepaald.	Geen
25	5	Utrechts Landschap	Voor de werkstroken worden laagtes gedempt en wordt vegetatie verwijderd. Dit leidt tot blijvend verlies van ca 3.600 m2 leefgebied (drassig terrein). Het is niet uit te sluiten dat dit significant negatieve gevolgen heeft.		Naar aanleiding van deze zienswijze wordt de breedte van de werkstrook tussen dp 54 en dp 69 beperkt tot de beheerstrook. Er zijn twee alternatieve depotlocaties gekozen.	Plankaart: werkstroken tussen dp 54 en dp 69 worden beperkt tot beheerstrook. Werklocaties worden op andere locaties gelegd.

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
25	6	Utrechts Landschap	Indiener vindt dat de haalbaarheid van de ontwikkeling van glanshaverhooiland op de horizontale pipingmaatregel beter onderbouwd moet worden, zeker gezien de grootschaligheid van de ingreep. Er is op dit moment al een ontwikkeling richting glanshaverhooiland. Zie ook 23.24. De effectscore is zeer positief vanwege een verwachte toename van biotoop van > 10 ha voor vogels van graslanden. Dit is veel te positief beoordeeld gezien de onzekerheden van de ontwikkeling van glanshaverhooiland boven een bentonietmat.		In de Nota van Antwoord wordt uitgebreid ingegaan op de omstandigheden voor de ontwikkeling van glanshaverhooiland. Korthedshalve wordt verwezen naar paragraaf 2.4 in de Nota van antwoord. Er is een ++ toegekend omdat het leefgebied van broedvogels hiermee met 1-10 ha wordt uitgebreid. Deze beoordeling is uitgevoerd conform het beoordelingskader dat is opgenomen in het Achtergrondrapport Natuur.	Geen
25	7	Utrechts Landschap	De aanlegfase is slechts licht negatief beoordeeld. Dit is veel negatiever door visuele en geluidverstoring, omdat het grondverzet en transport zeer omvangrijk en langdurig is; mogelijk is ook bemaling nodig. De verstoringseffecten reiken ver buiten de 12 ha.		Bij de aanlegfase worden mitigerende maatregelen genomen om te voorkomen dat verstoring van broedvogels optreedt gedurende het broedseizoen.	Geen
25	8	Utrechts Landschap	Herstel van de bestaande tichelpuutjes en moerassige zones is zeer gewenst. Echter dient de uitvoer zorgvuldig, gefaseerd en onder ecologische begeleiding te gebeuren. Verzoek toevoegen ecologische werkprotocollen aan mitigatieplan en vastleggen in vergunning Wet natuurbescherming		Met de Provincie Utrecht is afgesproken dat zij het herstel van de bestaande tichelpuutjes en moerassige zones uitvoeren. HDSR levert hiervoor randvoorwaarden aan vanuit dijkveiligheid en dijkbeheer, ook zullen er inrichtingsprincipes (landschap, ecologie, cultuurhistorie) worden aangeleverd. Het opstellen van ecologische werkprotocollen wordt uitgevoerd door de Provincie Utrecht.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
25	9	Utrechts Landschap	Een AERIUS-berekening is noodzakelijk. Veel stikstofuitstoot kan worden voorkomen door gebruik van verticale oplossingen.		Inmiddels zijn de stikstofeffecten van de aanlegwerkzaamheden met het rekenprogramma Aerius in kaart gebracht. Op basis van de resultaten is een Passende Beoordeling stikstofeffecten opgesteld.	Geen
26	1	Particulier	Er worden diverse percelen verkleind zodat deze landbouwkundig niet meer kunnen worden geëxploiteerd en/of door wet- en regelgeving landbouwkundig niet meer interessant zijn.		Het aan het waterschap verkochte talud en beheerstrook kan na uitvoering van de werkzaamheden weer in gebruik gekregen worden via een bruikleenovereenkomst. Het is voor de bedrijfsvoering niet noodzakelijk om de gronden in eigendom te hebben. Bij verkoop vanwege de waterveiligheidsopgave wordt volledige schadeloosstelling geboden waarbij rekening wordt gehouden met hetgeen indiener naar voren heeft gebracht.	Geen
26	2	Particulier	Indiener maakt bezwaar tegen het feit dat de samenwerkingsovereenkomst (tussen HDSR, PU en de gemeenten) niet bij de ter inzagelegging van deze ontwerpen is opgenomen en het is niet duidelijk of er concrete maatregelen als gevolg van deze samenwerking in het ontwerpprojectplan Waterwet zijn opgenomen, en of deze wettelijk afdwingbaar zijn.		De samenwerkingsovereenkomst heeft betrekking op de zogenoemde koppelkansen, en niet op de dijkversterking zelf. Daarom is de samenwerkingsovereenkomst niet ter inzage gelegd. De invloed van de koppelkansen op het dijkontwerp is opgesomd in tabel 2.2 in het ontwerp projectplan. Hieruit komt naar voren dat er geen koppelkansen in de nabijheid van de woning van indiener spelen.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
26	3	Particulier	Indiener constateert dat de landbouwkundige effecten van het dempen van watergangen niet of onvoldoende in het projectplan en het milieueffectrapport zijn opgenomen. Indieners maken bezwaar dat de (negatieve) effecten niet in het projectplan en de MER zijn opgenomen en dat compenserende maatregelen ontbreken.		In het MER is het dempen van watergangen beoordeeld als aspect oppervlaktewater. Het scoren van de ingrepen in het kader van de dijkversterking vindt plaats aan de hand van een scoringstabel. Als de afwateringssituatie verbetert en er extra open water komt, is dit positief beoordeeld in het MER. Als de afwateringssituatie verslechtert en eventueel benodigde watercompensatie kan niet worden gegraven, is dit negatief beoordeeld in het MER. De hoeveelheid waterberging die afneemt door het dempen van watergangen moet volgens de Keur worden gecompenseerd. De dempingen betekenen dus dat er op andere locaties nieuw wateroppervlak moet worden gegraven. De te dempen watergangen en oppervlaktewatercompensatie zijn op de projectplankaart aangeduid. Het dempen van watergangen kan leiden tot afwateringsproblemen. Als dit het geval is, moet een demping worden opgevangen door aanvullende maatregelen, zoals het aanleggen van een leiding om de afvoer van water te waarborgen.	Geen
26	4	Particulier	Indieners benadrukken dat in het betreffende gebied geen pipingproblematiek aanwezig is.		Het waterschap verbetert de dijk alleen daar waar een waterveiligheidsmaatregel of groot onderhoud nodig is. Daar waar nu een maatregel is ingetekend op de plankaart is dit aantoonbaar noodzakelijk.	Geen
26	5	Particulier	Indieners constateren dat nieuwe watergangen op hun percelen zijn ingetekend of bestaande watergangen worden verbreed. Dit gaat gepaard met areaalverlies en door de huidige en toekomstige wet- en regelgeving is dit niet acceptabel omdat de bedrijfsvoering niet kan worden gecontinueerd. De vraag is ook of deze compensatie noodzakelijk is.		Er is geen sprake van areaalverlies. Alleen het oppervlak van het te dempen oppervlaktewater wordt gecompenseerd door nieuw water te graven. Per saldo blijft het areaal dus gelijk.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
26	6	Particulier	Indieners constateren dat de aan te leggen en te verbreden watergangen erg groot zijn. Zij vragen zich af wat met de grond, de klei, gaat gebeuren. Indieners maken bezwaar dat de gewonnen klei voor de versterking van de dijk wordt aangewend.		Waterschap is voornemens op perceelniveau te werken met een gesloten grondbalans. Grond of klei die vrijkomt bij het graven van compensatiewater wordt gebruikt om de watergangen te dempen.	Geen
26	7	Particulier	Indieners maken bezwaar dat de maatregelen voor de versterking van de dijk tot areaalverlies leiden en diverse percelen voor het landbouwkundige gebruik verslechteren.		Zie beantwoording 26-1	Geen
26	8	Particulier	Indieners constateren dat op plankaart 1 van het ontwerp projectplan bijvoorbeeld waterpartijen worden gedempt terwijl deze niet aanwezig zijn.	Plankaart 1	Inmiddels zijn extra terreinmetingen uitgevoerd en blijkt daarnaast door het uitvoeren van gedetailleerde pipingberekeningen dat een aantal kopsloten niet meer gedempt hoeven te worden. De plankaart is op dit punt aangepast.	Geen
26	9	Particulier	De legenda van de inpassingskaart alsmede de kaart zelf is slecht leesbaar zodat indieners de gevolgen van de maatregelen niet goed kunnen waarnemen.	Inpassing kaart	De inpassingskaart heeft als doel een totaaloverzicht te geven van de dijkversterking plus de koppelkansen. Hier staan ook plannen van andere overheden op. Deze kaart is geen formeel onderdeel van het ontwerp projectplan en is geen besluit van HDSR. Dit is ook benoemd in de leeswijzer van het ontwerp projectplan. Op dit moment wordt gewerkt aan de verdere detailuitwerking van het dijkontwerp en de koppelkansen, de uitkomsten daarvan worden verwerkt in een nieuwe versie van de inpassingskaart. Bij deze nieuwe versie van de inpassingsversie zullen we aandacht besteden aan de leesbaarheid van de legenda.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
26	10	Particulier	In het Grondverwervingsplan dijkversterking Wijk bij Duurstede-Amerongen zijn belangrijke teksten weggelaten terwijl dit grondverwervingsplan voor klanten van groot belang is. Ook worden diverse bijlagen A tot en met F genoemd maar zijn schijnbaar vertrouwelijk en zijn deze weggelaten. Dit is merkwaardig en klanten vragen zich of dit projectplan wel ter inzage kan worden gelegd omdat voor klanten en wellicht andere belanghebbenden belangrijke informatie wordt gemist. Indieners maken bezwaar dat het projectplan ondanks de onvolledigheid en het ontbreken van belangrijke informatie ter inzage is gelegd.	projectplan	De bijlagen A (Grondtekeningen), B (Register met rechthebbenden) en C (Kostenraming verwerving) zijn inderdaad vertrouwelijk vanwege privacygevoeligheid. Van de andere documenten was alleen het voorblad opgenomen. Dit zijn openbare documenten die te vinden zijn op de website van het waterschap. In de definitieve versie van het Grondverwervingsplan wordt een duidelijkere verwijzing naar de betreffende webpagina's opgenomen.	Geen
26	11	Particulier	Indieners vinden het ontbreken van technische informatie zoals een gedetailleerd hydrologische onderzoek m.b.t. grond- en oppervlaktewater binnendijks een probleem. Op deze wijze kunnen zij geen oordeel geven of de voorgestelde maatregelen nodig, wel juist en voldoende onderbouwd zijn en/of er geen alternatieven zijn overwogen. Clienten kunnen nu geen deskundigen inhuren die de modellen en de berekeningen die ten grondslag van de maatregelen liggen, kan controleren.		De invloed van de horizontale en verticale dijkversterkingsmaatregelen op het grondwatersysteem zijn onderzocht met een grondwatermodel. Het model en de resultaten daarvan zijn gepresenteerd in het rapport '3D-Grondwatermodellering', dat een bijlage is van het Achtergrondrapport Watersysteem. Het grondwatermodel is speciaal gebouwd om de effecten van de dijkversterking op het binnendijkse grondwater te kunnen onderzoeken. In deze berekening zijn ook de effecten van het dempen van kopsloten binnendijks meegenomen.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
26	12	Particulier	Indieners maken bezwaar tegen het ontbreken van een goede en adequate schaderegeling.	projectplan	Het streven van HDSR is om zoveel als mogelijk schade te voorkomen. Indien er toch schade optreedt heeft HDSR hiervoor een schaderegeling die voor alle Sterke Lekdijk-projecten wordt gehanteerd. Schade die ontstaat door de uitvoering wordt door HDSR volledig vergoed. De hoogte van die vergoeding wordt bepaald door een onafhankelijke schadedeskundige. Op werkdagen neemt HDSR binnen 24 uur na de schademelding contact met de melder op.	Geen
27	1	Particulier	Allereerst willen wij u melden dat wij niet tegen de dijkversterking zijn maar van harte mee willen werken aan een veilige dijk.	-	Dat is goed om te horen.	Geen
27	2	Particulier	Het ontwerpproces van het dijkversterkingstraject is naar onze mening niet zorgvuldig doorlopen. Het gaat met name om het dijkvak "Lunenburgerwaard Oost". Er is hier gekozen voor een binnendijkse oplossing om piping tegen te gaan; een verticaal heavescherm. Dit scherm houdt geen kwel tegen. Wij willen HDSR dringend verzoeken om hier voor een buitendijkse oplossing te kiezen om piping tegen te gaan en meteen het onderliggende probleem van kwel op te lossen.	Projectplan + plankkaart	Het ontwerpproces richt zich enerzijds op het ontwerpen van een maatregel om het pipingprobleem op te lossen en anderzijds op het inpassen van de maatregel in de omgeving. In de verkenningsfase is een uitgebreid afwegingsproces uitgevoerd waarbij de positie van de maatregel is bepaald. Het oplossen van kwel is hierbij geen waterveiligheidsdoel en derhalve niet binnen het project meegenomen. Het project Sterke Lekdijk kan dit probleem niet oplossen.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
27	3	Particulier	Het lijkt indieners logisch om een fout uit het verleden mee te nemen in de plannen voor de dijkversterking. Indieners hebben actief meegedacht aan het voortraject van de dijkverzwaring door alle bewonersbijeenkomsten te volgen en aan diverse werkateliers mee te doen. Het is logisch om met de dijkversterking ook bovenstaande problemen op te lossen door te kiezen voor buitendijkse kwelremming om piping maar ook kwel tegen te gaan. We hebben dit ook vele malen aan HDSR voorgelegd maar kregen als antwoord dat dit niet mogelijk is omdat: - Het volgens HDSR niet voor 100% zeker is dat de kwel dan 'significant' afneemt. (Het is wel voor 100% zeker dat de kwel niet afneemt bij een oplossing binnendijks) - Het gebied buitendijks 'natura 2000 gebied' is en dat dit problemen geeft met de flora en fauna in dit gebied. In het ontwerp projectplan wordt gesproken over hoge natuur- en landschapswaarden van de kleiwinputten langs de buitenteen en wordt de piping opgave opgelost door een verticale piping maatregel aan de binnenzijde van de dijk. Ter plaatse van de Sandenburgerwaard is geen sprake van hoge natuur- en landschapswaarden aangezien dit		Zie ook beantwoording zienswijze 27-2. Inderdaad is de uitvoering van de herinrichting van de Sandenburgerwaard pas kort geleden gereed gekomen. Het gebied wordt echter al veel gebruikt door de vogelsoorten waarvoor de herinrichting bedoeld was.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
			pas vorig jaar gereed gekomen is en het nu nog een kaal en braakliggend terrein is. Wij zijn van mening dat kwelproblemen juist thuis horen bij HDSR. HDSR heeft een zorgplicht voor een goede waterhuishouding. Deze zorgplicht voeren zij uit met overheidsgeld wat ze niet onnodig over de balk mogen gooien. De dijkverzwaring is juist een koppelkans om een groot probleem te kunnen oplossen. Als op dit deel van het traject ook gekozen wordt voor een buitendijkse oplossing, zoals op meerdere plaatsen van dit traject het geval is, kan er met weinig of geen kosten een groot probleem opgelost worden.			

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
27	4	Particulier	Op 9 februari 2007 is de keurvergunning verleend voor kleiwinning in de Sandenburgerwaard. Tegen dit plan hebben wij bezwaar gemaakt omdat we bang waren dat de kwel binnendijs sterk zou toenemen. In de Sandenburgerwaard is klei gewonnen tot aan de onderliggende zandlaag, de waterdichte bodem is daarbij verdwenen. In het rapport bij de vergunningaanvraag stond dat de kwel niet 'significant' zal toenemen terwijl dit zeker wel mogelijk was. Het bezwaar van indieners is destijds niet gegrond verklaard. Na de ontgravingen blijkt al snel dat de kwel wel 'significant' toeneemt. Voor de ontgravingen buitendijs was de eerste 300 meter binnendijs langs de Lekdijk in het voorjaar ons droogste perceel. Na de ontgraving blijkt dat dit de natste percelen zijn geworden. Onder de woning van Lekdijk 25 staat gedurende het grootste deel van het jaar de kruipruimte tot aan de begane grondvloer vol met water. Voor de ontgravingen was de kruipruimte altijd droog! Dit geeft een slecht binnenklimaat door optrekkend vocht en schimmels. Als tegemoetkoming biedt HDSR indieners een pomp aan om de kruipruimte leeg te pompen. Dit kunnen wij natuurlijk niet serieus nemen. HDSR is van mening dat zij	Projectplan + plankaart	Dit vraagstuk is bekend bij het waterschap. Het waterschap is niet aansprakelijk voor de ontstane problematiek, maar heeft desondanks wel gesprekken met u gevoerd om tot een oplossing te komen, helaas heeft dit nog niet geleid tot een gedragen voorstel. HDSR is inderdaad van mening dat het probleem van de binnendijkse kwel niet kan worden opgelost, gekoppeld aan de dijkversterking. Waar nu verticale maatregelen zijn voorzien zal geen vermindering van de kwel achter de dijk optreden. Dat komt omdat de verticale maatregelen maar een klein stukje in de watervoerende lagen komen. Ook de horizontale maatregel in de Lunenburgerwaard West leidt niet tot vermindering van kwel binnendijs. Dit is te zien op de effectkaarten in de 3D-grondwatermodellering (in Achtergrondrapport Watersysteem). Met andere woorden: de dijkversterkingsmaatregelen zijn geen oplossing voor bestaande kwelproblemen.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
			niet verantwoordelijk zijn voor problemen die ontstaan zijn door kleiwinning in de Sandenburgerwaard aangezien zij niet de enige vergunningverlener zijn. Ook willen zij het probleem met de Sandenburgerwaard niet koppelen aan de dijkversterking omdat dit 2 verschillende projecten zijn.			

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
27	5	Particulier	HDSR communiceert niet open en transparant richting grondeigenaren. Uit de stukken blijkt dat het grondverwervingsbeleid al in 2018 is vastgesteld. In 2021 hebben wij meerdere keren aan de projectmanager gevraagd of HDSR de dijk in eigendom wil krijgen, hierop is steeds negatief geantwoord. Pas in de zomer van 2022 werd duidelijk dat HDSR de dijkkant + beheerstrook in eigendom wil verkrijgen, desnoods via onteigening. Tussen grondeigenaren en HDSR zijn nooit problemen geweest over het beheer van de dijk die niet in eigendom was van HDSR. Wij zien dan ook geen noodzaak voor onteigening. Alle regels over beheer kunnen in de keur en/of een aparte overeenkomst geregeld worden.	Grondverwervingsplan	Het eigendommenbeleid is reeds in 2011 vastgesteld door het Algemeen Bestuur. In 2020 heeft het waterschap alle eigenaren aan de Lekdijk tweemaal schriftelijk geïnformeerd over het beleid. In de brief van maart 2020 is tevens geïnformeerd over de mogelijkheid om bij de bestuurlijke commissie in te spreken. Bij informatieavonden is in elk geval vanaf 2019 aangegeven dat het waterschap talud en beheerstrook in eigendom wil verkrijgen en in geval van een waterveiligheidsopgave zelfs met inzet van het middel van onteigening in het uiterste geval. Het waterschap acht het eigendom het beste middel om de waterveiligheid te borgen. Een overeenkomst of de Keur brengt altijd een afhankelijkheid met de eigenaar met zich mee die gezien het belang van waterveiligheid ongewenst is.	Geen
27	6	Particulier	In paragraaf 2.3 wordt aangegeven dat er in Lunenburgerwaard-oost nieuwe kleiputten teruggebracht worden. Zoals hierboven in ons bezwaar aangegeven geeft dit kans op grote negatieve effecten voor de waterhuishouding binnendijks. Wij verzoeken u dan ook deze maatregel niet uit te voeren om problemen met kwel in de toekomst te voorkomen.	Inpassing visie ruimtelijke kwaliteit	De voorziene maatregelen betreft voornamelijk natuuronderhoud en -herstel van de bestaande moeraszone, waarbij aanwezige slib en verlandingsvegetatie (plantenresten) worden verwijderd. De daaronder gelegen minerale bodemlaag (klei en zand) wordt daarbij niet vergraven. Wel worden op een aantal plekken kleine permanent watervoerende amfibiepoelen gegraven. Daarbij wordt mogelijk ook zeer beperkt gegraven in de minerale bodemlaag. De poelen worden gesitueerd op locaties waar sprake is van een dikke of dieper gelegen kleilaag. Daardoor en ook door de kleine omvang van de poelen worden er geen extra problemen met kwel verwacht.	Geen

27	7	Particulier	In paragraaf 2.4 wordt de voorkeur aangegeven aan voorrang voor langzaam verkeer. De visie van HDSR en andere overheden over verkeer op de kruin is niet eenduidig. Enerzijds wordt aangegeven dat de verkeersveiligheid voor langzaam verkeer te wensen over laat en anderzijds wordt juist langzaam verkeer aangetrokken door extra voorzieningen te maken zodat de recreatie in dit gebied versterkt wordt. In alle stukken kom ik tegen dat de auto te gast is, wordt hiermee ook het landbouwverkeer bedoeld? De dijk dient zo ontworpen te worden dat dit bestemmingsverkeer ongehinderd doorgang heeft en ook de mogelijkheid krijgt om te keren, aangezien het dorp Amerongen bijna niet toegankelijk is voor groot verkeer. De aanduiding 'auto te gast' is bedoeld voor wegen binnen de bebouwde kom. De dijk is een erftoegangsweg waarmee bedrijfsterreinen ontsloten worden. Het bestemmingsverkeer bestaat onder andere uit tractoren en vrachtwagens die onbelemmerd hun werk moeten kunnen doen. Hoe meer 'ruggen', versmallingen, drempels en andere afleidende maatregelen getroffen worden, hoe lastiger is het om het overzicht op de weg te bewaren. Het veilig inhalen van langzaam verkeer wordt dan bijna onmogelijk. De aanduiding dat de auto te gast is, geeft voor langzaam verkeer de schijnveiligheid dat ze alle ruimte	Inpassing visie ruimtelijke kwaliteit	De herinrichting van de weg op de dijk maakt formeel gezien geen deel uit van het Projectplan Waterwet. De weg op de dijk is namelijk niet in beheer van HDSR maar van de gemeenten. De komende tijd worden door provincie Utrecht, de betrokken gemeenten en HDSR de plannen voor de herinrichting van de weg op de dijk verder ontwikkeld. Dit betreft het totale Sterke Lekdijk traject van Amerongen tot aan Schoonhoven. Uw aandachtspunten zullen in deze uitwerking worden beschouwd.	Geen
----	---	-------------	---	--	--	-------------

			hebben. Waarschuw juist het langzame verkeer voor deze gevaren. De grasbetonstenen met verhoogd profiel in de proefstrook zijn zelfs levensgevaarlijk voor een fietser die uit moet wijken.			
--	--	--	---	--	--	--

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
27	8	Particulier	In paragraaf 2.5 wordt uitgegaan van bloemrijk grasland door ecologisch dijkbeheer. Kies hierbij voor soorten welke niet makkelijk door wind uitzaaien naar agrarische percelen. Zorg er ook voor dat er geen distels of Jacobs kruiskruid gezaaid wordt en dat er in het beheerplan eerst handmatig wortels van Jacobs kruiskruid en distels verwijderd worden voordat er gemaaid wordt. Dit om uitzaaien en uitstoelen te voorkomen. Het is binnendijs niet wenselijk om bloemrijke dijkkanten te promoten, dit om extra onkruiddruk op agrarische percelen door uitzaaien te voorkomen.	Inpassing visie ruimtelijke kwaliteit	De vrees voor de ontwikkeling van distels en Jacobs Kruiskruid is ons bekend. We houden hier rekening mee bij de verdere uitwerking van de maatregelen om de bloemrijke dijk te realiseren. De bloemrijke dijk wordt gerealiseerd langs het buitentalud van de dijk; aan de binnenzijde alleen als de eigenaar en de beheerder of gebruiker (indien sprake is van een bruikleenovereenkomst) hier mee instemt.	Geen
28	1	Particulier	Eigendomsrechten komen te vervallen. Hiermee komt de bedrijfsvoering in gevaar	Grondverwervingsplan	Het aan het waterschap verkochte talud en beheerstrook kan na uitvoering van de werkzaamheden weer in gebruik gekregen worden via een bruikleenovereenkomst. Het is voor de bedrijfsvoering niet noodzakelijk om de gronden in eigendom te hebben. In geval verkoop plaats vindt vanwege een waterveiligheidsopgave wordt een volledige schadeloosstelling geboden waarbij rekening gehouden wordt met hetgeen indiener naar voren heeft gebracht.	Geen
28	2	Particulier	Individuele belangen worden niet in acht genomen. Wij zouden graag zien dat ze buitendijs aan het werk gaan.	Projectplan + plankaart	Het ontwerpproces heeft zich vanaf de verkenning gericht op enerzijds op het ontwerpen van waterveiligheidsmaatregelen en anderzijds op het inpassen van de maatregelen in de omgeving. Daarbij is ook rekening gehouden met individuele belangen. Op grond van die afweging is in de Lunenburgerwaard Oost in de gekozen voor een verticale pipingmaatregel. Vanwege de hoge natuurwaarden en de beschermde status is niet gekozen voor maatregelen in het buitendijs gebied.	Geen

Nr	Sub nr	Indiener	Inhoud	Heeft betrekking op	Antwoord	Wijzigingen t.o.v. ontwerpbesluiten
28	3	Particulier	Indiener verwacht schade aan het milieu.	Milieueffectrapport	Om de effecten op het milieu in kaart te brengen is een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Indiener geeft niet aan welk type schade hij verwacht. In het MER is een breed afweegkader gebruikt waarin alle mogelijke milieueffecten zijn beoordeeld.	Geen

Bijlage 2 Second opinion B-WARE

Onderzoekcentrum B-WARE
Postbus 6558
6503 GB Nijmegen



Datum: 01-04-2023

Memo: ontwerp Lekdijk en inpassing bentonietmat in relatie tot natuurontwikkeling

Vraag 1. Kan een goed glanshaverhooiland kan worden ontwikkeld op het maaiveld boven de bentonietmat in de uiterwaard. Utrechts Landschap/Provincie Utrecht wil meer zekerheid over het onderbreken van de capillaire werking door het aanbrengen van de bentonietmat.

Antwoord B-WARE op basis van expert judgement: als we het goed begrijpen worden de bentonietmatten in de bodem geplaatst op 80-120 cm-mv en daar bovenop wordt de (voedselarme) zandige, kalkrijke kleibodem teruggebracht waarna maaisel uit het gebied wordt opgebracht t.b.v. glanshaverhooilandontwikkeling? Dat klinkt prima. Inzaaien werkt overigens ook erg goed; men zou eens bij Peter Verbeek van Natuurbalans kunnen informeren. Zandige klei of kleilig zand lijkt het meest kansrijk. Hoe vetter de klei hoe lastiger, zeker wanneer er nauwelijks organische stof in zit (de voedselrijke top laag wordt afgevoerd). Al is het vooral zaak om snel een zode te ontwikkelen voordat de klei uitdroogt en hard wordt.

Als er circa een meter zand/klei boven op de bentonietmatten komt lijkt dit prima. Voor glanshaverhooiland is geen grondwaterinvloed vereist. Het is vooral belangrijk dat er geen stagnatie van (regen)water gaat plaatsvinden. Dat aspect is in jullie plan reeds ondervangen door voor voldoende afwatering (reliëf) te zorgen. Bij vette klei is ook op maaiveldhoogte van belang dat er afstroming kan plaatsvinden.

Misschien dat de zone in zeer droge zomers meer uitdroogt, maar dat leidt dan vooral tot een glanshaverhooiland met iets meer een droog stroomdalgrasland karakter. Dit zien we wel vaker langs oudere dijken waar de bodem plaatselijk volledig uit zand bestaat: in de zomer brandt daar alles weg, waardoor je in nattere tijden meer soorten als akkerhoornbloem, veldsla en soms zelfs wit vetkruid krijgt. Over het algemeen zijn dit juist de soortenrijkere locaties op dijken.

Vraag 2. Is er een risico op verzuring van de bodems die opnieuw opgebouwd worden boven op een kleikassing of bentonietmat waarmee het piping wordt voorkomen onder de dijk door.

Antwoord B-WARE op basis van expert judgement: in het gebied hoeft men niet bang te zijn voor verzuring van zandbodems/kleilig zand/zandige klei. Deze bodems zijn dermate kalkhoudend tot kalkrijk dat dit hier niet van toepassing is. De meer zandige kleibodems bij Amerongen bevatten 500-1200 mmol/l Ca-tot en de vettere kleibodems overwegend 100-150 mmol/l Ca-tot. Hoe zandiger, hoe kalkrijker dus. Dit is dus compleet anders dan de kalkarme hoge, droge zandgronden (zoals bijvoorbeeld op de Veluwe).

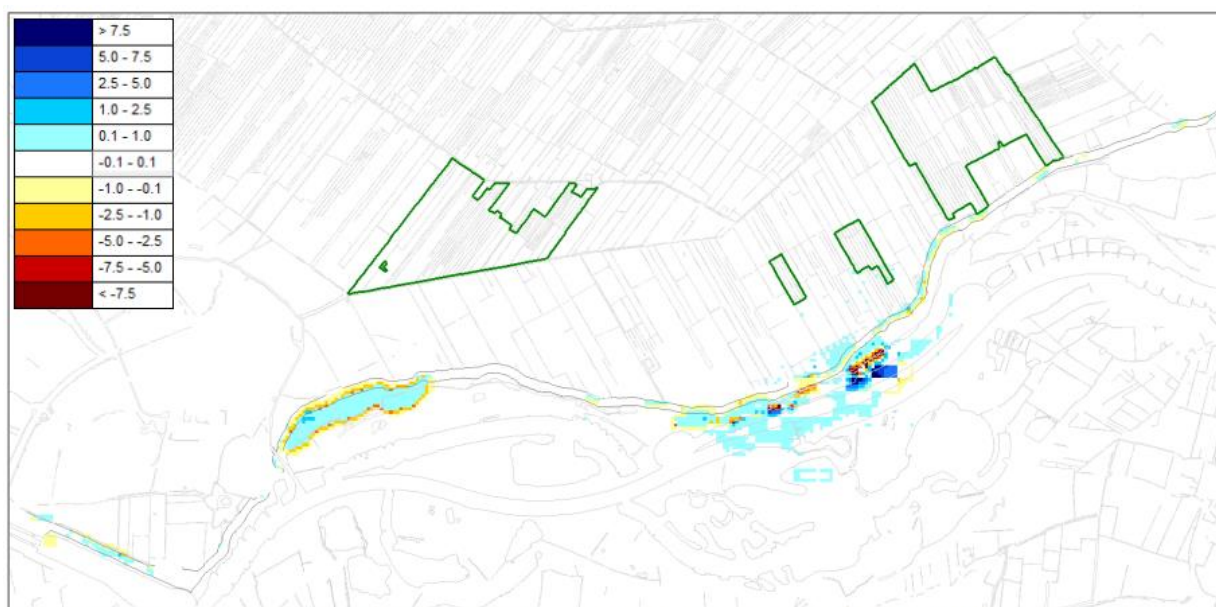
Mark van Mullekom
Emiel Brouwer
Fons Smolders

Bijlage 3 Effecten op de kwelsituatie Kolland.

In deze bijlage is een aantal effectkaarten uit het rapport 3D-Grondwatermodellering opnieuw opgenomen en aangevuld met enkele nieuwe modelberekeningen.

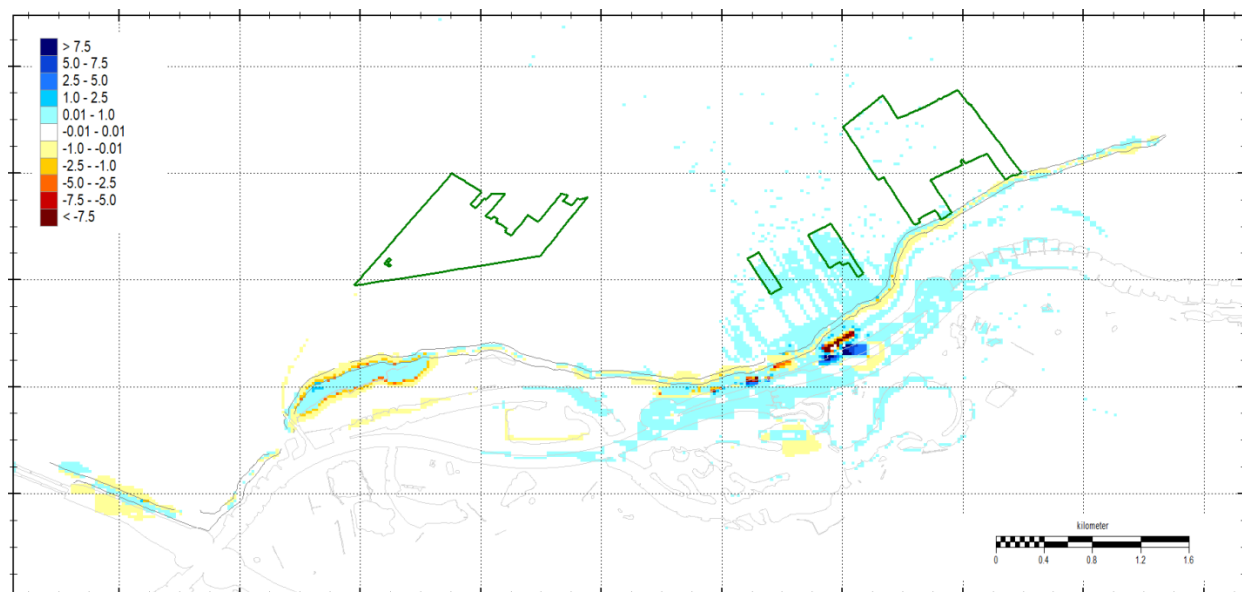
Afbeelding 5.4 uit het rapport 3D-Grondwatermodellering geeft het resultaat van de berekening met het model van het gemiddelde effect van de horizontale en verticale pipingmaatregelen op de kwelflux in het studiegebied. De groen omkaderde gebieden zijn de Natura 2000 deelgebieden van Kolland&Overlangbroek.

De in de kaart geplakte legenda (links boven) geeft de betekenis van de kleuren die in de kaart zichtbaar zijn. De grootste effecten (felle kleuren) treden op en nabij de horizontale maatregelen in de uiterwaarden. Binnendijs ter plaatse van Oud Kolland is een lichtblauwe vlek te zien, dit is een toename van de kwelflux met 0,1 tot 1 mm per dag.



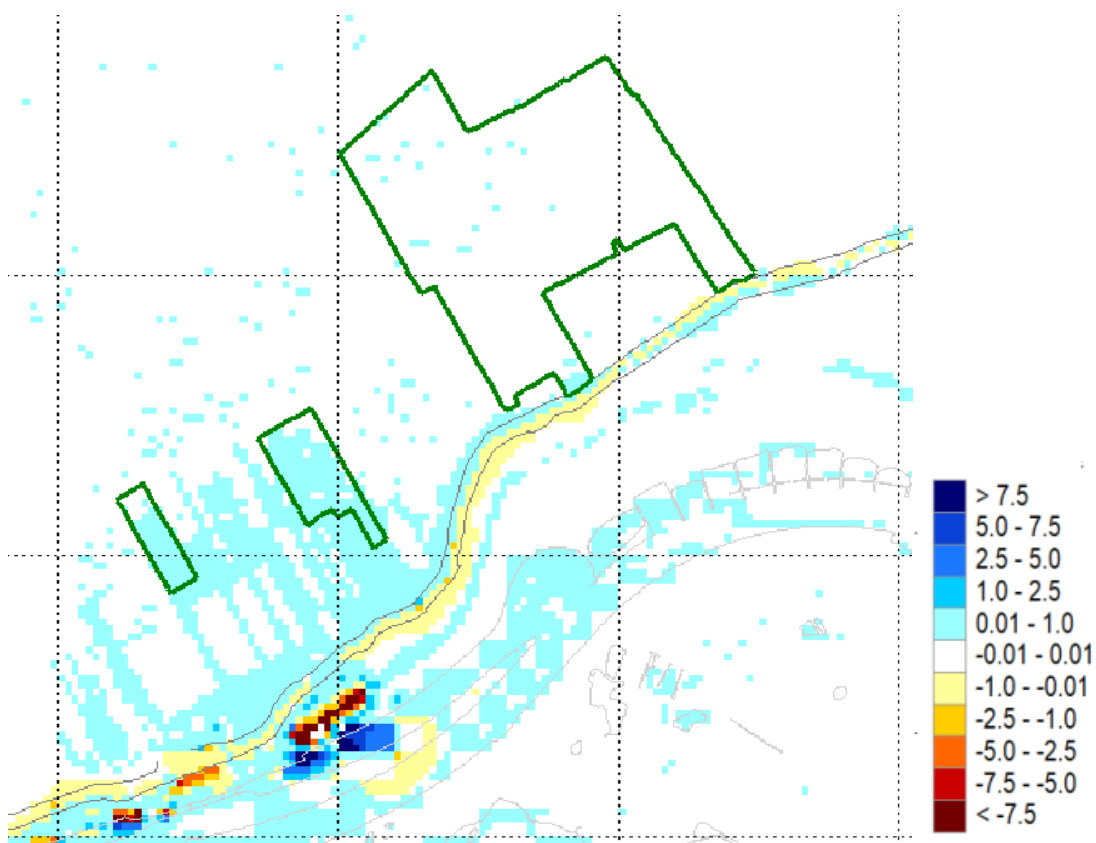
Afbeelding 5.4 Effect (mm/d) op kwelflux (L1) basisscenario t.o.v. referentie (SCEN2A_HFB2 – REF2_BAS)

Deze kaart is nogmaals gemaakt met een kleinere legenda-klassen, dus met meer nauwkeurigheid. De 'blanco' klasse, die in de bovenste figuur loopt van -0,1 tot 0,1 mm per dag, loopt in de onderstaande figuur van -0,01 tot 0,01 mm per dag. Op de onderstaande kaart worden daardoor kleinere effecten zichtbaar, zoals de (zeer kleine) toename van de kwelflux in een groter gebied nabij Oud Kolland.



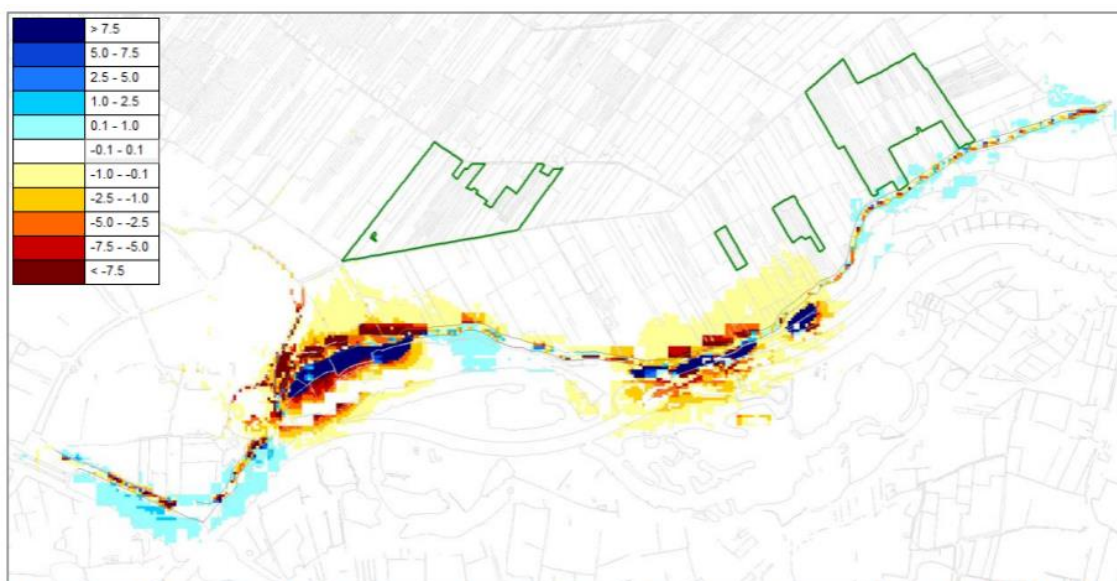
Aanvullende afbeelding: Effect (mm/d) op kwelflux (L1) basisscenario dijkversterking t.o.v. referentie met kleinere legenda-klassen

In de onderstaande afbeelding is verder ingezoomd op de Natura 2000 deelgebieden Kolland en Oud Kolland.



Aanvullende afbeelding: Effect (mm/d) op kwelflux (L1) basisscenario dijkversterking t.o.v. referentie met kleinere legenda-klassen

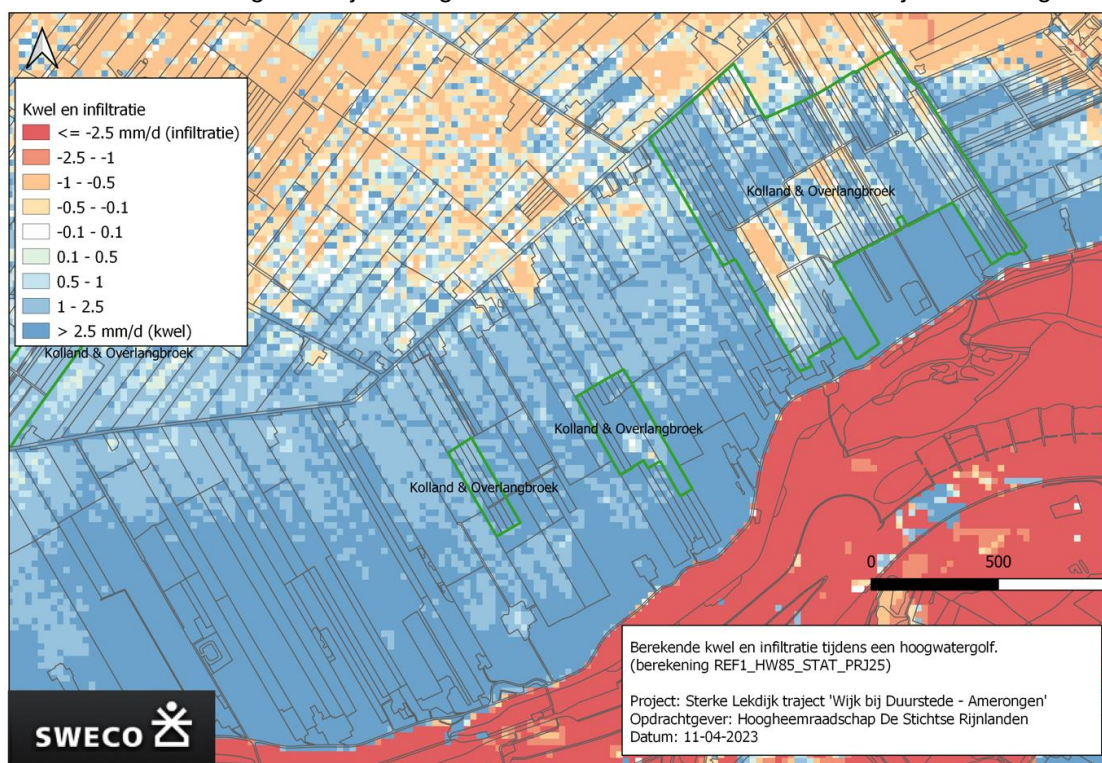
In het rapport 3D-Grondwatermodellering is ook een berekening uitgevoerd van het effect op de kwelflux tijdens een hoge rivierstand van de Lek. Daarbij is gerekend met een waterstand in de rivier die gemiddeld ongeveer eenmaal per 10 jaar optreedt. De onderstaande figuur 5.13 uit het rapport geeft het effect van de dijkversterkingsmaatregelen op deze situatie.



Afbeelding 5.13 Effect (mm/d) tijdens hoogwater op kwelflux (L1) basisscenario t.o.v. referentie (SCEN2A_HW85 – REF2_HW85)

In de gemiddelde situatie en in de situatie bij een hoge rivierstand is er **geen** vermindering van kwel binnen de begrenzing van het Natura 2000 gebied als gevolg van de dijkversterkingsmaatregelen. Buiten de begrenzing van het Natura 2000 gebied is er wel een afname van de kwelflux (rode en gele kleur) bij hoog water in een zone direct langs de binnentoe van de dijk ter hoogte van de horizontale pipingmaatregelen. Het effect wordt veroorzaakt door de horizontale pipingmaatregelen en niet door de verticale pipingmaatregelen.

Aanvullend op de afbeeldingen in het rapport is hieronder een afbeelding opgenomen van de kwelflux in het studiegebied tijdens hoge rivierstanden in de situatie zonder dijkversterking.



Aanvullende afbeelding: Kwel en infiltratie tijdens een hoogwatergolf, situatie zonder dijkversterking